

Светогорски отци и светогорски живот

Старецът Паисий

Светогорски отци и светогорски живот

Старецът Паисий

Всички права са запазени. Славянобългарски манастир "Св. Вмчк Георги Зограф" © , Света Гора, Атон, 2006 г.

Предговор	v
В името на Отца и Сина, и Светия Дух!	1
Старецът Тихон	4
Старецът Евлогий, послушникът на хаджи Георги	16
Старецът Пахомий, послушникът на дядо Евлогий и внук на хаджи Георги	17
Отшелникът на връх Атон отец Серафим	18
Незайният отшелник, вероятно един от невидимите отшелници на връх Атон	19
Иеромонах Антим , юродив заради Христа	20
Отец Даниил Чудния	24
Старецът Козма Пантократорски (Лозарят)	26
Отец Филарет, игумен на манастира "Констамонит"	28
Старецът Петър (Петраки)	30
Старецът Августин	35
Отшелникът отец Георги	39
Старецът Филарет	41
Дядо Ефрем "нешастникът"	43
Дядо Константин, юродив заради Христа	44
Папа Сава Есфигменски	46
Иеромонахът, който бил мъчен от дявола заради един горделив помисъл	47
Неподготвените клирици, които били спрени от Бога и не служили литургия	48
Старецът Авакум	49
Двамата монаси фантазори, които изпаднали в прелест	50
Непослушният послушник	51
Благочестивият и послушен монах	52
Непослушният и небрежен новоначален монах	53
Небрежният млад монах	54
Възрастният небрежен монах	55
Ангел изобличава идиоритмичния манастир "Ксиропотам"	56
Братът, който се спасил без труд, понеже не осъжда	57
Известие за смъртта на папа Методий и папа Йоаким	58
Послушникът, който нямал послушание към стареца си, и се спасил, понеже се надявал на Бога	59
Певец празнува с брат, който починал преди шест месеца	61
Старецът Трифон	62
Папа Кирил – аскетът от Кутлумушкия скит, а по-късно игумен на манастира "Кутлумуш"	65
Света Богородица помазва благоговейния младеж	67
Ревностен млад монах със силна вяра бива изцерен от Христа	68
От болестите има полза и небесна награда, когато ги търпим	69
Помощникът, който роптаеше	70
Невнимателни думи на простодушен монах, който претърпя възпитателно наказание от Бога	71
Света Богородица закрила и наблюдава монасите в своята градина като добра майка	72
Свещеномъченик Дамян изцерява млад монах	73
Цената на монаха	74
Силата на монашеската молитва	75
Силата на броеницата и на молитвата	76
Силата на молитвата	77
Молитвата с труд	78
От светските удобства произхожда духовно бедствие за монаха	79
Светската логика води до духовна катастрофа	80
Безмълвието и безгрижието са най-голямата предпоставка за духовен живот, на какъвто се радва Света Богородица	81
Монасите трябва да са добър пример за миряните	82
Свети Георги се грижи за панигира	83
Свети Спиридон се грижи за панигира	84
Божие благословение идва, когато и ние даваме благословение	85

Грижата на Гликофилуса за Филотейската обител	86
Жестокосърдечният монах, който изпадна в прелест, защото извършваше подвизи без любов и разсъждение	87
Монахът, който се спаси от страшна прелест	89
Радостни събития	91
Ангел от осмия век	93
Връщането към Бога от земята на небето	94

Предговор

Старецът Паусий (светско име Арсений Езнепидис) е роден на 25. 07. 1924 г. в Кападокия, Мала Азия. От малък обича подвижническия живот и през 1953 г. идва на Света Гора, за да се посвети на монашеското житие. Подвизава се за кратко време в манастира "Стомион" в Гърция, както и на Синай, но повечето време около 35 години в Атонската градина на Света Богородица. Почина на 12. 07. 1994 г. и бе погребан в женския манастир "Свети Иоан Богослов Суротї", на който е основател и духовен ръководител.

Старецът не е с високо образование, но се подвизава много за Христа и придобива Божествено просвещение с множество духовни дарования. Принася полза на десетки хиляди хора със светия си живот, с примера си, с учението си и съветите си, изпълнени с Божествена премъдрост и любов. След блажената си кончина той продължава да върши чудеса, да се явява на мнозина и да помага на нуждаещите се. Известен и обичан е в целия православен свят. Книгите, които е написал, се превеждат на сръбски, руски, румънски, полски, албански, английски, френски, арабски. Една от тях е и настоящата, която съдържа жития на преподобни отци, отделни случаи от живота на светогорци и накрая размисли и изречения на стареца. Мнозина от споменатите тук светогорци дядо Паусий е познавал лично, за други е слушал от заслужаващи доверие отци. Старецът с много любов разказва за светогорските отци и въобще за светогорската монашеска традиция. Това е една от любимите му теми и разказите му са изключително живи, защото самият той се е подвизавал и живял подобно на описваните от него монаси.

Стилът на стареца е своеобразен, изказът му не е изящен, но е благодатен. Целта ни беше, доколкото е по силите ни, да съхраним своеобразието му, да запазим особения аромат на атмосферата, в която той ни въвежда.

Накрая, с това издание изпълняваме и дълга си към нашия блаженопочинал брат отец Антоний (= 19. 02. 2000 г.), който направи почти целия превод и няколко дни преди кончината си ни завеща да довършим делото му. Излизането от печат на книгата би било един постоянен помен за нашия брат, който в монашеския си път така силно ревнуваше по подвига на светогорските отци и така горещо желаше и братята ни в България да се запознаят с него.

От братството на манастира

28. 05./10. 06. 2001 г

В името на Отца и Сина, и Светия Дух!

Много ме упреква съвестта, че не си водех подробни бележки за добродетелните отци, които живяха в последните години и за които ми разказваха благоговейните старци, когато бях млад монах. Съжалявам и за голямата си небрежност, че не запазих поне в паметта си всички божествени събития, които са изживели онези свети старци и за които ми разказваха с голяма простота, за да ме подпомогнат духовно.

Отците от онова време ¹ имаха много вяра и простота и повечето от тях не бяха образовани. Но понеже имаха смирение и борчески дух, бяха удостоявани непрестанно с Божествено просвещение. А в наше време, когато се умножиха знанията, за жалост логиката разклати човешката вяра из основи и напълни душите с въпроси и съмнения. Затова нормално е да бъдем лишени от чудеса, понеже чудото се изживява, а не се обяснява логически.

Твърде светският дух, който властва у съвременния човек, е насочил всичките му старания към това, как да живее по-добре, с повече удобства и с по-малко труд. Същият дух за жалост влияе и върху повечето духовни хора, които се стремят да придобият святост с възможно по-малко труд нещо, което никога не може да стане, защото светиите са давали кръв и са приемали Дух. И макар човек да се радва за голямото обръщане към светите отци и монашеството в наше време и се удивлява на тези чудесни младежи, които се посвещават с цялата си душа на това служение, същевременно и страда, когато гледа, че този добър материал не намира съответния духовен квас, тъй че духовното тесто не се надига, и накрая излиза сплескан хляб.

Допреди двадесетина години все още можеше да се срещне от онази простота, която обитаваше градината на Майчицата Божия. И нейният аромат събираше благочестивите хора, които, подражавайки на пчелите, се хранеха от него и го носеха на други като духовно благословение, за да получат и те полза.

Тогава, откъдето и да преминеше, човек щеше да чуе да се разправят чудеса и небесни събития по много прост начин, защото отците ги считаха за съвсем естествени.

Живеейки в тази духовна атмосфера на благодатта, никога не ти минаваше мисъл да се усъмниш в това, което чуваш, защото и самият ти преживяваше нещо от него. Нито ти идваше наум да запишеш или да запомниш нещо от онези божествени ² събития за следващото поколение, понеже ти се струваше, че това светоотеческо състояние ще продължи вечно. Кой можеше да знае, че след някоя и друга година почти целият свят ще се изврати от многото образование (понеже то се преподава в духа на безбожието, а не в божествения дух, който може да освети и външното образование) и че безверието ще стигне дотам, че да считат чудесата за измислици от древността? Естествено е, че някой невярващ лекар, колкото и изследвания да направи върху един светец с научните средства (рентген и др.), няма да може да открие Божията благодат. Докато ако самият той има святост, ще види Божията благодат да сияе.

За да опиша по-живо картината на благодатта допреди немного години и за да разберат по-добре читателите светоотеческия дух, който цареше тогава, сметнах за добре да дам за пример няколко случая с простите старци от онова време.

Когато бях новоначален в Есфигменския манастир, благоговейният старец Доротей ми разказа за един друг старец, който помагал в манастирското старопиталище и имал такава голяма простота, щото мислел, че "Възнесение", на което е посветен манастирът, е една от великите светици ³, както света Варвара например. И когато се молел с броеница, казвал: "Светице Божия, моли се за нас!" Веднъж в старопиталището дошъл един болен брат и понеже нямало никаква силна храна, старецът слязъл бързо по стъпалата, отишъл в подземието, прострял ръцете си от прозорчето, което гледало към морето, и казал: "Светице моя, Възнесенийо, дай ми една рибка за брата!" И, о, чудо, от морето изскочила една голяма риба, която той хванал съвсем естествено, като че ли не се е случило нищо, и радостно я приготвил, за да подсили брата.

¹ Става дума за началото и средата на века. (Бележките под линия са на преводача.)

² Тоест "свръхестествени".

³ На гръцки език думата "възнесение" (ανάληψη) е от женски род.

Същият старец ми беше разказал и за друг отец (мисля, Пахомий), който бил отишъл в “Капсала” за по-строго подвизаване и бил достигнал висока духовна степен. Веднъж един от отците на манастира доставил отнякъде две риби и ги очистил, за да отиде да го види и да му ги даде благословение⁴. Но когато ги приготвил, гарван грабнал едната риба и я занесъл на отец Пахомий в Капсала (разстоянието пеша е пет часа и половина). Отец Пахомий получил известие от Бога за посещението на брата и когато мислел с какво ще го нагости, гарванът му оставил рибата. Когато след това братът дошъл и научил за това, прославил Бога, Който и в наше време храни Своите раби чрез гарвани, както в древност нахранил свети пророк Илия.

Също в манастира “Кутлумуш” преди няколко години живееше един старец, отец Харалампий, много прост, но и голям “насилник”⁵ не само в духовните неща, но и в послушанията за всичко имаше готовност. Отец Харалампий вършеше повечето работа, защото в последните години в манастира бяха останали малко отци и те бяха стари. Държеше и библиотеката, но го смениха, защото никога не заключваше вратата. Обикновено казваше: “Оставете хората да четат книгите!” Не му минаваше и мисъл, че има и хора, които крадат книги. У него имаше много чистота и простота. Освен многото послушания, които имаше, садеше и дървета за следващите поколения, защото вярваше, че манастирът “Кутлумуш” пак ще се напълни с хора. И докато ръцете му непрекъснато работеха за другите, умът и сърцето му се трудеха в духовното чрез непрестанната молитва: “Господи Иисусе Христе, Сине Божий, помилуй ме!” На богослужението винаги беше пръв, даже беше певец на единия клир. Когато канонархът отиваше към другия клир, за да ръководи пеенето, отец Харалампий през това време казваше бързо-бързо молитвата, за да не прекъсва своята непрестанна молитва. И така, живя най-трудолюбиво и духовно, без да го докосне никаква болест. Но за жалост един тежък грип го повали на леглото и докторът каза на отците да не се отдалечават от него, защото скоро животът му ще свърши. Отецът го чу изпод одеялата и отвърна: “Какво говориш? Аз няма да умра, докато не дойде Пасха, за да кажа “Христос воскресе”.

И наистина минаха почти два месеца, дойде Пасха, каза “Христос воскресе”, причасти се и след това почина. Любостеното⁶ и просто старче беше станал истинско чедо Божие и заедно с Бога определи деня на своята смърт.

В Иверския скит дядо Николай от братството на отец Маркиан ми разказа за един отец, който също имал детска простота и който веднъж, когато пресъхнал кладенецът им, завързал иконата на свети Николай на едно въже и я спуснал на сухото дъно, като казал: “Свети Николае, да се издигнеш заедно с водата, ако искаш да ти паля кандилото, защото ти можеш да направиш това нещо. Виждаш колко много хора идват, а нямаме малко студена вода да им дадем!” О, чудо! Водата започнала да се издига лека-полека, а иконата на светеца плувала отгоре. Старецът я взел с ръцете си, целунал я с благоговение и я занесъл в храма. (Това станало преди около 50 години.)

В същия скит малко по-нагоре от тази колиба се намира килията “Свети Апостоли”, където сега живеят двама отци, които са братя по плът. В това братство беше и отец Пахомий, на чието лице всеки би могъл да види явно изписана светостта. Това старче беше много просто и свършено неграмотно, но много благодатно. Когато идваше да се черкува на празниците, а също и на всенощните бдения в съборния храм на скита, никога не седнаше на стасидиите⁷, но винаги стоеше прав, като казваше молитвата (Иисусовата). Ако се

⁴ Под “благословение” на Света Гора се разбира нещо, което се дава даром храна, дрехи или други вещи, необходими за монашеския живот.

⁵ Който принуждава, насилва себе си към духовни и телесни трудове заради Бога виж Мат. 11:12.

⁶ Старецът Паисий често използва думата “любостение” (на гр. φιλότιμο). Той обяснява думата така: нашите дела имат стойност само ако са извършени от безкористна любов към Бога и ближните. Трябва да се подвизаваме безкористно, а не с егоистична цел. Дори и вратата ни в Бога трябва да произтича от чиста безкористна любов към доброто.

Благочестивият християнин не върши добри дела за своя изгода за да получи награда или за да избегне ада и да отиде в рая, а единствено защото обича доброто и го предпочита пред злото. А другото е изкористяване и произлиза от отношението “Какво ще ми дадеш, ако направя това и това?”, “Ще направя това, но ти ми дай онова!”

Любостение е “пречистената любов на смирения човек, в която няма егоизъм, но сърцето е изпълнено с благодарност и любов към Бога и към ближния и от голяма духовна добрина, сторена му от другите. Любостеният се подвизава заради Христа; и най-високите си подвизи счита за нищо; за своите трудове и добрини към ближните не очаква благодарност и не търси награда. (За повече сведения виж книгата “Животът на Стареца Паисий Светогорец, гл. “Любостение”, стр. 341.)

⁷ Дървени седалища в храмовете, в които монасите могат, подпирайки се, да стоят прави или леко да присядат.

случеше някой да го попита до кое място е стигнала службата, отвърщаше: “Псалтирите, псалтирите четат отците”. Всичко наричаше “псалтири”. Не знаеше и да пее, освен “Христос воскрес”, което пееше на Пасха. Винаги беше готов да изпълнява волята на другите, без изобщо да има собствена воля.

Каквато и скръб да имаше някой, щом погледнеше отец Пахомий, тя веднага се стопяваше. Всички го обичаха даже и змиите, които му имаха доверие и не бягаха, когато го виждаха. В околността на колибата му имаше много змии, понеже беше влажно. Другите двама отци много се страхуваха от змиите, докато дядо Пахомий ще ги приближи усмихнато, ще ги хване и ще ги метне през оградата.

Един ден, когато бързаше към Маркиановата колиба, намери на пътя една голяма змия, която завърза около кръста си като колан, като искаше първо да свърши работата си, а след това да я изхвърли далеч от околността. Обаче отец Яков, като го видя, се ужаси, а отец Пахомий се зачуди.

След това ми казваше:

Не знам защо се страхуват от змиите. Нашият отец Андрей се страхува даже и от скорпионите. Аз ги събирам в шепата си от дуварите и ги изхвърлям навън от колибата. Сега, когато ми треперят ръцете от паркинсона, големите змии ги избутвам навън с крак.

Попитах стареца:

Защо тебе не те хапят змиите, отче Пахомие?

Той ми отвърна:

Както пише Иисус Христос в една книга: “Ако имаш вяра, хващаш змиите и скорпионите и те не ти навреждат”⁸.

Това свято старче почина на 22. 10. 1967 г., една година преди стареца Тихон, за който ще спомена по-нататък, както и за другите преподобни отци, които се подвизаваха любочестно в градината на Света Богородица и се очистиха с помощта на добрата Майка, на Чистата Дева. Станаха воини на Христа, победиха своите страсти, потъпкаха врага си дявола тези истински герои на нашата Църква, и се увенчаха от Христа с нетленен венец.

Много от тях познавах и отблизо, но за съжаление не им подражавах и затова се намирам много далече от тях. Но се моля от цялото си сърце да им подражават онези, които четат за божествените им подвизи, и ги умолявам да се молят и за мене, убогия Паисий. Амин!

⁸Виж Лук. 10:19.

Старецът Тихон

Старецът Тихон ¹ е роден в Русия, в село Новая Михайловка през 1884 г. Родителите му Павел и Елена бяха благочестиви хора. Естествено и плодът на утробата им Тимотей (светското му име), наследи тяхното благочестие и любов към Бога, като още от малък желаше да се посвети на Бога.

Родителите виждаха голямата божествена ревност на детето си, но се колебаеха да му дадат благословието си да отиде в манастир, понеже беше здрав по тяло и жив по природа. Искане да узрее и по ум, и след това сам да си реши. Но му дадоха благословение да отиде на поклонение по манастирите в продължение на три години от седемнадесет до двадесетгодишната си възраст. Тогава той се отправи на едно голямо поклонение по руските манастири, като посети близо двеста манастира.

В манастирите, където отиваше, въпреки че беше съсипан и изтощен от ходенето пеша, деликатно избягваше гостоприемството на монасите, за да се подвизава и за да не бъде в тежест на другите.

Но в една от епархиите се измъчи много, понеже местните жители ядяха ръжен хляб. Тъй като Тимотей не ядеше нищо друго освен хляб, а ръженият хляб имаше лоша миризма и приличаше на тесто, той не можеше да го яде. Затова младежът се беше изтощил. И така, той отиде при фурнаджията, от когото и друг път беше искал, и го помоли за малко бял хляб, защото мислеше, че той прави за себе си добър хляб. Но фурнаджията, като видя Тимотей, още отдалече му каза да се маха.

Младежът, както беше наскърбен и изтощен, се сви в един ъгъл и с цялата си детинска простота се помоли на Света Богородица: "Света Богородице, помогни ми, защото ще умра по пътя, преди да стана монах, понеже не мога да ям този хляб". Още преди да довърши молитвата си, изведнъж пред него се появи Девойка със светло лице, подаде му един бял хляб и веднага изчезна! В оня момент Тимотей загуби ума и думата. Не можеше да си обясни това събитие. Минаваха му различни помисли. Мислеше си да не би дъщерята на фурнаджията да го е съжалила и да е казала на баща си да му даде малко хубав хляб. Младежът стана и отиде да му благодари. Но фурнаджията помисли, че Тимотей се подиграва с него и разгневно го наруга:

Махай се оттук! Нямам нито жена, нито дъщеря.

След като хапна от благословения хляб и се укрепил и духовно, Тимотей продължи поклонението си по другите манастири, но необяснимата случка непрестанно се въртеше в ума му. Прекара доста време в това недоумение, но по-късно, когато един монах му беше дал книга с чудотворни икони на Света Богородица от Русия и видя Света Богородица Кремълска, сърцето му затуптя от благоговение, очите му се напълниха със сълзи на благодарност и каза: "Тази Света Богородица ми даде тогава белия хляб!" Оттогава чувстваше Света Богородица още по-близка, както дете чувства майка си.

След манастирите в своята родина отиде на поклонение на Богосъществената планина Синай ² и прекара там два месеца, а оттам отиде по Светите места, където се подвизава известно време близо до реката Йордан. Макар че получи полза от Светите места, не намери спокойствие поради неспокойния дух на нашето време, който с т. нар. цивилизация унищожи даже и светите пустинни места, които успокояват и освещават душата. Затова се принуди да замине за Света Гора.

Но изкушителят, виждайки с многогодишния си опит, че благоговейният младеж ще напредне много в духовния живот и ще помогне на много души, за да се спасят, намисли да го погуби. Когато се върна от Йорданската пустиня, отиде в Йерусалим, за да се приготви и да се поклати за последен път на Пресветия Гроб, както и да се сбoguва с познатите си. Тогава лукавият използва като оръдие две небогобоязливи жени, негови сънароднички, които го поканиха у дома си, уж за да му дадат имена за споменаване на Света Гора. Простодушният Тимотей, който имаше само добри помисли, повярва и отиде. Но когато го затвориха вътре в

¹ В Света Гора старецът Тихон е известен като папа Тихон. "Папа" на разговорен гръцки се нарича всеки свещеник. Това название е прието и от славяните.

² Богосъществен (Θεοῦ ὁμοῦσιον) се нарича, защото многократно Бог е "шествал" по нея, явявайки се на израилския народ.

къщата и се нахвърлиха върху него с нечисти намерения, загуби ума и дума! Изчерви се, блъсна първо тях, а после и вратата, отскубна се от ноктите на хищниците като нов Иосиф и се опази чист.

След това, както си беше чисто цвете, дойде и се засади в градината на Света Богородица, като разцъфтя и заблагоуха с добродетелите си, както ще видим по-надолу.

Първото му прибежище беше килията Буразери³, където се замонаши и прекара пет години. Понеже не намираще спокойствие от множеството поклонници руснаци, взе благословение и отиде на Каруля⁴, където се подвизава петнадесет години. Цялото това време той прекара в сурови подвизи. Ръкоделието⁵ му беше да прави по цял ден земни и поясни поклони, да се моли с Исусовата молитва и да чете свещени книги. Вземаше на заем книги от манастирите, откъдето му даваха за благословение, и сухар от остатъците на трапезата, в замяна на което се молеше за братята. Така любочестно се подвизаваше, за да стане ангел и вътрешно, а не само външно чрез великия ангелски образ⁶ при пострижението.

След Каруля отиде на края на Капсала⁷ (над Калиагра) в една Ставроникитска килия, където се грижеше за нейния собственик един болен старец. Когато старецът почина и му остави благословието си, отец Тихон остана сам в колибата. Оттогава не само че не пренебрегна духовните си подвизи, но и ги увеличи, поради което получи в изобилие Божията благодат, за която се подвизаваше любочестно и с голямо смирение.

Божията благодат го яви пред човеците и към него прибъгваха много страдащи хора, за да получат съветите му и да се утешат от голямата му любов. Някои го молеха да приеме свещенство, за да може още по-действено да помага с тайнството на божествената Изповед и да развързва греховете. Самият той се увери в тази нужда и прие да бъде ръкоположен.

В килията нямаше храм, а вече беше много нужен, но старецът нямаше пари. Имаше обаче голяма вяра в Бога. Помоли се и тръгна за Карея с вяра в Бога, че ще му осигури парите, нужни за храма. Преди още да стигне в Карея, дикоят⁸ на скита "Свети Пророк Илия" (руски скит) видя отдалеч папа Тихон и го извика. Когато той се приближи, му каза:

Един добър християнин от Америка ми изпрати пари да ги дам на оня, който няма храм, за да си построи. Ти нямаш храм, вземи ги и си направи.

Старецът се просълзи от вълнение и благодарност към Бога. Благодарни и на дикоя, каза "Бог да прости" и за Божия човек, който му изпрати благословието. Благият Бог като сърцеведец се беше погрижил за храма още преди старецът да беше Го помолил и му беше приготвил парите за часа, когато щеше да Го попроси за тях. Естествено бе Бог да го чуе, след като старецът от малко дете слушаше и спазваше Божиите заповеди и получаваше небесни благословения.

После намери двама майстори монаси, за да казват и Исусовата молитва, докато работят. Когато храмът бе завършен, го посвети на Честния кръст, понеже особено го почиташе, а също и за да избегне панигирите⁹ по естествен начин, тъй като на Въздвижението на Честния кръст постят и денят е скръбен. Старецът не се чувстваше добре на панигирите, понеже причиняват безпокойство и разсейване. Той всекидневно празнуваше духовно с тихия си кръстовъзкресенски устав, с многото подвизаване, с отсъствието на каквато и да било човешка утеха в клисурата на Калиагра, където виждаше небесата и изживяваше райски наслади заедно с ангелите и светиите. Когато някой го попита "сам ли живееш в тази пустиня", старецът отвърщаше:

Не, живея заедно с ангелите и архангелите, с всички светиини, със Света Богородица и с Христа.

³ Принадлежи на Хилендарския манастир, но дълго време е била населявана от руски монаси.

⁴ Пустинна местност в югозападния край на Атонския полуостров, населявана от отшелници, живеещи в пещери или малки килии.

⁵ Монашеското ръкоделие е някакъв вид ръчен труд (плетене на броеници, изработване на кръстове и т. н.), с който монахът си доставя необходимото за живот и се бори с леността.

⁶ Така се нарича великата схима.

⁷ Местност между манастирите "Ставроникита" и "Пантократор", в близост до Карея; местността е безводна, затова обикновено там се заселват онези, които желаят пълно отдаване на Бога и пустиннически живот.

⁸ Тоест управителят.

⁹ Панигир се нарича престолният празник на даден манастир или килия.

И той наистина чувстваше присъствието на светиите и помощта на своя ангел пазител. Един ден го бях посетил. Когато се качваше по стълбите, той падна и се заклеци на портата, понеже носеше много дрехи, и аз се затрудних да го вдигна. След това го попитах:

Какво щеше да правиш, отче, сам, ако не бях дошъл?

А той учудено ме изгледа и с увереност ми отговори:

Моят ангел пазител щеше да ме вдигне.

Живееше сам и в пустинно място, и в килията му нямаше почти нищо, но за да може да има Христа у себе си, той не се нуждаеше от нищо, понеже където е Христос, там е и раят, а за стареца градината на Света Богородица беше земен рай.

Много години не беше излизал навън в света. Веднъж, без да иска, го принуди да отиде в Солун заедно с други отци, за да дадат свидетелски показания, понеже беше станал пожар на Капсала. Когато се върна на Света Гора, отците го попитаха:

Как ти се сториха градът и светът навън след толкова години, в които не си ги виждал?

Старецът отвърна:

Аз не видях град с хора, а гора от кестени.

Старецът беше достигнал до това състояние на святост, защото много обичаше Христа, смирението и бедността. В килията на стареца не можеше да се види нито една вещ, която говори за благоденствие и може да обслужва човека. От вещите, които можеше да намериш в килията му, имаше в изобилие и навън, захвърлени в дерето. Но за духовните хора и старите вещи на папа Тихон имаха голяма стойност, понеже бяха осветени. Даже и на дрипите му гледаха с благоговение и ги вземаха за благословение. Каквото и старо и неспретнато облекло да носеше, не изглеждаше грозно, понеже ставаше красиво от вътрешната красота на душата му. Скуфии ¹⁰ си беше ушил сам с губерката от парчета расо. Те приличаха повече на торбички, но когато ги носеше, разпръскваха повече благодат от разкошните митри на владиците (естествено, когато в сърцето на митрополита го няма "скъпоценния Бисер" ¹¹).

Веднъж един посетител го беше фотографирал, както си беше с торбичката вместо скуфия на главата и с една пижама, която някой му беше наметнал на раменете, защото видял, че старецът мръзне. И сега, които видят снимката на папа Тихон, мислят, че носи владишка мантия, а всъщност беше само една стара шарена пижама.

Много му допаднаше бедността и простите неща, и много обичаше нестяжателността, която го беше направила свободен и му беше дала духовни криле. И така с окрилена душа се подвизаваше усилено, без да чувства телесния труд, подобно на дете, което не чувства умора, когато изпълнява волята на своя баща, а чувства неговата любов и обичните му ласки. Естествено, че те никак не могат да се сравнят с божествените ласки на Благодатта.

Както споменах, неговото ръкоделие бяха духовните подвизи: пост, бдение, молитва, поклони, ала не само заради себе си, но и за всички души в света (живи и починали). Когато вече остаря и правейки земни поклони, не можеше да се изправя, завърза високо едно дебело въже и се теглеше, за да стане. Така пак правеше земни поклони и се покланяше на Бога с благоговение. Спазваше този устав, докато не падна в кревата, в който си почина двадесет дни, след което отпътува за истинския вечен живот, където ще си почива вечно, близо до Христа.

Същият устав на сухоядение ¹², който имаше от младини, спазваше непрестанно до старините си. Готвенето считаше за загуба на време. Освен това мислеше, че добре сготвените ястия не прилягат на монашеството.

¹⁰Скуфия монашеска шапка.

¹¹Виж Мат. 13:46.

¹²Тоест ядене на сурови продукти – плодове, зеленчуци, без да се готвят.

Естествено след толкова подвизаване и в такова духовно състояние вече не усещаше дали храната е приятна, понеже вътре в него обитаваше Христос, Който го услаждаше и го хранеше с райска храна.

В разговорите си винаги споменаваше за сладкия рай и от очите му капеха сладки сълзи и сърце не му даваше да слуша и говори за суетни неща, с каквито понякога го занимаваха светските хора.

Немногого неща, от които се нуждаеше, за да преживее, си осигуряваше от малкото ръкоделие, което правеше: всяка година рисуваше по една плащеница и я даваше за петстотин или шестстотин драхми и с тези пари изкарваше цялата година.

Както казах, храната му беше много лека и в малки количества – например разрязваше на две една смокиня и я ядеше на две яденета. Казваше ми: “Ой, ой, ой, дете мое! Тя е твърде голяма” докато аз, за да се наситя, трябваше да изям един килограм.

На всяко Рождество Христово си доставяше отнякъде една херинга и изкарваше с нея всички радостни дни до Богоявление, в които си разрешаваше да яде риба. Не изхвърляше скелета на херингата, но го окачваше на един конец и когато имаше Господски или Богородичен празник и се разрешаваше риба, слагаше да заври малко вода в една консервна кутия, потапяше скелета два-три пъти във водата, за да има малко миризма, и след това слагаше малко ориз. Така той блажеше и обвиняваше себе си, че яде даже и рибена супа в пустинята! След това отново закачаше скелета на пирона, за да има и за друг празник, и така, докато побелееше, и чак тогава го хвърляше.

Когато виждаше, че хората се отнасят към него с почит, това го притесняваше и той им казваше:

Аз не съм подвижник, а псевдоподвижник.

Само през последните дни от живота си прие малко да се грижат за него хората, които особено го обичаха, и то за да не ги наскърби.

Когато някой му даваше храна като благословение, я приемаше и след това я изпращаше на други отци от Капсала. Ако му изпращаха пари, даваше ги на един благочестив бакалин, за да купува хляб и да го раздава на бедните.

Веднъж някой му бе изпратил запис от Америка. В момента, когато старецът го взимал от пощата, го видял един мирянин, който бил победен от страстта на сребролюбието. Той отишъл през нощта в килията на стареца, за да го ограби, като си мислел, че ще намери и други пари. Но той не знаел, че и онези пари, които старецът взел през деня, е дал веднага на кир Тодор¹³ да купи хляб за бедните. След като достатъчно намъчил стареца, като го душел с въже, се уверил, че наистина няма пари и тръгнал да си върви. Старецът му казал:

Бог да ти прости, дете мое.

Този злосторник отишъл и при друг старец със същата цел, но там го хванала полицията и сам си признал, че е ходил и при папа Тихон. Началникът изпратил един полицай, за да призове стареца да даде показания, тъй като срещу крадеца бил образуван процес. Старецът се притеснил от това и казал на полицая:

Чедо мое, аз простих на крадеца от цялото си сърце.

Но служителят не обръщал внимание на думите на стареца, защото изпълнявал заповед отгоре, а го тикал, казвайки:

Хайде, бързо, отче! Тук няма “прости” и “благослови”.

¹³ Тоест благочестивият бакалин, споменат по-горе. Неговият племенник, който е наследил магазина му в Карея и е работил заедно с кир Тодор от 1948 г. там, ни разказа, че все още пазят книгата, в която записвали колко пари оставял старецът Тихон и как те ги употребявали за храна на бедните. Често той казвал на завален гръцки: “Кир Фьодор, чувара (тоест цигари) не, хляб да”, тоест не искал парите да се употребяват за душевредни и небогоугодни неща, но за насъщни нужди.

Най-накрая началникът на полицията го съжалил и го оставил да се върне в килията си от Иерисо¹⁴, понеже плачел като малко дете, тъй като мислел, че и той ще стане причина крадецът да бъде наказан.

Когато си спомняше за този случай, не можеше да го побере в ума си и ми казваше:

Ой, ой, ой, чедо мое! Тези миряни имат други порядки. При тях няма “благослови” и “Бог да прости”.

Старецът, от своя страна, използваше думата “благослови” винаги и с многото ѝ монашески значения¹⁵, когато просеше смирено благословиенето на друг човек, като след това и той даваше благословение с молитвата “Господ да те благослови.”

След обичайния поздрав той завеждаше посетителите си в храма и изпяваха заедно “Спаси, Господи, люди Твоя”, “Достойно ест” и ако беше хубаво времето, излизаха навън и сядяха под маслиновото дърво за около пет минути. След това ставаше и радостно казваше:

Аз сега почерпка¹⁶.

Изваждаше малко вода от щерната и напълваше едно канче за посетителя. Слагаше и в своята тенекийка (консервена кутия, която използваше и за джезве), след което отиваше да намери някой локум, който или беше твърд като камък, или пък наяден от мравките, но понеже беше благословение от папа Тихон, не предизвикваше погнуса. След като приготвеше всичко това, старецът се прекръстваше, вземаше водата и казваше: “Първо аз благословете!”, и чакаше посетителят да каже благословиенето “Бог да благослови”, иначе не пиеше от водата. След това и той благославяше. Чувстваше благословиенето на другите като необходимост не само от свещениците или монасите, но и от миряните, независимо дали са малки, или големи на възраст.

След почерпката чакаше да види дали имат някакъв въпрос. Когато разбереше, че човекът е безделник и е дошъл само за да му мине времето, тогава му казваше:

Чедо мое, в ада ще отидат и мързеливците, не само грешниците.

Ако онзи се застояваше и не си отиваше, старецът го оставяше, влизаше в храма и започваше да се моли, и по този начин посетителят се принуждаваше да си замине. Когато пък някой искаше да злоупотреби с простотата на стареца, за да обслужи едно или друго свое намерение, той го разбираше със своето божествено просветление и му казваше:

Чедо, аз не знам гръцки, върви при някой грък, за да се разберете добре.

Естествено, не жалеше нито време, нито труд, когато видеше духовно разположение и интерес у хората. И докато с уста съветваше, със сърце и ум се молеше. Молитвата му беше самодвижна, сърдечна. Хората, които влизаха в досег с него, чувстваха това, защото си тръгваха много укрепени. А старецът ги благославяше, докато се скриват от погледа.

Веднъж го посетил отец Агатангел Иверски още като дякон. Когато си тръгвал, било тъмно, все още не се било съмнало. Старецът предвидил¹⁷ опасността, която ще сполети дякона, качил се на стеничката на двора и оттам непрестанно благославял. Когато дяконът се изкачил на билото и видял, че старецът още го благославя, го съжалил и му извикал да не се уморява, а да се прибере в килията. Папа Тихон обаче бил невъзмутим и с издигнати ръце подобно на Моисей се молел и благославял. Както си вървял спокойно, дяконът изведнъж попаднал на засада от ловци, които дебнели диви прасета. Един от ловците щял да стреля, но молитвите на стареца спасили дякона от сигурна смърт, а ловецът от затвор. Затова старецът винаги ми казваше:

¹⁴ Село на около 15 км от Света Гора.

¹⁵ На гръцки език “εὐλόγησον” се употребява и като “благослови”, и като “прости”.

¹⁶ Отец Паисий предава и неправилния гръцки на папа Тихон.

¹⁷ С духовните си очи.

Чедо, никога да не идваш през нощта, защото през нощта ходят зверовете и ловците ги дебнат...

Даже и монахът, който му помагаше за света Литургия и пееше, трябваше да идва сутрин на разсъмване. По време на светата Литургия му казваше да стои в малкия коридор извън църквата и оттам да отговаря: “Господи, помилуй”, за да се чувства изцяло сам и да се потапя по-добре в молитвата. Когато стигаха до херувимската песен, папа Тихон беше грабван в съзерцание от двадесет до тридесет минути, а певецът трябваше да повтаря много пъти херувикото ¹⁸, докато чуе стъпките му на Великия вход.

Когато го питах накрая: “Какво виждаш, отче?”, той ми отвръщаше:

Херувимите и Серафимите как славят Бога.

След това казваше:

След половин час ангелът пазител ме спуска и тогава продължавам светата Литургия.

Веднъж го беше посетил отец Теоклит Дионисиатски. Тъй като портата на папа Тихон била заключена и от храма се чували сладки псалмопения, не искал да досажда с чукането си по портата, но почакал да свършат, защото си мислел, че пеят “причастния”. След малко старецът излязъл и отворил вратата. Когато влязъл, отец Теоклит не намерил никой друг освен него. Тогава разбрал, че онези псалмопения били ангелски.

Когато остаря, тъй като вече краката му трепереха, обикновено идваха и служеха папа Максим и папа Агатангел от Ивер, които живееха по-близо. Те му оставяха от светия Агнец, защото той се причастяваше всеки ден. Естествено, беше подготвен за това чрез светия си живот.

За папа Тихон почти всички дни на годината бяха една Светла седмица и винаги живееше в пасхална радост. Човек непрестанно слушаше от устата му “Слава Тебе, Боже, слава Тебе, Боже!”. На това съветваше и всички винаги да казваме “Слава Тебе, Боже” не само когато живеем добре, но и когато изживяваме изпитания, защото и изпитанията се допускат от Бога като лекарства за душата. Страдаше много и за душите, които се мъчеха в безбожния режим в Русия. Казваше ми с просълзени очи:

Чедо мое, Русия все още има епитимия от Бога, обаче тя ще свърши.

Старецът изобщо не се интересуваше за себе си, нито се страхуваше, понеже бе изпълнен със страх Божий, с Божествена стеснителност ¹⁹ и благоговение. Тъй като се подвизаваше с много смирение, не беше подложен на опасността от духовно падение. Следователно как да се страхува и от какво да се страхува? От демоните ли, които треперят пред смирения човек, или от смъртта, за която непрестанно размишляваше и за която с радост се приготвяше. Дори сам си беше изкопал гроб, за да е готов, като му заби и кръст, който също сам беше си направил и понеже беше преузнал и смъртта си, беше написал: “Грешний Тихон иеромонах, 60 години на Света Гора. Слава Тебе, Боже”. Старецът всичко започваше и всичко завършваше със “Слава Тебе, Боже”. Вече беше станал приятел на Бога и затова използваше повече “Слава Тебе, Боже”, отколкото “Господи Иисусе Христе, помилуй ме”. Живееше, както видяхме, в божествените ликове, след като вземаше участие и в небесното славословие заедно със светите ангели по време на света Литургия.

Тъй като огънят на божествената любов се беше запалил в сърцето му, суетните неща вече не го вълнуваха. Килията му беше малка. Имаше една масичка, върху която беше сложил икони, неугасващо кандило и кадилничка. До нея висяха ангелската му схима и износеното му расо. От другата страна на стената имаше разпятие. В един ъгъл имаше три дъски за креват, а върху тях беше сложено парцаливо одеяло, което служеше за постелка. За завивка използваше един стар юрган, чийто памук стърчеше през дупките, от който и мишките си вземаха по малко, за да си правят гнездата. Върху така наречената възглавница имаше сложено Евангелие и една книга със слова на свети Иоан Златоуст. Подът на килията беше от дъски, но изглеждаше като от глина, защото никога не метеше и калта, която влизаше отвън, заедно с космите от косата и брадата му, които години наред падаха, бяха образували здрава замазка.

¹⁸Херувимската песен.

¹⁹Θεία σιτολή израз на стареца Паисий, с който означава състояние едновременно на вътрешна събраност, благоговение и на свенливост, скромност.

Старецът въобще не се грижеше за чистотата на килията си, но за очистването на душата си, затова се сподоби да стане съсед на Божията благодат. Непрестанно миеше душата си с многото си сълзи и затова използваше хавлиени кърпи, тъй като носните кърпички не му вършеха работа.

Старецът беше достигнал до високо духовно състояние. Душата му беше станала много чувствителна, но за да може умът му непрестанно да се намира в Бога, беше достигнал до телесно безчувствие, и вече не чувстваше никакво смущение от мухите, комарите и бълхите, от които имаше с хиляди. Тялото му беше надупчено, а дрехите му пълни с червени петна. Мисля си, че насекомите даже и със спринцовка да му смучеха кръвта, пак нямаше да го усеща. В килията му се движеха свободно всички от насекоми до мишки.

Веднъж един монах, като видя как играят мишките, му каза:

Отче, искаш ли да ти донеса една котка?

Той отвърна:

Не, чедо. Имам си една голяма котка, тя идва тук, храня я и я милвам, а след това отива да си почива в колибата си долу в дерето.

Това беше една лисица, която посещаваше стареца редовно, подобно на добър съсед.

Също и една дива свиня раждаше всяка година близо до оградата на градината му, за да я защитава старецът. Когато виждаше да минават ловци през неговата територия, папа Тихон им казваше:

Чеда, тук няма големи прасета. Вървете си!

Ловците си мислеха, че наоколо няма глигани и си отиваха.

Светият старец подобно на добър баща хранеше хората духовно, а големите диви животни хранеше от малкото си ядене, но повече ги насищаше с голямата си любов, а на дребните насекоми даваше да смучат от малкото кръв, която имаше. Старецът имаше здрава натура, но от многото си подвизаване се беше изтощил. Когато някой го попиташе: "Какво правиш, отче, добре ли си?", той отвърщаше:

Слава Тебе, Боже, добре съм, чедо мое. Не съм болен, но съм немощен.

Смущаваше се много, когато видеше охранен младеж и още повече, когато видеше охранен калугер, понеже тлъстината не приляга на ангелския образ.

Един ден го посети един много дебел мирянин и му каза:

Дядо, имам плътска борба, съпроводена със скверни помисли, които изобщо не ме оставят на мира.

Папа Тихон му каза:

Дете мое, ако бъдеш послушен, с благодатта Христова ще те направя ангел. Казвай непрестанно, чедо мое, молитвата: "Господи Иисусе Христе, помилуй ме", като прекарваш всички дни на хляб и вода, а събота и неделя яж храна с малко олио. Прави по сто и петдесет земни поклона през нощта, като изчиташ след това канона на света Богородица, една глава от Евангелието и житието на чествания през деня светец.

След шест месеца, когато мирянинът го посети отново, старецът не можеше да го познае, защото беше изчезнала цялата излишна тлъстина и вече с лекота минаваше през тясната врата на храма. Старецът го попита:

Как си сега, дете мое?

И човекът отвърна:

Сега наистина се чувствам като ангел, защото нямам нито плътски досаждания, нито скверни помисли и се чувствам много леко от това, че се освободих от тлъстините.

С такива практически съвети поучаваше хората, които търсеха помощта му. Естествено, освен големия опит, който беше придобил, беше получил и божествено просвещение от големите си аскетически подвизи. Освен поученията му голяма сила имаха и молитвите му, което посетителите чувстваха и след заминаването си.

Почти не сваляше от себе си епитрахила, тъй като мнозина го посещаваха за изповед и той освобождаваше събратята си от греховете им и ги облекчаваше чрез тайнството на божествената Изповед. Веднага забравяше онова, което хората изповядваха и така виждаше всички човеци винаги добри и прекрасни и винаги имаше добри помисли за всички, тъй като сърцето и умът му вече се бяха очистили.

Веднъж един игумен го беше попитал:

Дядо, кой от братята в общежитието е най-чист?

Папа Тихон отвърнал:

Отче игумене, всичките братя са чисти.

Никога не нараняваше човека, а лекуваше раните му с балсама на любовта Христова. Казваше на страдащата душа:

Чедо мое, тебе Христос те обича и ти прощава. Христос обича повече грешниците, които се каят и живеят в смирение.

Винаги наблягаше на смирението, като го характеризираше така:

Един смирен човек има повече благодат от много други хора. Всяка сутрин Бог благославя света с едната ръка, но когато види някой смирен човек, го благославя и с двете. Ой, ой, ой, дете мое! Оня, който има най-много смирение, е най-голям от всички.

Също казваше, че девствениците трябва да имат и смирение, иначе няма да се спасят само с девството си, защото адът е пълен с горделиви девственици.

Ако някой се гордее с девството си казваше старецът, ще му каже Христос: “Понеже нямаш смирение, отивай в ада!” Докато на оня, който е бил грешник и се е покаял, като живее смирено със съкрушено сърце, изповядвайки, че е грешник, Христос ще му каже: “Ела, дете мое, тук в сладкия рай.”

Освен на смирението и на покаянието, много наблягаше и на размисъла за Бога, което ще рече умът на човека непрестанно да се върти около Бога. Също наблягаше на четенето на Свещеното Писание и светите отци: Евергетинос²⁰, Добротолюбието, свети Иоан Златоуст, Василий Велики, Григорий Богослов, свети Максим Изповедник, Симеон Нови Богослов, авва Макарий и авва Исаак. “Четенето казваше старецът стопля душата и очиства ума, и така човек се подвизава с усърдие и придобива добродетели, докато ако не се подвизава, придобива страсти”.

Един ден ме попита:

Ти, дете мое, какви книги четеш?

Отвърнах му:

Авва Исаак.

Ой, ой, ой, дете мое! Този светец е велик! Даже и бълха не е убивал авва Исаак.

²⁰ Сборник от поучения на светите отци и откъси от житията на светиите, подбрани по определени теми.

С това искаше да подчертае голямата духовна чувствителност на светеца.

Старецът се стараеше да подражава на свети Исаак не само в исихасткия му дух, но и в чувствителността на духовното му благородство, и затова не обременяваше никого с нищо. Казваше на монасите, че трябва да живеят аскетически и да се освободят от грижите, а не да се трудят като работници и да ядат като миряни. Делото на монаха са поклоните, постът и молитвата и то не само за себе си, но и за всички хора, живи и умрели, а работата трябва да е само дотолкова, че да може да се осигури необходимото за преживяване, за да не се обременяват другите, защото от много работа и грижи човек забравя Бога. Обикновено казваше:

Фараонът даваше много работа и много ядене на израилския народ, за да забравят Бога.

Преди да започне да съветва, старецът имаше обичай първо да се помоли, да призове Светия Дух, Който да го просвети и препоръчваше това и на другите: “Бог остави Светия Дух, за да ни просвещава. Той е наш Стопанин. Затова Църквата започва с “Царю Небесни, Утешителю, Душе на Истината”. Докато казваше тези думи за Светия Дух, лицето му се изменяше и много благочестиви хора виждаха това.

Някои тайно го снимаха. Други пък му искаха благословение, за да го снимат, а той с простота приемаше. Веднага ставаше, отиваше в храма и обличаше ангелската си схима. Вземаше кръста в едната си ръка, а с другата разпускате голямата си брада, която носеше вързана на топка, и така наистина изглеждаше като патриарха Авраам, особено на старини, когато вече целият бе станал бял вътрешно и външно. След като се приготвяше, заставаше под маслината, за да го фотографират, като вземаше поза на малко дете. Вече беше узрял духовно и беше станал като малко дете както Христос ни казва да станем като незлобивите деца.

Отците, които се ползваха от съветите му, го посещаваха по-често в старините му, за да му помогнат нещо, като го запитваха:

Дядо, искаш ли да ти насечем дърва?

Той отвърщаше:

Имайте търпение, ако не умра през лятото, ще ми насечете дърва за зимата.

През 1968 г. вече беше предусетил края си, понеже непрестанно говореше за смъртта. И малкото телесни сили, които имаше, го бяха напуснали. След Голяма Богородица (петнадесети август) легна болен и пиеше само вода, защото гореше отвътре. И въпреки че се намираше в такова състояние, не искаше да има човек до него, за да не го отвлича от непрестанната му молитва.

Извика ме да стоя при него едва когато дойде последната седмица от земния му живот, защото вече щяхме да се разделим, тъй като той отиваше във вечния живот. Даже и през онези десет дни не ме оставяше да стоя постоянно до него, но ми казваше да отивам в съседната стая, за да се моля и аз след малката помощ, която му оказвах. Естествено, няхах необходимите неща, за да му помогна колкото трябваше, но понеже никога не беше облекчавал измъченото си тяло, и най-малката помощ му се струваше огромна.

Един ден бях намерил два лимона и му направих лимонов сок. Щом пийна малко, освежи се и ме гледаше учудено.

Ой, ой, ой, дете мое! Тази вода е много хубава! Къде я намери? Христос да ти даде четиридесет златни венеца.

Изглежда, че никога не беше пил лимонов сок, или е пил, когато е бил много малък и вече беше забравил вкуса му.

Понеже вече само лежеше в кревата, тъй като се беше лишил и от малкото си телесни сили и не можеше да стане, за да отиде в храма на Честния Кръст, където служеше с благоговение години наред, поиска ми да му донеса кръста от светия престол за утеха. Когато видя кръста, очите му засияха и след като го целуна с благоговение, го стисна в ръцете си с цялата си сила, която му беше останала. Бях завързал едно клонче босилек на кръста и го попитах:

Дядо, хубаво ли мирише?

Той ми отвърна:

Раят, дете мое, мирише много по-хубаво.

В един от тези последни негови дни бях излязъл навън, за да му донеса малко вода. Когато след това отворих и влязох в килията му, ме погледна учудено и ми каза:

Ти свети Сергей ли си?

Не, дядо, аз съм Паисий.

Дете мое, сега бяха тук света Богородица, свети Сергей и свети Серафим. Къде отидоха?

Разбрах, че става нещо, и го попитах:

Какво ти каза света Богородица?

Ще мине празникът и ще ме вземе.

Беше следобед, навечерието на Рождество Богородично, 7 септември 1968 г., а след три дни, на 10 септември, почина в Господа.

Предпоследния ден старецът ми каза:

Утре ще умра и искам да не спиш, за да те благословя.

Онази вечер го съжалявах, че се уморява, защото три часа непрестанно държеше ръцете си върху главата ми, благославяше ме и ме прегръщаше за последен път. За да изрази благодарността си за малкото вода, която му бях дал през последните му дни, ми каза:

Сладки ми Паисие, ние, чедо мое, ще имаме любов помежду си вовеки веков. Нашата любов е скъпа. Ти ще се молиш оттук, а аз ще се моля от Небесата. Вярвам, че Бог ще ме помилва, понеже шестдесет години, откакто съм монах, непрестанно казвах: "Господи Иисусе Христе, помилуй ме!"

Каза също:

Аз ще служа вече в рая. Ти да се молиш оттук, а аз ще идвам всяка година да те виждам. Ако ти останеш в тази килия, аз много ще се радвам, но нека да е както Бог иска, дете мое. Оставил съм ти провизии за три години консерви, като посочи отсреща шест малки кутии сардела и четири кутии калмари, които някой отдавна му беше донесъл и си стояха на същото място, на което посетителят ги беше оставил тогава. (За мен тези консерви не стигаха даже и за една седмица.)

И старецът отново повтори:

Чедо мое, скъпа е любовта помежду ни и ще пребъдва вовеки веков. Ще идвам всяка година да те видя и от очите му постоянно течаха сълзи.

Наистина онези десет последни дни, които прекарах близо до него, бяха най-голямата Божия благословия за мене, защото получих полза повече от всеки друг път и имах възможност за малко да живея заедно с него и да го опозная по-добре. Най-голямо впечатление ми правеше това, колко сериозно гледаше на спасението на душата! До кревата си беше оставил няколко писма, които трябваше да изпратя, щом почине, до негови познати епископи, за да го поменават. Поръча ми също да доведе епископ, който да прочете разрешителна молитва на гроба му, и да не изваждам оттам костите му²¹ до Второто Христово пришествие.

²¹ На Света Гора три години след погребението костите се изваждат и се слагат в костница.

Междувременно бях предупредил в манастира²², че папа Тихон изживява последните си дни и дойде отец Василий, за да го приготвим. Виждаше се вече как старецът бавно угасва като кандило, в което свършва олиото и гори само онова, което е останало на фитила, правейки последни проблясъци.

Така си замина святата му душа и ни остави само тялото му и една голяма празнина. Дватама го приготвихме за погребение, на сутринта известихме и останалите отци и познатите му иеромонаси отслужиха с благоговение панихидата. Естествено, раздялата с него остави в душите ни болка, защото приживе вземаше нашата болка върху си и ни даваше утеха. Сега вече старецът ще ни посещава от небето и ще ни помага повече. Самият той бездруго обеща това: “Ще идвам всяка година да те видя.”

Минаха три години, без да ми се яви, и това ме подтикна към размисли: “Нима нещо съгреших?” След три години ми направи първото си посещение. Ако старецът имаше предвид, че “всяка година” щеше да започне след три години, това ме утешава, защото тогава не аз съм причината.

И така, първият път беше на 10 септември 1971 г., след полунощ. Стоях на молитва и внезапно видях старецът да влиза в килията. Хвърлих се и сграбчих нозете му и ги целувах с благоговение. Така и не разбрах как се отскубна от ръцете ми и като си заминаваше, го видях да влиза в храма и след това изчезна. Разбира се, когато се случват такива събития, в онзи час човек губи ума и дума. Нито пък може да ги обясни логически, затова и се наричат чудеса. Когато това се случи, гореше само кандилото и затова незабавно запалих свещ да отбележа деня, в който ми се бе явил старецът, за да го помня. Когато видях, че беше същата дата, на която той почина (10 септември), много съжалих и се укорих, че този ден бе преминал съвършено незабелязано за мен. Вярвам, че добрият отец ми е простил, защото през този ден от изгрев до залез слънце имах посетители в колибата си и бях уморен и замаян. Иначе щях да направя нещо, за да получа полза и аз самият, но и за да доставя малко радост на стареца с всенощна молитва.

Не знам дали се е явявал на друг преди първото си посещение при мен. Във всеки случай в моята килия се беше явил и на един непознат монах (бивш каракалец) отец Андрей, по следния начин:

Беше дошъл в килията ми, за да му услужа с нещо, което той искаше. Нито той ме познаваше, нито аз него. Той застанал да ме чака под маслината пред килията, тъй като мислел, че отсъствам. Аз пък бях в работилницата и лакирах иконички. Когато свърших, изпях “Светий Боже” и излязох. Когато отец Андрей ме видя, се сепна и с учудване ми разказа следното:

“Чаках под маслината и бях затворил очи, но бях в съзнание. Изведнъж виждам един старец да излиза от онези храсти и ми казва:

Кого чакаш?

Отговорих му:

Отец Паисий.

Старецът ми каза:

Тук е и посочи с пръста си към килията.

В момента, в който сочеше, чух да пееш “Светий Боже” и излезе навън. Този старец, отче Паисие, ще да е някой светец, защото аз ги познавам. Виждам съм и друг път такива неща”.

Тогава му разказах малко за стареца и му казах, че в онези храсти е гробът му. Бях ги засадил около него, за да се ограда гробът и да не може някой случайно да стъпва върху мощите му, тъй като старецът ми беше наредил да не го откопавам.

Мисля, че от малкото, което разказах и написах за живота на честния старец, онези, които живеят вътрешен духовен живот, ще разберат много. Естествено, онези, които сами живеят смирено и незабелязано от другите,

²²“Ставрениката”.

могат да разберат колко онеправдавани биват светиите, когато гледаме и разказваме само за външните им добродетели, т.е., които се виждат явно. Защото истинското духовно богатство на светиите ни е почти неизвестно. Обикновено малкото, което знаем за тях (за добродетелите им), е станало явно или защото не са успели да го скрият, или пък голямата им любов ги е подтикнала да направят тази духовна милостиня.

Естествено, само Бог знае духовната мяра, в която са достигнали светиите. Дори и самите те не я знаят, защото виждат у себе си не духовната висота, но греховете си. И аз, имайки предвид този свят техен обичай да избягват човешките похвали, се постарах да се огранича в рамките на необходимото.

Вярвам, че и старецът е доволен и няма да се оплаква така, както на самия него се беше оплакал приятелят му старецът Силуан, когато отец Софроний беше написал житието му²³. Тогава старецът Силуан се беше явил на папа Тихон и му казал:

Този отец Софроний много похвали ми написа. Не съм ги искал.

Затова и са свети. Тъй като отбягват човешката слава, прославя ги Бог.

Молитвите на стареца Тихон и на всички известни и неизвестни свети да ни помагат в трудното време, в което живеем. Амин.

Следва молитвата на стареца, която беше съставил с много болка и много сълзи и я изпращаше на страдащите души в Русия като балсам от градината на Света Богородица.

Прослава на Христовата Голгота

О, божествена Голгота, осветена с Христовата кръв! Молим те, кажи ни колко хиляди грешници си очистила с благодатта Христова, с покаянието и сълзите, и си изпълнила с тях райския чертог? С Твоята неизказана любов, о, Христе Царю, с Твоята благодат си изпълнил всички небесни дворци с разкаяни грешници. Ти и тук, долу, всички милваш и спасяваш. И кой може достойно да Ти се отблагодари, дори и да би имал ангелски ум? Грешници, елате скоро! Светата Голгота е отворена и Христос милосърден. Паднете пред Него и целунете светите Му нозе! Само Той като милосърден може да изцери раните ви! О, ще бъдем щастливи, когато многомилосърдният Христос ни удостои с голямо смирение, страх Божий и горчиви сълзи да умием пречистите Му нозе и с любов да ги целуваме! Тогава милосърдният Христос ще благоволи да умие греховете ни и ще ни отвори райските врата, където с неизказана радост заедно с архангелите и ангелите, с херувимите и серафимите и с всички свети вечно ще славим Спасителя на света, сладчайшия Иисус Христос, Агнеца Божий, заедно с Отца и Светия Дух, Единосъщна и неразделна Троица. Амин.

Иеромонах Тихон Света Гора

Житието на стареца бе написано на 26 май (когато се празнува паметта на свети апостол Карл), 1977 г. в ставроникитската килия на Честния Кръст Господен²⁴.

Слава Тебе, Боже!

Монах Паисий

²³ Става дума за книгата на отец Софроний (Сахаров) "Старецът Силуан".

²⁴ След кончината на стареца Тихон отец Паисий остава в неговата килия и живее там до 1979 г..

Старецът Евлогий, послушникът на хаджи Георги ¹

Над Карея, в посока към “Ватопед” се намира килията “Свети Георги Явени”. Там се подвизаваха шест “хаджи Георгеви” със своя старец дядо Евлогий. По-късно към тяхното братство се бяха присъединили и други двама братя отец Пахомий и отец Георги, които станаха “внуци” на хаджи Георги.

Човек се радва, като гледа това свято светоотеческо приемство и божествено предаване на монашеството от древните преподобни към преподобния отец хаджи Георги и от него към децата и към внуците! Струва си да се пише много за тях, както и за дядо Евлогий.

Тъй като един отец от “Симоно-Петра”, техен земляк, написа за тях, аз ще се огранича само с един случай от края на живота на стареца Евлогий, който показва как този Христов воин се бореше с демоните до дълбоки старини.

Когато старецът вече беше остарял и беше прехвърлил 100-те години, сядаше на едно канапе и казваше непрестанно молитвата. Един ден двамата негови послушници отец Пахомий и отец Георги, бяха отишли да събират маслини, а старецът, като затвори портата, седна и се зае с молитвата. В един момент чу силен шум, който идваше от вътрешността на килията и прекъсна молитвата. Тогава върху него се нахвърлиха трийсет демона, метнаха го на земята и здравата го набиха. Естествено, старецът не можеше да се вдигне след толкова много бой! Когато следобед отците се върнаха от работа, го повикаха да им отвори вратата. Но как да чуе, бедното старче, и как да стане в състоянието, в което се намираше? Отец Георги, обезпокоен, влезе през едно прозорче, отвори вратата и двамата се завтекоха с тревога към килията на стареца. Но какво да видят?! Дядо Евлогий, прострян пребит на пода, им казва спокойно: “Чуйте! Трийсет демона се събраха да ме бият! Не бяха един или двама!”

В неговата килия беше окачен дървен кръст и той обикновено се молеше пред него. Веднъж, когато се молеше, през прозореца влезе един дявол, за да изкушава стареца. Изведнъж дядо Евлогий вижда кръста сам да се откачва и да се приближава към дявола, който тутакси изчезна. След това видя кръста отново сам да се закачва на мястото си.

Така се подвизаваше дядо Евлогий до сто и осмата си година. След като узря духовно и трябваше да напусне този живот, за да отиде във вечния със своето духовно богатство, получи известие от Бога да се приготви и да подготви своите монаси, давайки им последните си съвети заедно със своята благословия:

Аз, монаси мои, заминавам вече, отивам при свети Антоний. По-късно ще дойдете и вие, близо до мен, в рая. Ти, отец Георгие, ще живееш 80 години.

След това благословеният от Бога Евлогий ² се причасти и почина в Господа на 11. 04. 1948 г.

А отец Георги, когато навърши осемдесет, каза:

Тази година ще умра, тъй ми каза старецът.

Докторът, гледайки неговата крепкост, му каза:

Ти ще живееш още 30 години.

Но щом отец Георги изпълни осемдесетте, склопи очи и всички се зачудиха!

¹ Хаджи Георги велик светогорски подвижник от миналия век, който имал и голямо братство и оставил на Света Гора множество духовни наследници. Старецът Паисий е написал и издал житието му.

²Евлогий на гръцки означава благословен.

Старецът Пахомий, послушникът на дядо Евлогий и внук на хаджи Георги

Както за дядо Евлогий, така ще спомена нещо и за края на живота на благословения му послушник отец Пахомий, и благочестивите подвижници, които имат чист ум, ще разберат колко чиста душа имаше дядо Пахомий!

Три дена преди своята смърт, в четвъртък, дядо Пахомий извика отец Георги и му каза:

Стори любов, отец Георги, и отиди в Колицу ¹ да купиш риби за празника на свети Георги, който е в понеделник. Но този път купи много риба, защото ще имате два празника. Аз ще празнувам на небесата със свети Георги и няма да съм с вас.

Отец Георги отиде веднага в Колицу, донесе рибата и я подготви.

В петък дядо Пахомий отново изпрати отец Георги да покани отците за празника, като му каза:

Да кажеш на отците да уредят работите си, понеже ще имат два празника: моето погребение с панихида и на другия ден празник в чест на свети Георги.

Отец Георги извести на отците както му беше казал дядо Пахомий. В събота сутринта старецът го изпрати да повика папа Димитри, за да дойде и да го причасти. Щом свещеникът дойде, дядо Пахомий започна радостен да пее “На Твоята тайна вечеря...” и като се причасти, каза: “Слава Богу!”, след това прегърна отците, които бяха до него, и неговата осветена душа замина за небесата през 1974 година на 22 април.

Неговото погребение с панихида и празнична трапеза стана в неделя, а понеделник беше вторият празник на свети Георги. Отец Пахомий обаче празнуваше със свети Георги на небесата, както каза, и се наслаждаваше на райските блага, опивайки се от духовното вино на любовта Божия заедно със светиите.

Благият Бог да удостои и нас да вкусим малко от него. Амин!

¹ Местност на Света Гора, където по-рано е имало голям скит, а сега са останали действащи 45 килии.

Отшелникът на връх Атон отец Серафим

Един благочестив младеж от богато семейство от Атина беше загубил майка си поради тежка болест. След малко време неочаквано почина и баща му. Смъртта на родителите го трогна дълбоко и стана причина да се замисли за суетата на този свят. Раздаде имуществото си на бедните, остави своя голям магазин на служителите си и дойде на Света Гора.

Минавайки през Неа Скити, се запозна с отец Неофит, който живееше в колибата “Свети Димитър”, където се подслони и се изповяда. Отецът му разказа много за аскетите и когато чу за отшелниците на връх Атон, в него се възпламени божественият копнеж по Бога. След това помоли отец Неофит за благословение да го приеме в братството, да го направи монах, а после да му даде благословение да се подвизава високо на Атон. Папа Неофит, понеже го видя, че е много смирен и благоговееен, го прие, но го остави в мирските му дрехи и го подготвяше духовно 5 години безшумно, без да знаят другите за светата цел на младежа, който избягваше даже и срещите с отците от скита. След като го възпитава духовно 5 години, старецът го направи монах, нарече го Серафим и му даде благословието си да се подвизава високо на Атон, без въобще да вижда хора.

След 3 години си дошъл веднъж, както ми разправяше папа Дионисий, негов събрат, и им разказвал за изкушенията, които срещнал в началото как демоните непрестанно го заплашвали. Една нощ дори изхвърлили старата ламарина, която държал пред килията си, за да го предпазва малко от силния вятър и от дъжда. Отец Серафим не само че не се смутил, но усмихвайки се, казал на демоните:

Благодаря! Добре направихте, понеже с тази ламарина бях загрозил пещерата.

Той се появи още веднъж след 5 години и папа Неофит му даде дарохранителница със Свети Агнец, след което отново замина за връх Атон, без да идва повече.

Отец Серафим стана ангел “Серафим”! Как да не полети, след като всичко захвърли¹ заради Христа!

Благословието му да почива върху нас. Амин!

¹На гръцки език πτεῖν означава и “летя”, и “хвърлям”.

Незнайният отшелник, вероятно един от невидимите отшелници на връх Атон

Когато дойдох на Света Гора за първи път през 1950 г., изкачвайки се от Кавсокаливия към “Света Анна”, бях загубил пътя. И вместо да се запътя за скита “Света Анна”, тръгнах към връх Атон. След като вървах доста време, разбрах, че се изкачвам нависоко и потърсих някоя пътека, за да изляза на пряк път. В безпокойството си молех Всесветата¹ да ми помогне и изведнъж пред мен се появи един отшелник със сияйно лице беше на около 70 години и по дрехите му си личеше, че няма допир с хората. Носеше подрасник, като че от корабно платно, избелял и надупчен. Беше прихванал дупките с дървени шишчета, както земеделците зашиват продупчените чували, когато нямат губерка и канап. Носеше също избеляла кожена торба и дупките ѝ бяха прихванати по същия начин. На шията си имаше дебел синджир, на който висеше една кутия на гърдите му. Изглежда, имаше някаква светиня!

Още преди да го попитам, той ми каза:

Чедо, този път не отива за “Света Анна” и ми показва пътеката.

От цялата му външност личеше, че е светец.

След това попитах отшелника:

Къде живееш, дядо?

И той ми отвърна:

Някъде натам и сочеше към върха Атон.

Тъй като се бях лутал насам-натам, търсейки духовен старец, за когото да съм вътрешно уверен, че ще може да ме води към спасение, бях се притеснил така, че не знаех кой ден от седмицата и от месеца беше.

Попитах отшелника и той ми каза, че е петък. След това извади една малка кожена торбичка, в която имаше няколко дъсчици с резки, и като видя резките, ми каза кой ден от месеца беше. Взех благословение от него и продължих по пътеката, която ми показа, за да изляза на скита “Света Анна”. В ума ми обаче непрестанно се въртеше просветленото лице на отшелника, което сияеше.

По-късно, когато чух, че на връх Атон живеят дванадесет отшелници други казваха седем, се замислих и разказах на опитни старци това, което видях, а те ми обясниха:

Ще да е бил някой от преподобните отшелници, които живеят скрито на връх Атон!

¹ В гръцката църковна традиция наричат Света Богородица Παναγία (Всесвята).

Иеромонах Антим¹, юродив заради Христа

Отец Антим бил родом от София, България, където служел като енорийски свещеник. След смъртта на презвитерата си около 1841 г. дошъл в градината на Пресвета Богородица и се насадил като добро семе, разцъфвайки и благоухаейки, както ще видим по-нататък.

Мястото на покаянието му² беше Симоно-Петърската света обител, където бе постриган за монах. След това обаче, когато започна да юродства заради Христа и да крие вътрешното си богатство, беше направил място на покаянието си целия Атон, понеже непрестанно обикаляше пустинята, пребивавайки понякога в пещери, а понякога в хралупите на дърветата. От време на време се явяваше в манастира на свети Пантелеймон (Руския), защото там разбираше службите, които се извършваха на славянски. Обикновено се криеше в притвора на храма и оттам следеше службата. Когато виждаше, че някой отец му обръща внимание и се отнася към него с благоговение, започваше да прави щуротии, да си говори сам и много пъти да прави смешки и така разваляше доброто мнение за себе си. Някой път оставаше в манастира няколко дни, друг път повече и след това отново изчезваше на Атон, свършено сам за два или три месеца, а после отново се появяваше в “Свети Пантелеймон”. През първите пет години на тази божествена лудост носеше едно старо расо, цялото в кръпки. По-късно стигна дотам, че започна да носи стар чувал, на който направи една дупка за главата и две за ръцете и вече ходеше така навсякъде. Поради тази причина го нарекоха Чувалник. Но когато обикаляше горите, той пазеше и този чувал, за да не се скъса, и така изподра тялото си по храсталаците. Онези, които нямаха вътрешна задълбоченост, но съдеха по външността, го наричаха побъркан. Но отец Антим ги объркваше, когато им разкриваше помислите, които имаха в себе си. А онези, които имаха добро разположение, възпитаваше духовно, като им откриваше помислите.

В юродивите заради Христа може да се види това, че поради своето голямо смирение те имат и голяма духовна чистота, тоест духовна прозорливост и затова знаят човешките сърца, а също и тайните Божии. Такъв беше и отец Антим, който беше покрил своето чисто сърце с един стар чувал.

Когато отиваше в манастира “Свети Пантелеймон”, не влизаше, но оставаше отвън, където живееха манастирските работници и ядеше на тяхната трапеза. Игуменът на манастира знаеше това и бе казал на служещия там монах да се грижи за стареца аскет. Оттогава този монах трапезарят на работниците се отнасяше към него с благоговение, като му помагаше и го наблюдаваше. Така той си спечели пред стареца особено доверие и можеше да разбере някои неща от тайните му добродетели.

Една от големите му добродетели беше дарът на постенето. Можеше да пости много дни! Веднъж беше отишъл в Руския манастир преди Петровия пост, много изтощен. Монахът трапезар го прие с много радост и му приготви да яде. Старецът започна да яде, докато трапезарят, който го обслужваше, излизайки и влизайки, гледаше стареца, който ядеше непрестанно, и го осъди: “Как може такъв изсушен и немощен монах да яде толкова много!”

Смутен от този осъдителен помисъл, трапезарят си тръгна за килията. Отец Антим, след като се наяде, отиде и седна пред килията на брата. Виждайки своя приятел смутен от помисъла си, го съжали и за да му помогне, се принуди да му открие причината за апетита си, за да бъде внимателен с другите и да не осъжда, а също така и ние да получим полза от това и да внимаваме в осъждането. Хващайки го за ръката, го попита:

Брате мой, знаеш ли какво ще рече “смирение”?

Братът от стеснение му отвърна:

Не, не знам.

¹ Житието му бе издадено на български език през 1999 г. от Зографския манастир.

² На гръцки език μεταβία освен покаяние означава и манастирът, в който човек приема монашество.

Тогава старецът му каза:

Смирението се състои в това: да не осъждаш никого, но да считаш себе си за по-лош от другите. Ето, ти току-що се съблазни и ме осъди, понеже ядох много. Но знаеш ли колко дни изобщо не съм ял? Помниш ли кога бях тук за последен път и ядох?

Братът отвърна:

Помня, отче. Беше при нас на Томина неделя и яде, но оттогава не съм те виждал.

Старецът му каза:

Е, виждаш ли колко дни не съм ял? ³ А ти ме осъди, понеже ядох много. Брате мой, Божиите дарове са различни, на всеки от нас се дава нещо от Бога. Ето, на мен Бог ми дава сила да понасям студа и глада. Можеш ли и ти да издържиш толкова? Можеш ли да се смириш дотолкова, че да свалиш подрасника си и да отидем до съседния манастир и с тези дрехи да изкараш зимата на връх Атон? А ти като певец как пееш на Бога? Мислите ти са разсеяни и се намират повече другаде, отколкото при Бога. Чуй ме сега как аз ще пея.

Отец Антим вдигна ръцете си към небесата и със силни ридания изпя "Алилуия", а сълзите непрестанно течаха от очите му. Трапезарят замря, като почувства голямо съкрушение. След това старецът каза на монаха:

Гледай, брате, никого да не осъждаш и да внимаваш повече върху себе си, защото не знаеш на кого какъв дар се дава.

Братът направи земен поклон на стареца и му поиска прошка, учудвайки се на прозорливостта му. Оттогава старецът Антим все повече се доверяваше на трапезаря.

Веднъж един друг брат се съблазни от външното поведение на отец Антим, като мислеше в себе си: "Какъв прозорливец е тоя? Да не би всички прозорливци да ядат толкова много?" Старецът, като забележа помисъла му, го повика при себе си и му каза:

Ти, брате, уж искаш да станеш монах, а помислите ти постоянно бягат в Русия. Иди тогава дотам, за да изпълниш желанието си, но после пак ще се върнеш и тогава ще се удостоиш да станеш монах.

Думите на стареца се сбъднаха с пълна точност. Наистина братът бе подмамен от помислите си и като избяга от манастира, той се върна в Русия. Но след една година се завърна на Света Гора и стана монах в същия манастир.

Трапезарят имаше голямо благоговение към отец Антим - считаше го за светец, но се страхуваше да изрази почитта си към него, понеже знаеше, че не му харесват похвалите. Един ден старецът отново дойде, от което трапезарят много се зарадва. Пригответи му да яде, но от благоговение не искаше да седне редом с него. Тъй като не искаше старецът да забележи това, започна да ходи насам-натам из трапезата. Щом свърши яденето си, отец Антим стана от масата и каза:

Добре, добре! Спри! Бог да те помилва и укрепи.

Един руски иеромонах разказа на свой събрат как един ден, обладан от носталгия по родината си, решил да избяга от Света Гора и да се върне в Русия. Докато мислел това, изведнъж отец Антим влязъл в килията му и казал:

Божията Майка ме изпрати да ти кажа, отче, да не отиваш в Русия, защото ако излезеш от пустинята и отидеш в света, ще паднеш в грях.

Веднъж отец Антим бе останал доста време по Атонските височини. Братът трапезар много се обезпокои и се помоли на Бога да извести стареца да дойде в манастира, за да получи от него духовна полза. Помисълът

³ Не е ял от Томина неделя до Петровия пост - около 2 месеца.

му казваше: “Може би сега старецът в пустинята се е изтощил от трудовете си, а ако беше тука, щях да го утеша с малко храна и да му направя чай”.

На другия ден сутринта старецът дойде в манастира и каза весело на приятеля си:

Ето, по твое желание идвам от Атон с голям труд, като си изпонараних краката по камъните. Струва ли толкова усилия твоят чай?

Братът видя прозорливостта му и поиска прошка за затруднението, което му причини.

Веднъж братът бе нападнат от силна скръб и униение, затова се помоли на Бога да изпрати другаря му отец Антим, за да го утеша. Не минаха и няколко часа и пред него се появи отец Антим. Наскърбеният брат много се зарадва и попита:

Отче, как стана така, че дойде точно в часа, когато имах нужда.

Старецът, усмихвайки се, му отвърна:

Ти искаше да ме видиш и молеше Бога за това, поради което и дойдох.

Друг път в навечерието на първи октомври, когато се извършва всенощно бдение в чест на Честния Покров на света Богородица, отец Антим за малко щеше да издъхне, идвайки в манастира. Когато срещна своя познат брат, му каза:

Тази нощ се намирах около манастира “Зограф” в пустинята и се молех прав върху един камък. През време на молитвата видях Майката Божия да слиза от небесата във вашия манастир⁴. Както бях изпълнен с радост от това видение, побързах да дойда и да Я намеря тук, за да покрие със Своя покров и мене, грешника, заедно с Нейните раби, които Я почитат. Но щом тръгнах да тичам от онова място, изведнъж се появи една змия, хвърли се злобно срещу мене и ме ухапа силно по крака. Разбрах, че тази пречка беше поради завистта на доброненавистника и заради това не обърнах внимание на ухапването, но побързах да стигна във вашия манастир.

Братът погледна крака му и видя, че наистина раната от ухапването беше сериозна. Голямата любов на стареца към Бога го беше направила безчувствен към телесните страдания.

През 1862 г. зимата на Атон беше студена и снежна. По онова време отец Антим беше по Атонските висини, в дълбоката пустиня, и живееше в хралупата на едно дърво. Падна голям сняг и го затвори съвършено, така че не беше възможно да излезе оттам. Прекара без хляб четиридесет и шест дни. Почти винаги преди зимния сезон той слизаше до манастира. Затова, когато отците от Руския манастир научиха, че в такава студена и снежна зима отец Антим не е наблизко, започнаха да се тревожат. След четиридесет и шест дни старецът дойде в манастира напълно изтощен и премръзнал от студ. Когато братът го видя, извика от радост:

Отче, ти ли си? А ние се отчаяхме, че няма вече да те видим. Но къде прекара цялото това време?

Е, седях в една хралупа отвърна старецът с усмивка.

Какво ядеше там, отче? попита братът.

Брате Виктор, колко пострадах от демоните и от студа, това само Бог знае! Но ми се яви свети Иоан Кръстител и ме спаси от смъртта.

Веднъж старецът Антим в продължение на пет месеца не дойде в Руския манастир. Братята не знаеха коя е причината. Безпокояха се и се тревожеха: “Да не би някой да го е наскърбил?” и т.н. Манастирският духовник познаваше един безмълвник, на когото отец Антим имаше доверие, и го помоли да научи причината. Безмълвникът попита отец Антим и той отвърна:

⁴ Втората по големина църква в Руския манастир е в чест на Покров Богородичен и на този ден в манастира има панигир.

Докато там ме хвалят и почитат като светец, няма да ходя... Последния път, когато бях там, един иеромонах падна в краката ми и каза: “Помолете се, отче свети, за мене, грешника, да се спася по Вашите молитви...” Виждаш ли? Как мога да ходя там, след като ме почитат за светец?

След това отец Антим ходеше скришом в манастира и в беседите си с отец Виктор му доверяваше някои тайни от живота си. Веднъж отново го беше посетил и отец Виктор му приготви да яде. Старецът му каза:

Вчера свети Иоан Милостиви посети манастира ви.

Тогава беше неделя и по обичая си дойдоха пустинници и миряни, които ядоха на трапезата и след това им дадоха и благословение⁵.

Отец Антим никъде нямаше постоянен дом, но цялата Света Гора му беше жилище. През последните дни от живота си обитаваше близо до Зографския манастир и често помагаше в строителните и ремонтните работи на българския манастир носеше камъни и вода.

През август 1867 г. великият подвижник за последен път посети любимия си манастир “Свети Пантелеймон”. Когато влезе вътре, отиде направо в гостната част. Там срещна приятеля си отец Виктор и му говори дълго време, поучавайки го как да победи лукавите помисли и страстите.

Накрая му каза направо:

Сега няма повече да дойда тук, защото скоро ще умра.

Наистина така стана. В края на ноември същата година дойде в Зографския манастир и легна болен. Настаниха го в манастирската болница, където остана дванадесет дни.

На 9 декември 1867 г. отец Антим остави градината на Света Богородица, където любочестно се подвизава, и почина в Господа. Благословието му да бъде на нас. Амин.

Житието на преподобния отец Антим е публикувано в книгата “Съвременни атонски подвижници”, 9-то издание, 1900 г., Москва, с. 3140. Аз го съкратих малко, без да променям писанията на иеромонах Арсений.⁶ Направих го с добро намерение, за да не се тълкуват превратно някои събития и думи на преподобния отец.

⁵ Този обичай се спазва от почти всички големи манастири на Света Гора и до днес, но през миналия век Руският манастир е бил особено известен с даването на милостиня.

⁶ Съставителят на житието.

Отец Даниил Чудния

По времето на Хаджи Георги живееше и чудният отец Даниил, който вършеше чудеса още като новоначален монах. По онова време мнозина благочестиви поклонници бяха много впечатлени от него и бяха публикували някои от чудесата му в руски духовни издания.

Искам да напиша малкото, което научих за светия отец и което ми принесе голяма полза, за да получат полза и други души.

Както научих, той беше от гръцки произход и дойде на Света Гора около гръцкото въстание през 1821 г. Благочестивият младеж, след като се поклонил на света Богородица “Портаитиса” в Иверския манастир, отиде във Великата Лавра, поклонил се на свети Атанасий и се помоли горещо на Света Богородица да го упъти да намери добродетелен старец, при когото да живее в послушание и да стане монах. След това продължи пътя си спокоен и с доверие в Божия промисъл. Премина Кераса и се упъти към “Света Анна”, но тръгна по друга пътека и излезе на килията “Свети Артемий”. Старецът там беше много благочестив и голям подвижник, надарен с много добродетели, затова остана при него.

Отците от околните килии, които гледаха младият послушник да се подвизава наравно със стареца си, се безпокояха и говореха на стареца да го пази и да е по-снизходителен към него, защото е млад, и да не се отдава веднага на големи подвизи. Но старецът казваше:

Не се безпокойте, защото зная какъв човек имам.

След известно време младежът стана монах и бе наречен Даниил. Достигна до висока духовна мяра, тъй като беше чист не само по тяло и по душа, но и по ум, защото винаги имаше добри помисли и в чистото му сърце обитаваше Христос.

Веднъж беше разпалил фурната, за да пече хляб и да прави сухар. За да се затопли фурната еднакво навсякъде, разпръскваше горещите въглени с един дълъг прът, който в края си имаше извито желязо. От силния огън прътът прегоря и желязото остана в запалената фурна. Отец Даниил каза това на стареца си и той му отвърна:

Какво ме гледаш? Прекръсти се и влез вътре да го извадиш, за да не изстине фурната.

Отец Даниил се прекръсти и влезе в горящата фурна. Взе зачервеното желязо с ръце без въобще да получи изгаряне и без да се запали дори косъм от брадата му! Най-важното беше, че и през ум не му мина, че е направил нещо голямо!

Друг път един монах от съседните “влашки” килии се беше разболял от стомах и намираше облекчение за болестта си, когато ядеше леко горчиви краставички. Когато дойде зима, пак започнаха болките и той слезе до манастира “Свети Павел”, за да вземе макар и туршия от краставички и да облекчи болките си, но за съжаление не намери. Така с притеснения и болки се изкачваше обратно по склона от Света Анна към Кръста. Макар че беше зима и нямаше даже и туршия, изведнъж пред него се появи отец Даниил, остави шест-седем пресни краставички и незабавно си тръгна! Болният старец се удиви и прослави Бога, и щом ги изяде, оздравя веднъж завинаги. Отец Даниил с любов беше донесъл благословение от далечна топла страна! (По онова време в Гърция нямаше парници.)

Веднъж един друг старец от “влашките” килии вървеше през лютата зима от “Света Анна” към килията си. Щом излезе на билото, се изви снежна буря и той се принуди да се върне малко назад и да се скрие под една скала, защото се беше мръкнало и нямаше време да се върне в скита. Освен това валеше сняг, без да спира, и духаше силен вятър. Както мръзнеше, свит до камъка, по едно време през нощта усети, че някой го прегръща, и почувства силна топлина, така че се предаде на сладък сън. Видя, че отец Даниил го е прегърнал с много любов. Сутринта, когато се съмна, се събуди от сладкия сън и стана да върви, тъй като снежната буря беше спряла. Но какво да види! Макар всичко да беше покрито със сняг, под скалата той се беше стопил

от божествената топлина, която се разливаше от отец Даниил! Тогава монахът се съгръ и духовно и радостен се върна в килията си, славейки Бога. А отец Даниил винаги гореше с Христовата любов. Благословието му да бъде върху нас. Амин.

Старецът Козма Пантократорски (Лозарят)

Дядо Козма се роди в Ангелохори, Тракия, през 1897 г. Светското му име беше Клеант и живееше по монашески още в света. Подвизаваше се в своята градина, като едновременно я обработваше. Там той усъвършенстваше любовта си към другите и приемаше непрестанно любов от Христа, тъй като даваше множество милостини и помагаше на онези, които имаха склонност да крадат поради нужда, за да ги запази от този смъртен грях кражбата, както и от други по-тежки грехове.

Веднъж един малчуган, както същият ми разказа, но вече като възрастен, отишъл в градината му, за да купи зеленчуци, като възнамерявал след това да отиде по магазините, за да купи и други неща. Щом стигнал в градината, какво да види! Бил загубил парите. Малкият се разплакал, а в ума му почнали да идват лоши мисли и решения, понеже се страхувал от пръчката, която го очаквала при майка му.

Тогавашният Клеант го успокоил и му казал:

Дете мое, помниш ли колко пари ти даде майка ти и какво ти каза да купиш?

Да отвърнал малкият.

Тогава му дал зеленчуци, дал му и рестото, като му казал:

Изобщо не се безпокой, но друг път да внимаваш.

Такива и други дела вършеше в света, докато живееше в родното си място.

Към 1914 г. напусна света, като остави брат си и градината си, за да дойде в градината на Света Богородица, и да се подвизава заедно с духовните си братя. Стана монах през 1915 г. До 1924 г. живееше в манастира “Ставреникита”, а със смяната на календара на другата година отиде в манастира “Пантократор”. Там измоли отците да живее извън манастира, в лозята, които бяха близо до мястото на покаянието му. До 1939 г. се беше подвизавал и на други места по Света Гора. Но от 1939 г. нататък вече се подвизаваше само в лозята. Цял ден работа и непрестанна молитва. Съвършено пренебрегваше тялото си, тъй като се стремеше да обработва само душата си. Дрехите му бяха окаляни от пръст и пот. В един ъгъл на пода имаше няколко стари одеяла, на които лягаше да спи и в които имаше толкова много пръст, че ако хвърлиш семена, щяха да покарат.

Въпреки че работеше много, в духовното също се подвизаваше любочестно и минаваше с малко и лека храна треви, някой сушен плод и сухар. Дядо Козма не вземаше парите, които се дават в идиоритмиите ¹ за извършваната от отците работа, а казваше:

Задръжте ги, отци, ще ги взема накуп малко по-късно.

Отците мислеха, че ще ги вземе на старини, но дядо Козма имаше предвид другия живот. Също и “кубанята”, тоест провизиите, които се даваха от манастира, той раздаваше на старците от Капсала. Ако някой монах не ги приемаше, следващия път, когато отиваше, дядо Козма му казваше:

Отче, донесох ти някои неща за продаване и му ги даваше почти даром.

Така той успокояваше помисъла му, а дребните пари, които получаваше, даряваше на друг. В тези срещи с отците и той самият получаваше духовна полза от съветите им. Други познанства нямаше, освен когато отиваше някъде на църква и да се причасти. Винаги можеше да го видиш да чисти лозите, а чрез непрестанната молитва да очиства със сълзи душата си. Беше дребен и изгорял от слънцето, но много пъти

¹ Идиоритмия е манастир, в който не се живее общежително, но всеки от монасите се грижи за прехраната си. Обикновено в него няма игумен, но се управлява от няколко старши монаси.

Старецът Козма
Пантократорски (Лозарят)

лицето му просияваше. Това видях лично с очите си, а и други отци са ми разказвали. Последния път, когато го видях, ми направи изключително впечатление, защото в момента, когато го попитах за нещо, лицето му засия с такава сила, че направо ме заслепи.

Това беше последната ни среща.

На 13 април 1970 г. дядо Козма от Ангелохори, Тракия, полетя като ангел от градината на Света Богородица, за да отиде на небесата. Неговите молитви да имаме. Амин!

Отец Филарет, игумен на манастира "Констамонит"

Разбира се, отците от манастира "Констамонит" могат много да напишат за своя свят игумен, защото са живели с него много години. Аз знам малко, но ще е несправедливо, ако изобщо не спомена за светия старец, защото беше известен с добродетелите си и се отличаваше сред другите отци и игумени от своето време.

Веднъж през 1950 беше посетил манастира "Констамонит" един запасен офицер. Папа Филарет го назова отдалече по име и му откри един нещастен случай, който човекът бе изживял. След това му даде съвет и го утеши. Офицерът загуби ума и дума. Той беше поразен от дара на прозорливост у стареца и му каза с благоговение:

Отче, щом се уволня, ще стана монах.

Стани, чедо мое, но не в този манастир, понеже след три години ще имаш изкушение с граматея ¹.

Старецът предвидя дори изкушението, което щеше да му се случи след три години!

Когато офицерът се уволни от армията, отец Филарет го изпрати в друг манастир, където стана монах. Но той идваше всеки месец да се съветва със светия старец. Веднъж, когато го посети, го намери седнал в един ъгъл на килията си да се държи за главата. Отец Ананий (бившият офицер) с болка го прегърна и го попита:

Какво ти се е случило, отче? Защо страдаш?

А старецът отвърна притеснен:

Чедо мое, Анание, днес нямах никакво изкушение. Бог ме е изоставил!

Христовият боец папа Филарет искаше всеки ден да се бори с изкушенията, за да бъде увенчан от Христа!

Друг път видя един мирянин и му каза:

Бедничкият ми, ти не страдаш от телесна болест. Напразно си се охарчил по доктори, тебе серсеминът ² те мори.

Онзи му каза:

Помоли се, отче, за да се освободя.

А отец Филарет му отвърна:

Аз ще се помоля за тебе, чедо мое, но и ти да постиш, защото само така бяга демонът с пост и молитва, както е казал нашият Христос.

Измъченият човек направи послушание и се излекува чрез своя пост и с поста и молитвата на светия старец.

В последните си години папа Филарет беше дотолкова узрял духовно, че знаеше не само сърцето и помислите на хората, но и какво имат в джобовете си!

Един ден през манастира "Констамонит" мина един клирик, за да изпроси молитвите на стареца и да се посъветва с него. Искаше да остане на Света Гора. Папа Филарет отговори на зададените му въпроси, а също и на онези, които клирикът искаше да му зададе, но още не го беше попитал. Каза му и какво да прави

¹Грамадей (от гр.) секретар.

²Демонът.

с парите, които имаше в джоба си, а също и точната им сума! Клирикът се удиви и прослави Бога, че се е запознал със старец от нашето време, подобен на древните старци!

Когато отец Филарет остаря, малко се разболя, понеже телесните му сили го бяха напуснали. Манастирските отци от любов го принудиха да отиде в болница в Солун, за да се прегледа. Старецът не разбра как се озова в болницата, тъй като беше замаян от пътуването, както и от болестта си. Когато дойде на себе си, видя в един момент медицинските сестри да идват и да се приближават към него! Дядо Филарет, като ги видя облечени в бяло и с тези шапчици, помисли, че са ангели с ореоли и от благоговение криеше лицето си с чаршафа. Всички наоколо се чудеха и се удивляваха на чистотата на стареца! Проигуменът Симеон Филотейски тогава също беше там и после той ми го разказа.

След това го пренесоха в мястото на покаянието му, където и почина в Господа. Неговите молитви да имаме. Амин.

Старецът Петър (Петраки)

Дядо Петър е роден в Лимнос през 1891 г. Семейството му беше бедно, но с благородническо потекло. Беше почти неграмотен, но беше придобил божествено просвещение от своето любочестно¹ и сурово подвижничество. Георги (светското му име) живееше по монашески от ранна възраст, а великия ангелски образ се сподоби да приеме след тридесетата си година от един благоговееен старец от “Преподобни Нил”², като получи името на преподобния Петър Атонски.

Отец Петър имаше природна простота и много силна вяра, които човек можеше да види още в първите години на монашеския му живот.

Беше ми разказвал, че веднъж, когато вече бил монах, неговият старец се разболял тежко. Разбира се, притеснил се много, понеже се почувствал като малко дете, което може да загуби майка си, докато още суче от нея. Без да губи време, отишъл в храма и с цялата си детска простота и благоговение казал на преподобния Нил:

Да знаеш, преподобни Ниле, ако не излекуваш веднага стареца ми, няма да ти паля кандилото.

О, чудо! Старецът веднага се почувствал добре, станал и дошъл в храма да благодари на светеца и му запалил кандилата. Старецът живял още достатъчно дълги години, за да го укрепи духовно.

По-късно, когато остана сам, в началото малко се измъчи, понеже се бе повлиял от някои монаси с неразумна ревност. Счупи прътите от знамената във Великата Лавра в знак на протест срещу цар Георги II, понеже казваха, че уж бил масон. За това оскъряние беше осъден от държавната власт на три години заточение да служи на прокажените на остров Спиналонга. Беше се покаял за това си деяние, както по-късно ми разказваше:

Постъпих като мирянин, отче Паисие, а не като монах. Имах голяма духовна вреда по време на заточението, защото не можех да извършвам монашеските си задължения.

При завръщането си от заточението пътуваше заедно с един монах, който ми разказа, че отец Петър проповядвал покаяние на хората, като казвал:

Трябва да се покаем, защото Бог ще ни накаже. Ще ни остави в ръцете на безбожните комунисти да ни изтребят.

Беше получил известие от Бога за голямото зло, което ни очакваше заради греховете ни за гражданската война, която стана години след това.

Когато се върна на Света Гора от заточението, не остана на “Свети Нил”, понеже видях, че там има голямо движение. Постоянно минаваха хора и не можеше да намери покой. Отиде на Катуняк³ и се засели в една колиба на края до Малката Света Анна⁴. Колибата изобщо не се виждаше от пътя, нито имаше порта, а само една дълга греда, която изглеждаше като ограда. Отците наоколо благоговееха пред него, тъй като самият той целият беше благоговение. Понеже беше дребен и слабичък, с детска простота и чувствителност, всички го наричаха Петраки (Петърчо). Наистина беше като едно малко дете с малко и светло лице, което навеждаше надолу, когато говореше.

Беше запазил детския си характер дори до шестдесет и седмата си година, когато почина.

Отците се опитваха да го приближат, за да получат полза, но той ги отбягваше, защото се срамуваше и изчервяваше. Когато не можеше да избяга, отвръщаше с малко, но боговдъхновени думи. Затрудняваше се

¹ Ревностно, усърдно, самоотвержено, от безкористна любов към Бога. Виж бележката на стр. 11.

² Килия, намираща се на около 3 часа път от Великата Лавра, в която се е подвизавал преп. Нил Атонски.

³ Пустинна местност в югозападната част на Атонския полуостров.

⁴ Местност, обитавана от желаещи по-голямо уединение, намираща се между “Света Анна” и “Катуняк”.

да общува с хората, затова се затваряше в килията си и постоянно говореше с Бога чрез непрестанната молитва.

Когато отците отиваха и чукаха на вратата му, не отваряше. Когато му оставяха нещо за благословение, той го оставяше да си стои въвн. Другите като виждаха това, друг път не му оставяха нищо, а го носеха на други отци. Братята около него казваха на дядо Петър:

Не правиш добре, като не приемаш нищо за благословение.

А той отвръщаше:

Благословени мои, слава Богу, имам достатъчно. Защо да лишавам другите старци, които имат нужда?

С многото си подвизи старецът беше отсякъл почти всички човешки нужди, и не само външно бе облечен в ангелската схима, но бе станал и вътрешно като ангел в плът. Винаги постеше до деветия час. Ядеше след вечерня по малко сухар и денонощно се упражняваше в Иисусовата молитва и земни поклони. Дори и насън казваше молитвата и когато се събудеше, продължаваше непрестанната молитва. Когато си лягаше, само тялото му спеше, а душата му бодърствуваше и се молеше. Молитвата му беше станала самодвижна и много пъти ми казваше:

Чувам ангелски псалмопения, които са толкова сладки, че не мога да стоя на краката си от онази сладка небесна мелодия.

Това сладостно състояние го подхранваше духовно и телесно и затова не се нуждаеше от много неща, за да преживее. Малкото, от което се нуждаеше, изкарваше от ръкоделието си, понеже плетеше броеници или събираше чай от Атон, който заменяше за сухари.

Ако някой настояваше да му даде нещо за благословение, ще се отплати двойно по благороден начин с планински чай или с броеници.

Въпреки че не щадеше себе си и кожата му вече се беше прилепила до костите, той продължаваше да извършва големи духовни подвизи и човек можеше да види как Божията благодат явно го укрепяваше. У дядо Петър корем не можеше да се види, а само една вдлъбнатина. Ако се случеше някой път да е разгърден от работа, можеше да се преброят ребрата му, които си личаха като пръчки на плетена кошница.

Познавам много аскети, но у дядо Петър човек можеше да види нещо по-различно! Виждаше се една божествена сладост, изписана на лицето му. Духовният му кошер вече се беше напълнил и изливаше навън духовен мед.

Когато го питаха: “Как прекарваш, отче, в килията си?”, отвръщаше:

Слава Богу, моята килия, моята мила катунка, не я заменям за всичките палати на света.

Обикновено всеки шест месеца излизаше от “милата си катунка” (скита “Катунакя”) и отиваше по манастирите на Света Гора, за да продаде ръкоделието си и да си осигури в замяна сухара за половин година. Разбирате колко голяма торба трябва да е имал дядо Петър и колко сухар е изяждал за шест месеца. А това беше обичайната му и единствена храна!

И така, на всеки шест месеца той минаваше през манастира, в който пребивавах, за да ме види. Последния път, когато дойде, за съжаление отсъствах и той ме чакаше наблизко до манастира, понеже се срамуваше да влезе вътре. Следобед, когато го намерих, беше ме чакал четири часа и щом ме видя, подобно на малко радостно дете се хвърли върху ми, макар че беше на години два пъти колкото моите.

След това отидохме в моята килия и въпреки че исках да се погрижа за него и да го отморя, той не прие, но ме отклони по много мил начин, за да не ме нарани. Поиска ми малко гореща вода, сложи в нея две стръкчета чай, който носеше със себе си, и я изпи. Когато настоях да хапне нещо друго, ми каза:

Прости ми, отче Паисие, искам да се подготвя, за да се причастя в деня на Свети Петър Атонски на 12 юни. Дойдох само за да се сбогуваме и да се простим, понеже ще умра, затова не мога те взема послушник⁵. Прости ме, обаче ще умра.

На мене това ми се стори странно. Така ненадейно, след като е добре, да говори, че ще умре! Но след разговора и поученията в продължение на два и половина часа, започнах да вярвам в това.

Тъй като постоянно стоеше прав, докато ме поучаваше, го помолих да седне. Той обаче не прие, а ми каза: “Не подобава да говорим словото Божие седнали”, въпреки че беше изнурен, понеже бе вървял цели девет часа, и то натоварен.

Този път продаваше ръкоделието си, за да осигури необходимите неща за погребението си и за последна света литургия на мястото на покаянието си “Преподобни Нил”. А също и за да се сбогува и прости за последен път с малкото си приятели, които бяха разпръснати по Света Гора. Тъй като беше последно посещение, ми каза и повече неща от всеки друг път, може би за да ми достави повече радост и за да намали голямата ми скръб от това, че щях да го загубя. Преди да започне да ме наставлява, го попитах за трудностите около послушанието, което имах, понеже почти цял ден се намирах сред миряни и слушах, без да искам, нечистите светски истории. Дядо Петър ми отговори:

Отче Паисие, ние да гледаме на нещата с добър помисъл.

Старецът вече се беше очистил и всичко виждаше чисто, защото вътре в него нямаше грях, но обитаваше Христос.

Попитах го и за едно свое преживяване, дали е от Бога, или от лукавия, за да ме прелъсти, и ми отвърна, че е от Бога, а след това ми каза:

Отче Паисий, аз постоянно преживявам такива божествени състояния. В момента, когато ме посещава Божията благодат, сърцето ми се сгрива сладко от любовта Божия и една чудна светлина ме осветява вътрешно и външно, като огрява и килията ми. Тогава си свалям скуфията, навеждам смирено главата си и казвам на Христа: “Христе мой, докосни с пръчката на милосърдието Си моето сърце”. От очите ми тогава непрестанно бликат сладки сълзи на благодарност и славословя Бога. А лицето си го чувствам да свети. В тези моменти, отче Паисие, всичко спира, защото чувствам Христа много близко до мене и не мога да Го моля вече за нищо, тъй като спира и молитвата, и броеницата не може да се движи.

За да не би да го разбере погрешно и да оставя броеницата, след като не бях още стигнал до това небесно състояние, той ми разказа следния случай:

Броеницата, отче Паисие, никога не трябва да изпускаме от ръцете си, понеже тя е оръжието на монаха и има голяма сила. Веднъж прекръстих с броеницата си един бесноват в Карея и човекът на часа се освободи от демона.

За това събитие бях чул и от папа Евмений, който беше свидетел и го беше видял. Веднъж, когато дядо Петър бил разстлал броеници и планински чай на площада в Карея, за да ги продава, видял човек, измъчван от нечист дух, без да могат хората около него да му помогнат. Става полека дядо Петър, събира си стоката и безшумно се приближава до човека, прекръства го с броеницата и бързо напуска мястото, за да не го видят. Почти всички хора видели само обладания изведнъж изцелен и прославили след това Бога, като разбрали, че и в нашето време има светии! Но малкия преподобен Петър бяха успели да видят само двама-трима човека.

Естествено, старецът беше непознат за мнозина, понеже не общуваше с никого и се мъчеше да остане незнаен, но всички бяха чували за Петраки. Ако се случеше да го срещне някой, който го познаваше и го питаше за нещо, отвръщаше на въпросите му с благодатни примери, ще кажеш, че беше превеждал Патерика! (Примерите му бяха различни от тези в Патерика, но със същото значение.) Лесно можеше да го разберат погрешно онези, които нямаха светоотеческа дълбочина. Казваше например: “Молитвата на

⁵ На гръцки *υποτακτικός* (подчинен, послушник) означава въобще монах, който живее в послушание.

смирения преобръща Бога”, като имаше предвид: “Молитвата на смирения прекланя Бога”. Също казваше и за поста: “Когато не тече вода в щерната, тя изсъхва и жабите умират”. Имаше предвид, че изсъхва стомахът и умират страстите. Както споменах, имаше си свой собствен Патерик.

Между другите добродетели се отличаваше и с голямата си разсъдителност. Понеже църковните въпроси се бяха изострили основно във връзка с календара се беше отдръпнал от една фанатична група и оттогава ходеше по манастирите. Когато идваше да ме види, стоеше на служба в притвора. Когато го попитах: “Защо не влизаш вътре в храма?”, той отвърна:

За да не съблазнявам никого, благословени мой⁶. Ако ме видят зилотите в притвора, ще кажат: “Дядо Петър сигурно чака някого”, и няма да се съблазнят. Ако ме видят манастирските отци в притвора и те няма да се съблазнят, понеже ще видят, че съм си оставил торбата в ъгъла.

Беше надраснал човешката дребнавост, фанатизма, защото бе придобил просветление от Бога. Беше зилот⁷ в добрия смисъл на думата. Обикновено се причастяваше един път на седмица, освен ако се случеше празник през време на седмицата. Присъстваше и на светите литургии, които се извършваха в съседните килии, като вземаше само антидор, за да може да присъства и на друга литургия (в друга килия), и тогава вземаше светена вода. Така правеше в дните, когато не се причастяваше, въпреки че се намираше в духовно състояние на святост и можеше да се причастява по-често.

Както споменах, постоянно постеше, въздържаше се всеки ден до деветия час, а през постите постоянно тримереше⁸. Само в събота и неделя ядеше два пъти на ден, като си разрешаваше елей (олио). Извършваше службите с броеница и Иисусова молитва. Общо за всички служби му се събираше по седем часа на ден. Освен това изпълняваше и монашеско правило, което се състоеше от седемстотин земни поклони и тридесет и три броеници от 100 зърна поясни поклони с кръстно знамение. От всичко това една трета беше за него, а от другите две трети половината беше за живите, а другата половина за всички починали. Ако научеше, че някой преживява някакво изпитание, правеше за него отделна молитва, съпроводена с поклони. Часовете, вечернята и повечерието извършваше също по броеница⁹. С други думи, ръкоделието му беше молитвата. Макар и да се намираше в такова свято състояние, дядо Петър имаше толкова голямо смирение, че считаше себе си за грешник с много страсти. Когато свещеникът четеше евангелието, сваляше скуфията си, приближаваше се до Царските двери и си навеждаше главата под Евангелието, за да бягат, както казваше, злите духове.

Тъй като считаше себе си за нищожен, затова и не си вземаше послушник. Много го бях умолявал и най-накрая прие да ме вземе за послушник, но тогава не ме пусна манастирът. Когато дядо Петър дойде за последен път и ми каза, че се приготвя за другия живот и ми поиска прошка, че не може да ме вземе за послушник, понеже ще умре, тогава разбрах Божията воля, която се криеше в препятствието от страна на манастирските отци, а именно, че Бог щеше да си прибере дядо Петър. Вижда се, че не съм бил достоен да живея със светец и това, че Бог ме удостои да го познавам и да получа полза от него и това беше твърде много за моята греховност. Ако ме удостои Бог да го гледам, макар и отдалече, в другия живот, това ще бъде едно от най-големите Божествени снизхождения.

За мен ще останат незабравими последните му съвети при последната ни среща. Тук се вижда величието на Бога в Неговите светии, както и в малкия преподобни Петър, когото приятелите му не изпратиха с последно целование, когато почина, тъй като сам отиде при приятелите си, за да се сбогува, още жив, с последно целование.

После отиде в Карея, купи необходимите неща за погребението си и оттам отиде в мястото на покаянието си “Преподобни Нил”. На другия ден 12 юни, когато сам той празнуваше (паметта на преподобни Петър Атонски), направи света Литургия. Бяха се събрали и околните отци аскети. Когато светата Литургия свърши

⁶ Такова обръщение е разпространено между църковните хора в Гърция.

⁷ Тоест ревнител.

⁸ Тримерене въздържане от храна три дни.

⁹ Живеещите в безмълвие на Света Гора обикновено извършват църковните служби по броеница заменят четенето на църковните книги с Иисусовата молитва.

и дядо Петър се причасти, той излезе навън, приготви за отците вода и локум, и сам, щом седна до тях, затвори очите си и предаде светата си душа на Христа. Отците мислеха, че е задрямал и чакаха да си отвори очите, за да му честитят празника. Когато го побутнаха, разбраха, че той е заминал за небето и затова му пожелаха “добро упокоение”.

Почина на 12 юни, в деня на свети Петър Атонски, 1958 г. Молитвите му да имаме. Амин!

Старецът Августин

Отец Августин е роден в Русия, в Алиское Полтава, през 1882 г. Мирското му име беше Антоний Кора. Баща му се казваше Николай, а майка му Екатерина. Те бяха благочестиви и възпитаха и детето си в благочестие и страх Божий.

Още като малък Антоний отиде в един манастир в родината си, където остана като послушник. Но едно изкушение, което го сполетя, го накара да напусне манастира и родината си и да дойде в градината на Света Богородица, за да чувства душата си на сигурно място от такъв вид изкушения.

Както ми разказа, в оня манастир почти всички монаси били стари и го изпратили на послушание да помага на един работник от манастира при улова на риба, понеже манастирът се издържал от риболов. Един ден дошла дъщерята на работника и каза на баща си да отиде бързо къщи по неотложна работа, а тя останала да помага. Нещастницата обаче била обхваната от изкушението на страстта и без да мисли, се хвърлила върху послушника с греховни намерения. В този момент Антоний се сащисал, понеже това станало внезапно. Прекръстил се и казал: “Христе мой, по-добре да се удавя, отколкото да съгреша”, и скочил от брега в дълбоката река! Но благият Бог, виждайки големия героизъм на непорочния младеж, който постъпил като нов свети Мартиниан, за да се запази чист, го задържал на повърхността на водата, без изобщо да се намокри! Казваше ми: “Въпреки че летях с главата надолу, сам не разбрах как се намерих прав върху водата, без да се намокрят дори дрехите ми!”

В оня момент почувствал вътрешна радост, съпроводена с неизразима сладост, така че съвършено изчезнал всякакъв греховен помисъл и всякаква плътска възбуда, които възникнали от нецеломъдреното държание на девойката. А тя, когато видяла Антоний да стои прав върху водата, започнала да плаче, разкайвайки се за греха си, а също и от вълнение от това голямо чудо.

Послушникът след това веднага заминал за манастира и умолявал със сълзи игуменът да му даде благословение да отиде на Света Гора, понеже духовно бил немошен и се страхувал да остане в света. Не му споменал абсолютно нищо за безчинията на девойката, за да не се научи това, което би било в нейна вреда, нито за чудото, което се случило с него. Единственото, което направил, било да обвинява и окайва себе си.

И наистина според моето мнение по-голямо чудо било това, че той взел греха на себе си, като покрил виновницата, както и това, че героично посрещнал това голямо изкушение в тази възраст. Защото за Бога, Който държи цялата вселена на пръста Си, не е трудно да задържи един послушник върху речната вода.

Игуменът бил склонен от умоляванията му естествено не можел да му попречи, но се опечалил, че ще загуби от братството си един отличен послушник.

Антоний веднага дойде на Света Гора през 1908 г. След като посети манастирите и килиите в градината на Света Богородица, му допадна килията на Честния Кръст на манастира “Каракал”, където и стана монах през 1910 г. и получи името Августин. През 1943 г. отиде за по-голямо безмълвие в една Филотейска килия “Въведение Богородично”, където се подвизаваше любочестно до старините си, без да излиза вече в света.

През 1950 г. бях чул за първи път за стареца Августин, но не ми се удаде възможност да го опозная по-отблизо. Всички обаче говореха за светостта му.

През 1955 г., когато отново отидох в манастира “Филотей”, на втория ден го посетих в килията му, но за съжаление отсъстваше. Оставих някои неща във пред портата му и се върнах в манастира, внимавайки да не ме забележи никой, за да не хвърлям в помисли отците, че обикалям килиите с дарове в ръка и т.н. На другия ден следобед идва в манастира дядо Августин и ме търси.

Къде е един калугер на име Паисий?

Отците се учудиха и му казаха:

Ние все още не го познаваме добре! Ти откъде го познаваш? и му показаха къде е килията ми.

Щом отворих вратата, направи ми земен поклон и ми каза:

Благословете!

След това ми казва:

Бог да ти въздаде за даровете, които ми остави!

Изкарва ми тогава от торбата си седем малки праскови, които по размер не бяха по-големи от сливи, и които беше откъснал от една полуизсъхнала праскова в двора на килията си. Искях да скрия от стареца за подаръците, които му бях занесъл, но той ми каза:

Още от “Пророк Илия” (Руския) ¹ те видях.

“Пророк Илия” е на около четири часа път от килията на дядо Августин. Но старецът имаше дар на прозорливост. Естествено, за Бога не съществуват близки и далечни разстояния.

Използвайки възможността, която ми се дава, добре е да спомена за един подобен случай. Съседът на отец Августин дякон Вениамин, видял убиването на царското семейство вътре в килията си така, като че ли го гледа по телевизията. След време бяха научили, че в същия ден станало убийството на царското семейство от комунистите.

Сигурно отец Августин ще да е виждал и по надалеч, след като имаше духовна телевизия (дар на прозорливост), която беше придобил с чистотата на душата си, смирението и любовта си.

Понеже старецът състрадаваше много на нещастните животни, онези, които имаха стари или сакати животни, без да го питат, ги оставяха в неговия двор и си отиваха. Килията на дядо Августин беше станала старопиталище за животните от цялата околност от Каракал и Филотей до Ивер. Бедният старец вземаше косата и събираше трева цяло лято, за да могат да презимуват сакатите и старите животни на миряните. Ако намереше и някое друго изоставено старо животно, прибираше и него в убежището си.

Когато срещаше човек по пътя, му правеше земен поклон и му казваше: “Благословете!” Не гледаше дали е свещеник, или монах, дали е голям, или малък на възраст мирянин, понеже сам той имаше голямо смирение и всички считаше за големи, а себе си за най-малък от всички. Един ден, когато се покланял на някакъв мирски човек, го видял един богослов и като се учудил, му казал:

На миряни ли се кланяш?

Дядо Августин му отговорил:

Да, понеже имат благодатта на светото Кръщение.

Огромната любов и смирение на стареца нямаха предел. Веднъж, както ми разказа, вътре в килията му се явил дяволът като страшно куче, бълвал пламъци от устата си и се хвърлил върху стареца, за да го удуши, понеже, както сам той си признал, изгарял от молитвите му. Дядо Августин го сграбчил и го блъснал в стената, като му казал:

Зли дяволе, защо воюваш срещу Божиите творения?

После старецът продължи разказа си:

И дяволът беше силен, ама и аз бабаит, залепих го на стената. След това обаче започна силно да ме измъчва съвестта за това, че ударих дявола. Зачаках с нетърпение кога ще се съмне, за да отида при духовника

¹ Светогорски скит, който до неотдавна бе обитаван от руски монаси, а сега в него живее гръцко братство.

си да се изповядвам за това, че ударих дявола. Щом се съмна, отидох в Провата² при духовника си и се изповядах. Духовникът обаче беше много снизходителен и изобщо не ми наложи епитимия, а ми каза да се причастя. Аз от радост цяла нощ се молих с броеницата, а след това отидох на Божествена Литургия и се причастих. Когато свещеникът слагаше светлата лъжица в устата ми, видях Светото Причастие като парче месо и кръв и ги сдъвках, за да ги глътна. Същевременно почувствах такава огромна радост, че не можех да я издържа. От очите ми течаха сладки сълзи, а главата ми светеше като лампа. Заминах си бързо, за да не ме видят отците, а благодарствените молитви прочетох сам в килията си.

Ликът на стареца беше светъл, защото го бе осенила Божията благодат. И само да го погледнеш, забравяш всяко притеснение, понеже той разпръскваше радост със своята вътрешна благодат. Облеклото му, подрасникът, целият в кръпки, бяха по-лоши от дрехата, която градинарят окача за плашило против гаргите. Ако се случеше някой да му даде нещо хубаво, той го даваше на друг.

Килията му беше средище на работниците, които товареха на пристанищата дървения материал на манастирите. От каквото и да се нуждаеха те, отиваха в килията на дядо Августин и си го взимаха, без даже и да го попитат. Много пъти вземаха всичко, каквото имаше, а него ще го намериш паднал на пода от изтощение. Единственото разрешение беше манастирът да го снабдява с малко брашно, за да си прави каша. Дядо Августин беше намерил един стар тиган, в който смесваше малко вода, брашно и сол и го изпичаше като пита. Това му беше и хляб, и ядене. Когато пък се разрешаваше елей, потапяше едно перо в елея и правеше с него кръст върху питата, като по този начин се утешаваше в блажните дни. Някои отци закачаха малко стареца, като му казваха:

Какво ядеш, дядо Августине?

А той отвръщаше:

Аз ям само пържени ястия³.

Когато отците му даваха някоя осолена сарделка, я запазваше, за да нагости някой странник. Старецът вземаше главата, а на госта слагаше сарделката и се радваше от сърце, че го е нагостил с риба.

Все такива неща правеше и лишаваше себе си, но Христос непрекъснато го хранеше с божествената Си благодат. Отците от цялата околност и миряните го обичаха. Особено отците от манастира "Филотей", които го молеха да го вземат при себе си, за да го гледат на старини, понеже зрението му вече беше отслабнало. Но старецът мислеше, ако си замине, какво ще стане със старите и сакати животни, които гледаше, и затова не приемаше. Най-накрая, да са живи и здрави отците, взеха и него, и всичките му стари животни и така се успокои.

Разбира се, отците се грижеха добре за него и той считаше това за голямо благословение от Света Богородица, и от благодарност непрестанно пееше "Достойно ест", а очите му се пълнеха със сълзи на радост. Присъствието на дядо Августин беше едно благословение за манастира и много помагаше на старите отци от старопиталището, защото не само хора посещаваха дядо Августин, но и светии, и ангели, а също и Света Богородица. Когато старецът видеше Света Богородица или някой светия в старопиталището и гледаше, че старците лежат или се облягат удобно, много се притесняваше. Отиваше и ги разбутваше да станат, като им казваше: "Света Богородица", или, ако виждаше ангел: "Ангел!"

Те естествено не виждаха нищо, но разбираха, че нещо става и веднага ставаха и стояха с благоговение. Обаче болногледачът считаше тези неща за прелест и затова му се караше, казвайки:

Остави старците на спокойствие. Тебе ли ще слушаме с твоите прелести?

Но старецът продължаваше да ги разбутва, понеже не можеше да се удържи от благоговение.

Когато отците отиваха да го видят, още преди да го попитат как е, дядо Августин ги питаше:

² Местност, разположена на около час и половина път от Каракал бел. авт.

³ Пърженото ястие за монасите се счита за голям лукс и се разрешава рядко.

Какво правят моите муленца и моите магаренца?

Те му отвърщаха:

Много са добре а старецът се радваше.

Ти как прекарваш, дядо Августине?

Слава Богу, много добре.

Така радостен, с голямата си доброта, славейки Бога и непрестанно молейки се, прекара, или по-скоро преживя, райски живот в градината на Света Богородица. В себе си имаше Христа. Сърцето му беше рай, затова се удостои да види още оттук ангели и светии, дори и Света Богородица, а после се възрадва във вечността!

В момента, когато душата на дядо Августин щеше да излезе, лицето му просветна три пъти! Бог устрои така, че там да се намира и болногледачът, който беше поразен, и се увери в истинността на небесните посещения, с които се сподобяваше старецът.

Дядо Августин почина в Господа на 27 март 1965 г. на възраст 83 години. Неговите молитви да имаме. Амин.

Отшелникът отец Георги

Отец Георги е роден в Сикя, полуостров Ситония ¹, около 1922 г. Мирското му име беше Иоан. Георги се преименува, когато прие ангелския образ и се възроди духовно в съседния полуостров Атон, градината на Света Богородица.

Отецът живееше в Света Гора като истинско небесно птиче под небесния Божий свод, понеже нямаше колиба подобно на другите отци. Освободен от суетата чрез добродетелта на нестяжанието и поробен от любовта Божия, той обикаляше Атон като “добро скитниче” Христово. Цялото му имущество бяха износените дрехи, с които бе облечен едни и същи през лятото и зимата. На краката си беше увил големи парцали вместо чорапи, та малкото му кръв да не слиза надолу поради дългото стоене прав на молитва и поради пътешествията му по върховете и долините, където ходеше, за да остане незнаен за човечите. Душата му изцяло беше съединена с Бога, а дрехите му все повече ставаха на парцали, но изглеждаха като крила, понеже старецът имаше Божия благодат.

Ако някой отдалече съгледаше как отец Георги стои в къпинаците и яде къпини, го вземаше за някакъв голям орел. През лятото изкарваше някак с къпини и френско грозде, но през зимата, когато нямаше почти нищо, беше трудно, понеже дивите кестени и кумарините свършваха през ноември и после оставаха само жълъдите и някой и друг вид ядлива трева. Готвено вкусваше само на големите празници на манастирите от североизточната страна на Атон, където отиваше от време на време. Обикновено отиваше два дена преди празника и помагаше в магерницата и при почистването на манастира. Естествено, всички му заповядваха с лека ръка, понеже го считаха за умствено недоразвит, но когато някой го опознаваше отблизо, виждаше вече себе си като недоразвит, а отец Георги като богопросветен.

Винаги беше готов да изпълнява волята на другите. Един ще му викне: “Георги, ела тук”, друг също: “Георги, ела тук”. А той отговаряше: “Благословете!” и тичаше насреща. Това ставаше от сутрин до вечер. Никой не му казваше: “отец Георги”, а само “Георги”. Въпреки че беше каталясал от работа, вечерта не отиваше в архондарика ² (странноприемницата), за да си почине, но лягаше за малко във външния притвор на храма, опъвайки се като мъртвец върху мрамора със скръстени отгоре ръце. Такъв беше режимът му и през лятото, и през зимата, и винаги с едни и същи дрехи.

За отец Георги всички сезони бяха еднакви, тъй като вече живееше в райските селения и любовта Божия го топлеше или го прохладяше. Така както си лежеше, изведнъж, като по тревога, скачаше прав и се молеше с часове, неподвижен, като да беше статуя.

Когато за пръв път го видях в манастира, тъй като бях новоначален и все още имах светски критерии, го помислих за луд, за какъвто го считаха и всички миряни, както и някои отци. Веднъж и аз казах, че е луд, но когато ме чу отец Герман най-старият и най-добродетелният в манастира, ми направи строга забележка и ми каза:

Той е светец, но юродства заради Христа.

От този момент нататък се отнасях към него с голяма почит. Следях го и се уверих сам, че наистина притежаваше святост.

Когато отиваше за празника на някой манастир, причастяваше се и оставаше до ктиторската вечерня ³, за да помогне, и след това си тръгваше, без да вземе нищо за благословение. Затова нямаше нито торба, нито джобове, но живееше като птиче в градината на Света Богородица. Такова голямо себеотречение не съм виждал у никой друг отец.

Отец Георги изцяло се беше оставил в Божиите ръце и затова усещаше голямата сигурност, която дава Христос, както и такава обилна радост, че не можеше да я понесе. Пърхащото му от Божествена любов

¹ Съседен на Атонския полуостров.

² Опази част в манастира, където се приемат гостите.

³ На вечерта след панигира се извършва панихида за ктиторите на манастира и затова се нарича ктиторска.

сърце го караше да обикаля планините, тоест беше “хванал балкана”, но в добрия смисъл на думата. Винаги беше радостен.

Много пъти казваше неща, които някои, като не ги разбираха, ги считаха за безсмислици, а те имаха своя смисъл. Когато видеше някого, който можеше да заподозре подвижничеството му, казваше:

Ядене живот; постене смърт, ядене живот, постене смърт...

Естествено, който чуеше това, си създаваше впечатлението, че е чревоугодник. Същото впечатление създаваше у хората и когато се случеше да яде в трапезата, понеже нарочно ядеше лакомо. Ако пък имаше яйца на масата, се изпомацваше с тях и понеже никога не се миеше, създаваше впечатление, че яде само яйца.

Когато някой го попита за духовни работи, отвърщаше много благодатно, а като виждаше, че му се удивляват, започваше да бръцолечи, като по този начин замазваше работата. Много наблюдаваше на смирението и послушанието. Затова, макар че беше се подчинил на волята Божия и на волите на ближните, почувства нуждата от светото послушание. Ето защо отиде да живее в послушание на един старец, който беше с повреден ум от прекаран менингит, с цел да се грижи за него и да отсича по-пълно волята си с безумиците на стареца.

За първи път видях отец Георги с торба на рамо през времето, когато живееше с болния старец като негов послушник. Най-накрая старецът го изгони. След като взе наградата за послушанието, отново хвана балкана. Колкото повече минаваха годините, толкова повече узряваше отец Георги и някои хора започнаха да усещат това, поради което и той започваше да прави нелепости, и то публично.

Веднъж беше видял един полицаи да се държи неприлично и отец Георги му бе ударил две-три тояги по гърба. Това, разбира се, беше достатъчно, за да се създаде впечатлението, че е луд, и го откараха в психиатрията. Докторите го изследваха внимателно и като не намериха нищо, веднага го изгониха. Това обаче беше достатъчно отец Георги да вземе “диплома” за луд, като по този начин впоследствие си живееше много удобно.

По този свят начин Божият човек се надсмиваше над светската суета. Сега не знаем къде се намира! Помъчих се да науча, но неизвестно! За небесата ли е заминал? Жив ли е още? Загубиха се изцяло следите му! Молитвите му да имаме. Амин!

Старецът Филарет

Един от незабележимите отци, който се подвизаваше ревностно в градината на Света Богородица, за да постигне “желаното” спасението на душата, беше и дядо Филарет, приятелят на добродетелта¹. Земната му родина беше Трансилвания, Румъния. Беше роден през 1892 г. и в светото кръщение му бяха дали името Николай. Баща му се казваше Иоан, а майка му Мария, а фамилията му беше Душас.

И така, Николай Душас през 1912 г., на възраст 20 години, дойде на Света Гора и беше постриган за монах във ватопедската килия “Свети Ипатий”, като се преименува Филарет. Там прекара осем години и през 1920 г. отиде в килията “Свети Андрей” на Капсала, принадлежаща на манастира “Ставроникита”. Там живееше старецът Модест, когото той изгледа на старини и взе благословието му. В тази килия продължи и завърши добрия подвиг.

От 1956 г. чувах за духовното състояние на честния старец от много отци, а главно от неговия послушник отец Вартоломей, който понякога идваше в манастира “Филотей”. Удостоих се да се запозная отблизо с благоговейния старец през 1968 г., понеже тогава живеех наблизко в Ставроникитската килия на Честния Кръст. Когато и да отивах при него, виждах стареца навън прав, подпрян с едната си ръка на перилата, а с другата да държи броеницата. Страдаше силно от задух, затова обикновено излизаше навън.

Когато го питах: “Как си, отче?”, той отвърщаше: “Слава Богу!”

Какво искаш да ти донеса?

Света Богородица ми осигурява онова, от което се нуждая.

Не приемаше нищо. Но и дори ако някой скришом му оставяше нещо, това беше мъчение за ревностния старец, тъй като беше много стриктен в духовното. Задължаваше се много да се моли, тъй като оценяваше донесените му неща на по-висока цена от действителната. Ако нещо струваше пет драхми, той го оценяваше на двадесет драхми и задължаваше себе си да направи двадесет броеници от сто възела, съпроводени с малки поклони за оня, който му оставяше дара².

Веднъж помолих стареца да приеме малък подарък, но той отказа:

Не мога, не мога, не успявам да направя броениците и поклоните. Имам и собствени духовни задължения, а също и задълженията на отец Вартоломей, защото той е болен и от него Христос иска само търпение³.

Отец Вартоломей, послушникът му, страдаше години от паркинсон в тежка форма и целият трепереше. Отец Филарет, освен че изпълняваше духовните му задължения, същевременно го и обслужваше, макар че беше седемдесет и осем годишен старец.

Обслужваше го цели петнадесет години, докато и сам той падна в кревата.

От постоянното стоене прав на молитва бяха се спускали лимфните съдове на краката му и течеше лимфна течност през чорапите в обувките му, а от обувките на пода. И понеже имаше и задух, седеше в един ъгъл, за да не падне, увит в стари одеяла. Разбира се, отците го посещаваха, но понякога всички наведнъж, а друг път никой, понеже всеки си мислеше, че другият е отишъл, а другият си мислеше същото, и накрая старците оставаха сами, както си бяха и двамата безпомощни. Сигурно в онези дни са чувствали в най-голяма степен божествената утеха, понеже им липсваше човешката. Но освен това имаше и още една причина, а именно, че и двамата притежаваха благородна любов всеки от тях да мисли за другия и затова за тях двамата промисляха Христос и Света Богородица, като ги утешаваха по божествен начин.

¹Филаретос означава “приятел на добродетелта”.

²Стара светогорска традиция е монасите да се молят за благодетелите си по броеница и колкото по-голямо е благодетелието, толкова повече броеници правят за благодетеля.

³Под “духовно задължение” се разбира частното монашеско правило. Според стар обичай, ако някой монах не е в състояние да го изпълнява, трябва да го поемат събратята му.

Бяха канили много пъти и дядо Филарет, и послушника му отец Вартоломей, който беше почти парализиран, не само в манастирите, но и в някои килии, за да ги гледат на стари години, но те не приемаха. Помисълът ми казва, че те бяха изживели множество божествени състояния в своята килия и сърце не им даваше да се разделят с едно такова божествено място, а също и не искаха да стават тежест за другите, понеже имаха благородни души.

Един ден, когато ги посетих, отивайки към килията на дядо Филарет, почувствах силно благоухание! Щом отворих вратата на килията му, благоуханието стана още по-силно. Какво да видя обаче? Бедният старец паднал долу и лежи сгърчен, така че не можеше нито да стане, нито да диша. Вдигнах го и полека-лека започна да диша, като със знаци ми показваше да го покрия. Не му беше останала вече кръв и мръзнеше. И по човешки подът и самият старец трябваше да вонят от гноищата, които непрестанно течеха от краката му, но понеже имаше благоухаеща душа, всичко благоухаеше.

Когато го видях в такова състояние, помолих отец Вартоломей да остана в килията им, за да им помагам, но той не прие. Каза ми да дойда на другия ден, след което се принудих да се върна в килията си.

Но какво ми се случи в онази нощ! В момента, когато извършвах полунощницата по броеница, какво да видя! Гледам дядо Филарет със светло лице, на около дванадесетгодишна възраст, да отлита на небесата целият в небесна светлина. От това разбрах, че неговата пречиста душа е починала в Господа. Беше 1. VI. 1975 г. Почина на осемдесет и три годишна възраст. Молитвите му да имаме. Амин!

След това изгледаха отец Вартоломей в манастира "Ставроникията". Бог да им въздаде за това, понеже той заслужаваше внимателни грижи, най-малкото за това, че беше дошъл петнадесетгодишно малко дете от Румъния в градината на Света Богородица, за да се подвизава духовно, докато другите деца на неговата възраст си играеха по светски в родината си.

Отец Вартоломей бе служил доста години като монах в болницата за прокажени, която имаше манастирът "Ивер" в околностите си.

Света Богородица Вратарница, която се грижи за прокажените, нека се погрижи и за спасението на прокажената ми душа. Амин!

Дядо Ефрем ”нещастникът“

Срещу килията на дядо Ипатий (влашките килии) над Катуня се вижда една пещера, която, както разправят старците, по времето на турското робство била пещера на разбойници. Тази пещера дядо Ефрем превърна в божествена Витлеемска пещера, понеже я освети със светия си живот.

Дядо Ефрем произхождаше от Тесалия. Имаше чувствителна и смирена душа и мъжествен и подвижнически дух.

Отец Иеротей и отец Макарий от Керася разказваха, че дядо Ефрем приличал на авва ¹ от древната Нитрия и Тиваида. Същото разказваха и благочестивите старци от ”Свети Василий” ², както и съседите му съподвижници. Всички признаваха добродетелите му и главно голямото му смирение и стремеж към незабележимост. Сам той наричаше себе си нещастник. От един-два случая, които ще спомена, добродетелните, които се подвизават в незабележимост, ще разберат много.

Понеже отците слизаха от пустинята в манастирите, за да купят някои неща (провизии и т.н.) или да вземат благословение от манастирите (сухар и зеленчуци), слизаше и дядо Ефрем тайно през нощта. Той напълваше торбата си с празни консервни кутии от деретата и през деня се качваше натоварен в постницата си, като създаваше впечатление у другите, че носи храна. Когато стигаше пещерата си, изваждаше от торбата празните консервни кутии и ги оставяше пред вратата на пещерата си, за да ги видят посетителите и да си създадат впечатлението, че е чревоугодник, макар самият той да беше велик постник. Даже от многото подвизи и от многото влага, която имаше в пещерата, по-късно се разболя от туберкулоза. Поради това се беше принудил да си построи сам малко встрани от пещерата една колибка от камъни, която едвам го побираше.

Същият порядък продължи и там: да пренася тайно празни консервни кутии от деретата и да ги оставя навън пред вратата си. Онези, които ги виждаха, понеже не знаеха истината, казваха:

Какво прави този тука? Само консерви яде.

Когато отците му даваха нещо за благословение, го приемаше с радост, но през нощта отиваше и го оставяше пред колибите на отците, които имаха нужда, или на болните, които обгрижваше.

Самият той имаше голямо себеотрицание и бе оставил себе си на Божия промисъл. Когато от многото сняг беше останал затворен в пещерата си, благият Бог изпрати храна на дядо Ефрем чрез един човек, който му оставил една торба с провизии, след което изведнъж изчезнал пред очите на дядо Ефрем! Старецът прослави Бога и прекара цялата зима с онези Божии благословения.

Освен това, което споменах, дядо Ефрем имаше такова самоукорение, че някои за съжаление повярваха на всичко онова, което казваше, когато обвиняваше себе си.

Така смирено и незабележимо завърши суровата си борба за любовта Христова и почина в Господа през 1962 г. Молитвите му да имаме. Амин!

¹На египетски ”отец”.

²Пустинен скит на Света Гора.

Дядо Константин, юродив заради Христа

Незлюбивият и мълчалив, Христа ради юродив дядо Константин (Ангелис) се роди в Каленци, Додони, в Епир на 10. 02. 1898 г. Баща му се казваше Ставрос, а майка му Антула. Подробности за първите години на монашеския му живот не знаем, а само това, че като новоначален е бил в манастира “Дионисиу”. След това години наред го виждаха около Карея, където обитаваше в една съборена килия на манастира “Кутлумуш”.

Там значи, в един ъгъл на събореното здание, където течеше по-малко вода от покрива и влизаше по-малко студ от счупените прозорци и вратите, беше постлал няколко парцаливи одеяла и приличаше на орел в гнездото си.

Външно не се познаваше какъв е дядо Константин, понеже само скуфията и брадата му показваха, че е монах. Ще го видиш да носи вечно една стара наметка, пристегнатата здраво с въже през кръста; приличаше на мирянин. Вътрешно обаче беше облечен с благодатта на ангелския образ, която беше изписана на лицето му. Който видеше отдалече стареца, го взимаше за някакъв нещастен беден човек или луд, но като видеше отблизо светлото му лице, разбираше, че някаква тайна се крие у този благословен човек и не го считаше повече за луд, а луди считаше онези, които така наричаха дядо Константин.

Дядо Коста (така му казваха), макар че живееше в условията, за които споменах, и съвършено пренебрегваше себе си, като дори не се и миеше, беше чист, понеже живееше като птиче небесно.

С хората рядко приказваше, а с Бога винаги чрез непрестанната молитва. Много пъти умът му биваше грабван¹ и когато идваше на себе си, правеше някакви движения с ръка, за да “размъти водата”² и без да каже нищо, бягаше. Разбира се, за светските хора държанието му беше предизвикателно. Още повече, когато им казваше нещо пророческо, то им се струваше безсмислица.

Когато някой път хората около него говореха, а дядо Константин не ги слушаше, понеже се молеше и умът му беше в Бога, пак го вземаха за отнесен. Човек трябваше да го пита по няколко пъти и да настоява, за да получи отговор; и пак само щеше да чуе две-три промърморени, но затова пък пророчески думи.

Веднъж го беше посетил един младеж, който искаше да стане монах, но срещаше пречки отвсякъде, понеже и лукавият му беше завидял. Щом дядо Константин съзря младежа, отдалече му казва:

Иоане, да прочетеш за свети Иоан Дамаскин, да видиш какво е преживял!

Щом чу това нещо, Иоан се зачуди. Но след това, като прочете житието на свети Иоан Дамаскин и видя какво е претърпял от своя безразсъдно суров старец, както и голямото търпение на светеца, та чак и Бог да проговори, сам залегна в търпението, от което се утвърди и напредна в монашеството.

Един път съвсем случайно трима отци срещнаха дядо Константин и го попитаха дали трябва да ходят в един манастир. Той не отговаряше. Единият настоятелно го питаше и тогава дядо Константин, мърморейки, каза някои неща. Думите на дядо Константин тогава естествено им се сториха несвързани, но не след много години пророчеството му се осъществи.

Дядо Константин имаше вътрешна чистота и затова виждаше ясно и много далече! За съжаление някои от нас, нещастните, считахме Божия човек за нещастник, понеже живееше в руините. А пък той вътре в развалините строеше непрестанно своята душа, която струва повече от всичко на света, както ни е казал Христос.

¹В божествено съзерцание.

²Тоест да прикрие истинското си състояние.

Както споменах, в един ъгъл на развалините си беше направил гнездо от парцаливи одеяла, а от страни до тях имаше Псалтир и църковен Часослов. Покъщнината му беше една консервена кутия с дръжка от тел. Това беше цялото му имущество!

Обикновено всяка събота минаваше през два Карейски конака, където отците му слагаха в тенекията нещо от остатъците си. Минаваше винаги мълчешком, без да проси, понеже имаше благородство. Ако отците бяха заети, заминаваше си, без да вземе нищо. От време на време минаваше през бакалницата и взимаше сам като врабченце пет-шест маслини в ръката си и си отиваше. Бакалите считаха това за благословение, защото обичаха дядо Коста. Ако някой скришом му слагаше пари в джоба, той също скришом ги оставяше в бакалниците и си отиваше. Така благоразумно живееше дядо Коста в градината на Света Богородица подобно на незлобиво агънце.

За съжаление обаче през 1969 година, понеже идваха много светски лица европейци, и го мислеха за луд, така както се показваше в Карея, властите изпратиха Божия човек в лудницата! Там, след като докторите го изследваха, не му намериха нищо. Мозъкът му тежеше четиристотин грама (една ока), но ние, съвременните повърхностни човеци с нашите съждения, основаващи се на външния изглед, продължихме несправедливостта спрямо него. Въпреки че го намериха съвсем здрав, го изпратиха от болницата в старческия дом. Там, понеже се озова съвсем внезапно в светска обстановка в Солун, се свиваше в един ъгъл и казваше Иисусовата молитва, а от очите му непрестанно се търкаляха сълзи като мъниста.

Когато научих, че дядо Коста преживява такова страдание и че вече се намира в старческия дом, казах на сестрата, която работеше в канцеларията, да го обгрижва. Естествено, по-добре беше старчески дом, отколкото психиатрия, но колкото и добре да беше, за обичащия безмълвието дядо Константин в градината на Света Богородица беше по-хубаво от всички палати на света.

Чудеше се бедният старец и казваше на сестрата:

Защо ме докараха тука?

Там прекара остатъка от живота си юродивият заради Христа, който се намъчи от нас разумните за света хора.

Няма значение, че той почина в старческия дом, а не на Света Гора. Това, което има значение, е, че се е събудил в рая, изключително разумният "Христа ради юродив" дядо Константин. Неговите молитви да имаме. Амин!

Папа Сава Есфигменски

Един от най-възлюбените приятели на папа Тихон беше благочестивият папа Сава, който имаше непрестанна Иисусова молитва и беше стигнал до високо духовно състояние. Папа Сава беше дошъл 14-годишно дете, оставяйки своите родители и родната си Филипиада, за да се затвори в градината на Света Богородица, не за да си играе, а за да се бори. И наистина подвизава се юнашки, стана Христов атлет и се увенча от Христа.

Причината за бягството му от света, както ми казваше, беше житието на свети Иоан Колибар, което запали в сърцето му сладкия пламък на Христовата любов и така дойде на Света Гора, в манастира “Есфигмен”.

Папа Сава се подвизаваше много ревностно от малък, та чак до старини, без да щади себе си. Той мислеше постоянно за другите и се стремеше да достави покой на всички.

След дългогодишно сурово подвижничество той бе придобил някои телесни увреждания и имаше проблеми със здравето си. Христовият борец обаче тържествуваше над болките с търпение и помнейки светите мъченици, славеше Бога.

Когато го питах: “Как е здравето Ви?”, той ми казваше:

Слава Богу, много добре. Моите страдания са нищо в сравнение със светите мъченици, както и нищо не съм направил в сравнение с преподобните отци.

Макар че никога не беше изоставял духовните си задължения, дори до старините си, когато телесните му сили го бяха изоставили, а болките се бяха увеличили. Папа Сава винаги беше радостен в страданията и непрестанно казваше: “Слава Тебе, Боже!”

Манастирските отци от любов го закараха в Атина за изследвания в една клиника, а той им се подчини като добър киновиат¹. Но там обичайният тишината отец Сава се мъчеше повече от мирския шум, отколкото от болките на болестта, и затова умоляваше отците да го върнат отново в мястото на покаянието му, в градината на Света Богородица.

Отците се съгласиха и го отведоха временно в манастира “Хрисовалант”, за да се съвземе малко, след което да си замине на Света Гора. Но една вечер манастирът се изпълни с неизказано благоухание и игуменката не можеше да си обясни откъде е то! След малко се увериха, че благоуханието излизаше от килията, където беше папа Сава. Когато отвори вратата, всичко наоколо се изпълни с аромат, при което намери папа Сава предал Богу дух. Тогава разбраха, че този аромат е излизал от благоуханната му душа. Дойдоха след това и отците и го откараха в мястото на покаянието му. Молитвите му да имаме. Амин.

¹Киновиат монах, който живее в общежителен манастир.

Иеромонахът, който бил мъчен от дявола заради един горделив помисъл

Някога в един манастир живеел иеромонах, който външно бил благоговееен, но вътрешно имал тайна гордост. Той винаги бил образцов, вежлив, имал подвижнически дух и назидавал духовно другите, понеже бил и начетен. Но сам той не получавал помощ от никого, понеже другите от уважение не се решавали да му кажат нещо, което виждали у него. Вече бил създал лъжливо впечатление не само у другите, но и у самия себе си, че е най-добродетелният в манастира.

Веднъж довели един човек, обладан от демон, и игуменът възложил на този иеромонах да му чете заклинателни молитви. Същевременно казал и на отците да се молят с броеницата, за да се освободи от демона Божието творение. И наистина демонът бил притиснат и извикал:

Къде ме изгонваш, безсърдечни?

Лукавият използвал хитрината си, за да създаде впечатление у иеромонаха, че той го изгонва! А той отвърнал на демона:

Влез в мене!

От този момент нататък дяволът обладал иеромонаха.

Такова нещо бил казал свети Партений на един демон, когато го изгонвал, но той бил светец и затова демонът му отговорил: "Само името ти ме изгаря, Партение!"

След като попаднал под демонското въздействие, иеромонахът се мъчил много години и никъде не можел да намери спокойствие. Непрестанно обикалял кога навън в света, кога вътре в Света Гора. Това състояние му причинявало душевна умора и телесно напрежение, от което целият треперел.

В последните години от живота си се освободил от демона, понеже се смирил много от това изкушение, което му донесло голяма полза, без да го иска, естествено. Оттогава винаги говорел със смирение и търсел съвети за себе си.

Неподготвените клирици, които били спрени от Бога и не служили литургия

Някога в пещерата на свети Атанасий живеел един старец с двамата си послушници. Единият бил иеромонах, а другият иеродякон. Един ден послушниците му отишли в едно параклище, за да служат литургия. Свещеникът обаче завидял на дякона, понеже дяконът бил по-умен и по-способен във всичко, но и дяконът допринесъл за завистта, постъпвайки егоистично.

Свещеникът външно се подготвил за служба, като прочел причастните молитви и всичко друго необходимо, но за съжаление не направил по-важното вътрешната подготовка, не се изповядал смирено, за да прогони от сърцето си завистта, която не може да излезе от това, че си е сменил дрехите или си е измил главата.

И така, с тази външна подготовка той пристъпил към страшния Жертвеник, за да служи. Започнал проскомидията, но какво се случило? Внезапно чул силен шум и видял как светият дискос изчезнал от проскомидията!

Естествено, не могли да служат. Ако благият Бог не беше им попречил по този начин и свещеникът беше отслужил, намирайки се в такова душевно състояние, мисля, че щеше много да пострада.

На това мнение беше и папа Варлаам от Вигла ¹, който ми разказа този случай.

¹Вигла местност, недалеч от Лаврата на свети Атанасий.

Старецът Авакум

Неотдавна, през 1979 г., почина дядо Авакум, който живееше във Великата Лавра и имаше дар да знае наизуст цели глави от Свещеното Писание. Навремето се подвизаваше в пустинята Вигла, но един случай го накара да избяга ужасен в Лаврата, където остана до последните си дни, когато вече наближи да замине за истинския живот.

И така един ден, когато дядо Авакум се намираше във Вигла, докато се молеше по броеницата върху една скала, изведнъж му се яви дяволът като ангел на светлината и му каза:

Авакуме, Авакуме, Бог ме изпрати да те взема в рая, понеже вече сам стана ангел! Хайде да отлитаме.

Дядо Авакум загуби ума и дума и изплашено отвърна:

Как да полетя? Ти имаш крила и можеш да летиш.

А преструващият се на ангел му каза:

И ти, Авакуме, стана ангел и имаш крила, но не можеш да ги видиш.

Тогава дядо Авакум смирено се прекръсти и каза:

Света Богородице, кой съм аз, че да летя?

Едва успя да изрече тези свои смирени думи и видя она ми ти “ангел” изведнъж да се превръща в странна черна коза с крила като на прилеп, да полита надолу в пропастта към морето и да изчезва.

Тогава дядо Авакум се ужаси и като благодари на Света Богородица, Която го спаси от пропастта, в която искаше да го събори лукавият, отиде в килията си, взе си торбата и отиде във Великата Лавра, където остана да живее в общежитието за по-голяма сигурност. В подвижническото си убежище ходеше три-четири пъти в годината, извършваше литургия и отново се връщаше в манастира.

Когато наближи времето на кончината му, получи за това известие от Бога, след което отиде в постницата си, за да остави костите си на мястото на покаянието си, където беше оставил преди това като млад плътта си, чрез свръхестествени аскетически подвизи, които правеше, за да може някак да стане като безплътен както изисква ангелската схима. Там във Вигла го посещаваха отците и го виждаха много радостен. Един отец, като се учудваше на това, го запита:

Много радостен те виждам, дядо Авакуме, а пък си близо до смъртта!

Дядо Авакум му отговори:

И защо да не съм радостен, брате мой? След като от младини, доколкото можех, се подвизавах с благодатта Божия, сега се радвам, че отивам при Христа.

Така радостни си отиват добрите Христови подвижници.

Двамата монаси фантазьори, които изпаднали в прелест

Някога двама младежи, които в света имали братска любов помежду си, дошли на Света Гора и станали монаси. Но за жалост не се съветвали с по-големите, нито се вслушвали в съвета им, а напротив, слушали детските си умове, които били винаги в съгласие по духовните въпроси. Понякога се отдавали на големи пости до пълно изтощение, а после се хвърляли само на ядене. Друг път с детски егоизъм се правели на исихасти затворници, а след това тичали да търсят хора, за да празнословят безкрай. С други думи, лукавият ги подмятал от дясно на ляво и пак от ляво на дясно, както и те с детския си ум си играели с монашеството.

Помежду си обаче имали братска любов. Но каква полза? Те повредили умовете си със собствения си егоизъм, понеже не слушали никого от по-големите, но един други си угаждали на прищевките. Били си обещали да не се разделят никога нито в този живот, нито в другия. За съжаление лукавият използвал това и им отворил работа.

Един ден единият казал на другия:

Мина ми една мисъл наум, брате мой, че това, което си обещахме и двамата да умрем в един ден, не е сигурно, че ще стане. Колкото до това наше обещание, най-сигурно е да се зашием двамата на едно място, както зашиват мъртъвците, и да се хвърлим в морето.

За съжаление другият приел това с радост. Вземат значи едно одеяло, канап и губерка и отиват радостни на морето. След като се зашили добре, скочили от една скала в морето. Сигурно било, че така увити и зашита, се удавили и двамата.

Минало доста време и намерили труповете им по крайбрежието на град Волос. Това станало около 1912 г.

Този тъжен случай, който ни потресава, в същото време ни вразумява да бъдем внимателни. Заедно с това ни задължава да умоляваме Бога да не счита това самоубийство на двамата ни събрата като самоубийство, но да го зачете като една голяма детска глупост. Амин!

Непослушният послушник

Един послушник от “Кавсокаливия”¹ постоянно вършел своята воля и когато нещо му хрумвало, настоявал пред стареца да му даде благословение за него тоест вземал благословение насила, за да извършва своята воля.

Един ден, като работели заедно със стареца си и неговата помощ била необходима, той внезапно казал на стареца:

Благослови да отида да поспя десетина минути.

Старецът му отговорил:

Имай малко търпение, чедо мое, сега трябва да ми помогнеш малко да направим това тук, а след половин час ще свършим и ще отидеш да спиш.

Послушникът непрестанно настоявал да вземе благословение. Старецът отново му казал:

Благословени мой, за десет минути колко ще можеш да се напиш?

А той отвърнал:

Ти ми дай благословение, пък аз ще спя.

Най-накрая старецът се принудил да му даде благословение, понеже послушникът непрестанно настоявал, след което отишъл да спи.

Но щом легнал в кревата, изведнъж видял сатаната да се нахвърля яростно върху му, сграбчил го с гняв и започнал да го изстиска като лимон. Своеволният калугер се опитал да се откопчи, но за съжаление не можал. В тази голяма борба се принудил да се помоли: “Господи Иисусе Христе, помилуй ме заради моя старец”.

Тогава сатаната бил изгорен от молитвата, която била със съкрушение, понеже ученикът осъзнал непослушанието си и недостойнството си и разбрал, че няма очи сам той да моли за помощ, но попросил Христос да го помилва заради стареца му. Естествено, тази била причината да бъде изгорен дяволът, който, разярен, го запокитил във през прозореца на разстояние около петдесет метра, но не можал да му навреди изобщо, понеже Бог го пазел!

Тогава послушникът хукнал ужасен при стареца си и му разправил страшното видение. Старецът не можел да се начуди! За десет минути да се случат всички тези неща!

След урока, който получил от изкушението по Божие допущение, този монах станал най-послушният послушник в скита и напреднал духовно.

¹Скит на Света Гора.

Благочестивият и послушен монах

Един млад монах от манастира “Есфигмен” имал голямо умиление по време на молитва. Когато стоял на служба, не можел да удържа риданията и сълзите си. И поради тази причина не ходел на църква, но се молел сам в килията си. Когато игуменът забелязал, че отсъства един-два пъти от службата, усъмнил се и извикал монаха в игуменарницата и го попитал:

Защо, чедо мое, не идваш на служба както всички отци?

Отче, затруднявам се в храма, а пък в килията си мога да се моля с голямо умиление и повече време, без да ме гледа никой.

Тогава разсъдителният игумен, папа Софроний, му казал:

Имаш право, дете мое, но за да не става съблазън, слизай за служба в храма.

Братът приел това с радост и слизал първи за служба в храма.

Не след дълго обаче игуменът го устроил на по-тихо послушание вън от манастира и доставил покой на брата, който, от своя страна, се укрепил духовно, придобивайки по-голямо благоговение и сърдечна молитва.

Непослушният и небрежен новоначален монах

В скита “Кавсокаливия” имало един млад монах, който живеел по своята си воля без старец. Поради това, естествено, дяволът го подмятал насам-натам, докато го хвърлил в нерадение. Отначало постел много, а след това го ударил на живот. Започнал да яде по много и да пие вино и понеже бил млад, плътта му се разпалвала и като си лягал, се принуждавал да си маха подрасника и да спи по долни дрехи.

Гледайки този безпорядък на своето дете, Света Богородица като добра Майка го събудила, като го сбутала и му направила забележка със следните думи:

Друг път да се въздържаш в яденето и да спиш както подобава с подрасника си.

Монахът след това се променил духовно и започнал да се подвизава с благоговение.

Небрежният млад монах

В манастира “Констамонит” при игумена Филарет имало един млад монах, който от небрежност не ходел на служба и пропускал всичките си духовни задължения. Благоговейният игумен отец Филарет, няколко пъти му правил забележка и го поучавал, но той отново нехаел за всичко. Игуменът тогава се принуди да го предостави на Света Богородица, като Я молел денонощно да помогне на брата.

Един ден братът вижда Света Богородица да му казва печално:

Мъчно ми е за теб. Ако сега, когато си млад и здрав, не отиваш в храма, за да се молиш, а седиш в килията си и нечистите помисли те задушават, то кога ще отидеш? Когато остарееш и когато се разболееш ли?

След този случай монахът изцяло се променил, отивал пръв на служба и се подвизавал с голямо усърдие.

Възрастният небрежен монах

Веднъж в една Карейска килия дошъл един възрастен човек и станал монах. Постригал се само в расофор, за да може да живее по-хлабаво. Никога не извършвал правилото си, колкото и малко да било то, нито вършел никакви други духовни дела, но казвал: “Когато стана великосхимник, тогава ще ги правя”.

По този начин лукаво успокоявал съвестта си и без да се усети, стигнал края на дните си. Паднал на легло и започнал да бере душа. Тогава имал един страшен разговор с демоните, които така го мъчели, че монахът бил принуден да вика и да моли за помощ.

Старецът притичал и го попитал:

Какво ти е?

Той отвърнал:

Демоните ме мъчат заради правилото, което бях оставил.

Кажи им, че ще го правя аз казал старецът и си отишъл.

След малко пак започнал да вика. Старецът отново притичал и му казал:

Какво ти е? Тихо, че ще събудиш отците.

Той отговорил:

Не мога да издържам, отче мой, понеже демоните ме душат заради това, че не ходех на службите.

Кажи им, че и това ще прави твоят старец.

Така само намерила успокоение душата на небрежния брат, който след това изпуснал дух.

Ангел изобличава идиоритмичния манастир "Ксиропотам"

на един проистамен ¹ от манастира "Ксиропотам", когато бил още идиоритмия, се явил ангел Господен и му казал:

Какво правите вие? Цели тридесет години не съм прибирал оттук душа в добро духовно състояние така, както Бог я изисква да бъде. Отците изоставиха духовните подвизи и започнаха да живеят почти като миряни.

¹ Προϊστάμενος първостоящ на Света Гора член на манастирския събор, управляващ манастира.

Братът, който се спасил без труд, понеже не осъждал

Веднъж един мирянин отишъл в скита “Кавсокаливия”, за да стане монах. Скитските отци обаче не го приемали, понеже, освен че бил много ленив и небрежен, бил и голям скандалджия и постоянно създавал проблеми. Понеже му харесвало в скита, той помолил отците да го оставят да пребивава като мирянин и да работи от време на време.

Така преминал животът му в леност и небрежение, та чак до смъртния му час, когато паднал на легло и започнал да бере душа. Отците обаче го подкрепяли и се намирали постоянно до него.

Един ден смъртно болният изпаднал в екстаз и започнал да прави знаци. Отците се учудили какво става.

Когато се съвзел, им разказал следната страхотия:

Видях Архангел Михаил с един свитък в ръцете си, в който бяха написани греховете ми, и ми каза: “Виждаш ли, извършил си всичко това, затова се приготвяй да отиваш в ада”.

Тогава аз му казвам: “Виж, има ли между тези грехове грях на осъждането?”

Архангелът потърси и ми каза: “Не, няма такъв”.

“Значи, казвам, не трябва да отида в ада съгласно с думите на Господа: “Не съдете, за да не бъдете съдени!”¹

Тогава Архангел Михаил скъса свитъка с греховете ми. И така, отци мои, ще отида в рая. Когато ми казахте, че не ставам за монах в скита и работех като мирянин, а на празниците се черкувах в съборния храм, чух там думите на Евангелието: “Не съдете, за да не бъдете съдени!” Тогава си казах: “Нещастнико, поне това изпълнявай!”, и то ме спаси без други трудове.

Щом изрекъл тези думи, той предал душата си на Архангел Михаил.

¹Лук. 7:37; Мат. 7:1.

Известие за смъртта на папа Методий и папа Иоаким

На Кръстопоклонна неделя през 1978 г. иеромонахът отец Методий от Карейската килия “Свети Теодор”¹ повика иеромонах папа Христофор, който живееше по-надолу от Карея. Изпрати го в манастира “Кутлумуш”, където прекарваше старините си земякът му отец Иоаким (и тримата бяха румънци и чеда на един старец), за да му каже да се приготвя, понеже утре ще умрат и двамата заедно (тоест отец Методий и отец Иоа-ким).

И така, Христофор отива в манастира “Кутлумуш” и казва:

Отче Иоакиме, благослови! Отец Методий ми каза да се приготвяш, понеже утре ще умрете заедно в един и същи час. Иска ти прошка в каквото е съгрешил спрямо тебе.

Папа Иоаким, когато го чу, каза радостно:

Да бъде благословено! За да го казва, значи отец Методий знае нещо.

В същия ден папа Иоаким се беше причастил и бе казал на дякон Анастасий:

За първи път в живота си чувствам такава радост!

След това отиде в килията си и зачака с радост часа на смъртта си, като непрестанно казваше на румънски език: “Майчице моя Богородице, майчице моя Богородице...”

Как да не му беше майчица Света Богородица, след като още като малко дете беше оставил плътските си майка и баща и беше дошъл в градината на Света Богородица да стане монах? От малко дете беше в духовно странство на Света Гора, та до деветдесетата си година, заради любовта Христова и за да се обогати с вечните блага! Беше се отписал от света на шестнадесетата си година и беше се записал в Книгата на живота.

И така, както си казваше: “Майчице моя Богородице...”, в 5 часа по византийско време² затвори тихо очите си, подобно на малко дете, заспивайки в прегръдките на Майчицата си.

В същия час почина и папа Методий с преподобна смърт, на възраст около седемдесет години. Отидоха си заедно двете свети души, понеже имаха голяма любов помежду си. Бяха изпросили от Бога да не се разделят нито в този живот, нито в другия. Благият Бог промисли за тях, а също и за нас, за да се ползваме от примера им. Амин.

¹ Тази килия е посветена едновременно на свети Теодор Тирон и свети Теодор Стратилат.

²Тоест някъде по обяд.

Послушникът, който нямал послушание към стареца си, и се спасил, понеже се надявал на Бога

Отец Методий от килията “Свети Теодор” в Карея разказваше, че старецът му много се безпокоял за духовния напредък на послушниците си, тъй като самият той се чувствал виновен, че не е проявявал послушание към своя старец. С тази своя мъка той умрял.

Не след много години отец Методий видял във видение стареца си и го попитал:

Какво правиш, отче? Къде се намираш?

А той му отвърнал:

Добре съм, спасих се и аз, ама как се спасих! С много голям труд, понеже нямах послушание към стареца си. Когато умрях, Ангелът ме попита със строг глас:

“Имаш ли някакво добро дело? Направил ли си нещо?”

Аз му отвърнах: “Нямам никакво добро дело, а само греховни дела и непослушание към моя старец. Единственото, което имам, е надеждата ми в Бога, че Божията милост ще направи нещо за мен.”

Тогава Ангелът отишъл да попита и като се върнал след малко, казал: “След като смирено съзнаваш своето състояние и се надяваш само на Бога, Христос ми каза да те причисля към спасените”.

След това отец Методий отново запитал своя старец за един техен познат резач, който бил починал:

Отче, къде се намира резачът?

А той му отвърнал:

Резачът се намира на по-добро място от моето, понеже много се измъчи през живота си и смирено слушаше господарите си, на които работеше безропотно.

Попитал го също и за един обсебен от нечист дух, който приживе бил мъчен много от дявола, къде се намира, на което старецът му отговорил:

Той е на още по-добро място, понеже много се намъчи и понеже демонът много го смиряваше пред човеците. Но и сам той много се смири, защото казваше: “По молитвите на отците и аз нещастникът, ще се спася”.

В смъртния час на стареца на отец Методий се беше случило следното трогателно събитие. След като умрял, той се завърнал за малко в живота. Отците, които се намирали до него, го запитали:

Чудно нещо! Как умря?

А старецът отговорил:

Скоро, след като излезе душата ми, един ангел ми каза: “Върни се, за да се сбoguваш с брата си”.

Аз му казах: “Нямам брат нито в света, нито в монашеството”.

Ангелът отговори: “Имам предвид тялото ти брата на твоята душа”.

Послушникът, който нямал
попослушание към стареца си, и се
спасил, понеже се надявал на Бога

И когато се върнах в тялото си, тогава дойдох на себе си. Ангелът отново ми каза: “Прости се с тялото си, понеже с него страда”.

След това душата му замина за небето.

Певец празнува с брат, който починал преди шест месеца

Прочутият псалт дякон Иоан от килията “Равдухо”, който неотдавна почина, веднъж бе отишъл да пее на панигира в Григориатския манастир. Когато свърши великата вечерня и щеше да започне литията, старецът почувства нужда да отиде в архондарика и да изпие едно кафе, за да се подкрепи малко и да продължи да пее.

В архондарика започна разговор за пеенето и за манастирските певци. Дякон Иоан каза:

Видях отец Давид все още се държи.

Отец Макарий (един от старите отци) се учуди и казва на дякона:

Отец Давид почина преди шест месеца, имаш грешка.

Дякон Иоан се смая, но убедено му отвърна:

Не знам дали е починал, но знам едно: преди няколко минути видях в притвора отец Давид, поздравихме се и разговаряхме малко за пеенето!

Старецът Трифон

Преди две години, през 1978 г., завърши духовната си борба на Атон Христовият борец дядо Трифон, който надви суетата и святата му душа замина навеки на небето.

Дядо Трифон беше дошъл от родината си, Румъния, през 1910 г. на двадесет и пет годишна възраст и се засади в градината на Света Богородица, в горната част на Капсала при дядо Михаил. Старецът му, дядо Михаил, беше много благочестив и държеше на традициите. Можем да кажем, че приличаше на древните авви¹. Живееше много аскетично и малкото средства за прехраната си придобиваше чрез своето просто ръкоделие правеше дървени лъжици. Когато някой му даваше нещо за благословение, той го приемаше, но даваше и от своя страна съответно благословение, освен молитвите, които правеше за благодетеля.

Веднъж той беше изпратил новоначалния (тогава) послушник отец Трифон в един манастир, за да продаде ръкоделието им, след това да мине през манастирския градинар, да му даде една лъжица и да му поиска една зелка. Градинарят обаче, тъй като в момента беше нещо ядосан, му хвърли един зелен кочан с два увехнали листа и продължи работата си.

Отец Трифон го взе, без да казва нищо, и тръгна за Капсала, но през целия път мислеше за стареца си че е толкова стар, а какво зеле щеше да му отнесе! Старецът пък, когато видя кочана с двата листа, се разтревожи какво ще яде послушникът. Казва му, значи, да запали огън и да сложи вода в бакърчето. След това взема кочана, слага го вътре и го прекръства. След малко изпрати отец Трифон да сваля тенджерата от огъня.

Брей, какво да видя казваше, вътре в бакъра една голяма бяла зелка!

Както се вижда, старецът му също беше свят човек, иначе не може да се обясни всичко това.

През 1917 г., по време на големия глад отец Трифон с благословение на стареца си бе излязъл в Халкидики², където жънеше жито в светогорските метоси и така добиваше малко зърно за килията си, както и за околните пустинници. От 1917 г. никога вече не излезе повторно в света, а през 1978 г. замина от Света Гора за истинския небесен свят.

Всичките си години преживя високо в Капсала като птица небесна. Лицето му беше станало някак безплотно и светло и само да го видиш, придобиваш духовна сила. Разбира се, трудно можеше да го навести някой в пустинното му обиталище, затова той беше изцяло лишен от човешки утешения. Но там, където липсва човешката утеха, е близо божествената! Бог изпраща небесната радост чрез ангелите и светиите. Тези райски човечи, които общуват с ангели и със светии, са приятели и с дивите животни, както и с небесните птици. Такъв беше и дядо Трифон.

Веднъж благочестивият дядо Иоасаф от иконописната килия на Иоасафеите, беше подслонил с присъщото си Авраамово гостоприемство няколко миряни. Те за нещастие се съблазниха от доброто посрещане, защото мислеха, че и калугерите живеят по същия охолнен начин, а пък дядо Иоасаф живееше по монашески. Но тъй като не можеха да разберат заблудението си, той сметна за добре да ги разведе по колибите в Капсала, за да получат полза и да поправят помислите си.

След като посетиха някои аскети и останаха поразени от видяното, минаха и през постницата на дядо Трифон. Като видяха в каква занемареност живее, смаяха се. Тогава смиреният дядо Иоасаф им казва:

Аз, който имам познанство с толкова много хора, но нямам нито радостта, която притежава дядо Трифон, нито пък познанството му с дивите животни и небесните птици, които са негови другари. За да се уверите в това, ще ги повикам.

Той извика, за да се съберат птиците, но никакъв резултат. След малко, ето го дядо Трифон излиза със стомната, за да им предложи малко вода. Казва му дядо Иоасаф:

¹Авва на египетски означава "отец".

²Област в Северна Гърция.

Какво е това място, дядо Трифоне? Нито една птица няма.

Старецът в простотата си отвръща:

Че как да няма птици?

Той извика и мястото се изпълни с различни птици, които го наобиколиха. Някои кацаха на рамената му, други върху скуфията му! Посетителите се удивиха и си тръгнаха с духовна полза, славейки Бога.

Веднъж загубих пътя си на Капсала и от една задънена пътека излязох пред колибата на дядо Трифон, която представляваше барака от наковани една до друга ламарини, а покривът също беше от стари ламарини и тенекии с някоя и друга каменна плоча върху тях, за да не ги повдига вятърът.

Видях стареца да седи на един пън и да казва молитвата³. Лицето му беше просветлено и радостно. Очите му бяха затворени и се молеше неподвижно. Приближих се и му казах:

Благослови, дядо, как си? Как живееш? Какво ядеш?

А той усмихнат ме поздрави и каза:

Станах овца и ям трева.

На колко си години, дядо?

На деветдесет и три каза ми.

Смаях се! Междувременно той стана, за да ми донесе малко вода, и видях, че провлича левия си крак, като го беше увил с някакви парцали.

Какво ти е на крака, дядо? попитах го.

Падна един камък от покрива и ме удари каза ми.

Помислих си: “Ще го питам дали има стая за живеене, защото може да се наложи да му помогна”.

Дядо, имаш ли някоя стая?

Той се засмя и каза:

Каква стая? Всичко е изгнило в колибата.

Като влязох вътре какво да видя! Порутено отвсякъде, отвсякъде влизаше вода през стените и през покрива. Само в един ъгъл беше малко по-сухо. Там имаше някакви парцаливи одеяла, тъй че мястото приличаше повече на орлово гнездо, отколкото на аскетска килия.

Питам стареца:

Как живееш тука? Цялата колиба е открита и вътре влизат всички дъждове и ветрове.

Той ми отговори:

Ами аз живея в оня ъгъл и ми посочи гнездото си.

Тъй като клетият старец ядеше каквато трева намереше наоколо и килията му беше много влажна, а възрастта му напреднала, той имаше проблеми със здравето. Обаче Христовият атлет Трифон тържествуваше над всичко това и така чувстваше радостта, която чувстват светите мъченици. Стомахът му, червата му всичко бе съсипано, всичко освен душата му здрава и пречистена.

³Подразбира се Иисусовата молитва.

Тъй като от червата му постоянно излизаше пяна, той простираше дрипите си и след като изсъхнеха, отново ги обличаше. Не можеше да ги пере, защото и ръчичките му трепереха, а и водата беше далече на около триста метра, и едва капеше в едно старо варелче, което стигаше колкото да пие той и дивите животни неговите послушни съседи.

Въпреки че живееше в едно постоянно мъченичество чрез любочестния ⁴ си подвижнически живот, той нямаше ни най-малко представата, че е нещо. Непрекъснато се самоукоряваше, че не прави нищо в сравнение с онова, което са правели светите отци. И когато казваше това, от очите му течаха смирени сълзи.

Беше минало много време и трябваше да си тръгвам. Попитах стареца:

Искаш ли да помоля да те вземат в някой манастир, за да се грижат за тебе на старини?

Той се засмя, когато чу думата “грижат”, и ми каза:

Да се грижат! Бог се грижи и за червейчетата в пръстта и ги храни, и ги стопля, та за мене ли, големия червей няма да се погрижи? На мен ми каза и папа Ксенофонт: “Ела да се грижа за тебе”. А аз му казах: “Че аз да не съм тухла, за да ме вземеш оттука и да ме сложиш в твоята колиба?” ⁵ Тук е старецът ми Михаил, който с молитвата си направи от кочана цяла зелка, а папа Ксенофонт иска да се погрижи за мене!”

Наистина не съм виждал друг подвижник, който на тази възраст 93 години да има толкова голямо самоотречение и да живее в такава занемареност с духовно юначество.

Един ден чух, че дядо Трифон е починал. Веднага отидох в колибата му и го видях там, в ъгъла, където беше гнездото му, покрит вече не с парцаливите си одеяла, но с няколко колички пръст, с която покриват също и големците в този свят, нищо че са се завивали с коприна и мъхнати одеяла.

Дядо Трифон замина за другия живот на Преображение Господне (6. VIII. 1978 г.) на деветдесет и четири години. Подвизава се ревностно в малкото години на земния си живот, а сега се упокоява вечно. Молитвите му да имаме. Амин.

⁴ Ревностен, усърден, саможертвен поради любов към Бога. Видж бележката на стр. 11.

⁵ Имаше предвид, че не е безчувствен.

Папа Кирил – аскетът от Кутлумушкия скит, а по-късно игумен на манастира ”Кутлумуш“

Родината на папа Кирил беше Агрини ¹. От малък странстваше по чужбина отначало в Египет, а оттам, след като се поклонил по Светите места ², отиде в обителта на свети Сава ³. На шестнадесетгодишна възраст вече беше станал расофор, но поради постоянното стечение на множество поклонници не можеше да намери покой и дойде в градината на Света Богородица. Въпреки че беше толкова млад (в света децата на неговата възраст още си играят), той се подвизаваше като зрял воин на Христа.

Много му хареса в Кутлумушкия скит “Свети Пантелеймон”, където се посели при духовника папа Пантелеймон в колибата “Въведение Богородично”. Старецът му освен другите дарования бе получил от Бога и дар на прозорливост, тъй като с ревностните и свръхестествени свои подвизи беше станал Божий човек. Той знаеше кои ще станат монаси и какво монашеско име ще получат. Спомням си два такива случая с монаси от “Есфигмен”. Единият от тях беше още мирянин, когато го посетил и похлопал на вратата му. Преди още да го види, отец Пантелеймон извикал:

Привет на отец Никифор!

По същия начин и с един друг:

Привет на отец Филип!

Така благоговейният ученик прие изобилна благодат от своя свят старец подобно на Елисей от пророк Илия и стана негов наследник. След смъртта на стареца си отец Кирил не само че не изостави духовното, но напротив, подвизаваше се повече и така доставяше по-голяма радост на душата на стареца си. Освен строгите пости той извършваше и много бдения поради голямата си детинска ревност и се разболя от туберкулоза.

Разказваше ми:

Изкарвах големи кървави храчки, и то с голяма трудност, но се помолих на свети Пантелеймон и той ме излекува без лекарства.

Беше ли възможно да го остави свети Пантелеймон, след като е закрилник на целия скит?

Щом отец Кирил се излекува с благодатта на светията, започна отново ревностния си подвиг. Имах благословието да бъда за кратко близо до него и получих голяма полза. Искях да остана завинаги с него, но за нещастие не ми позволиха. Тогава той ми каза къде да отиде и продължи да ме подкрепя духовно през времето, когато живеех във Филотейския манастир.

Когато отивах в скита, за да се посъветвам с него, още преди да му задам въпросите, които ме вълнуваха, той отговаряше на тях. Получавах известие от Бога, че ще дойда, а също и какви въпроси ме вълнуват, и ме очакваше. Много пъти въобще не говореше, но беше поставил бележка на определено място от някоя книга и ми даваше отговор чрез книгата. Аз правех поклон и си тръгнах с голяма полза.

Освен дара на прозорливост беше получил от Бога и дар да прогонва бесове от Божиите създания. Не мога да забравя един случай, който видях с очите си. Един човек имаше в себе си страшен бяс. Бяха го довели

¹Град в Западна Гърция.

²Тоест Иерусалим и околностите, където е живял Христос.

³В Палестина.

Папа Кирил – аскетът от
Кутлумушкия скит, а по-късно
игумен на манастира "Кутлумуш"

при стареца вързан с вериги и го оставиха в храма на килията, за да го изцери. Когато през нощта старецът стана да запали кандилата и да започне молитвата си, бесът се разлюти, тъй като присъствието на отец Кирил го гнетеше. Той скъса веригите и издигна ръцете на демонизирания човек, за да удари по главата светия старец с разкъсаните вериги. Отецът незабавно коленичи, издигна и той ръцете си към Бога и извика:

Христе мой, Света Богородице, изгони беса от създанието Си!

Когато чух гласа му, веднага се завтекох в храма и видях коленичилиия старец, а също и страдащия човек, радостен и с благоговение да се кланя в нозете на папа Кирил, вече освободен от беса.

Старецът имаше дръзновение, защото беше смирен и имаше голямо благоговение и любов. Когато четеше Евангелието, не можеше да сдържа риданията и сълзите си, затова закриваше лицето си с Евангелието, и когато влизаше в олтара, скришом избърсваше лицето си. Същото се случваше и когато четеше Теотокария⁴.

Църковните служби извършваше по броеница и се упражняваше в непрестанна сърдечна молитва.

Но за нещастие напоследък въпреки волята му го принудиха да стане игумен на манастира "Кутлумуш", тъй като имаше голяма необходимост. Въвлечането му в управленската дейност, освен че го измъчи, беше и причина да изгуби онова духовно състояние, което имаше дотогава.

Тъй като беше станал игумен въпреки волята си, както споменах, и впоследствие много се измъчи, вярвам, че Бог ще му даде двоен венец освен преподобнически, също и мъченически, защото накрая понесе и мъченически болки. Ненавистникът на доброто⁵ му завидя и подбуди едно буйно животно да го ритне много зле, така че го осакати и той остана на легло, понасяйки болките с радост и славословие. Животното, след като го удари, веднага падна на земята и умря. Отците се смаяха и от това събитие разбраха за светостта на стареца.

Така в болки и с търпение, славословейки Бога, папа Кирил завърши "добрия подвиг"⁶ и почина в Господа през 1968 г. Молитвите му да имаме. Амин.

⁴ Теотокарий сборник с молебни канони към Света Богородица за всеки ден от седмицата на осемте гласа.

⁵ Тоест дяволът.

⁶ Виж 2 Тим. 4:7.

Света Богородица помазва благоговейния младеж

Преди известно време един монахолюбив младеж следеше с голямо благоговение всеобщното бдение в един манастир на Света Гора. Беше Въведение Богородично и тъй като той също искаше да се посвети на Бога ¹, през цялото бдение стоеше прав и се молеше с умиление. Когато стигнаха до хвалитните стихирни ², служещият иеромонах започна да помазва отците и поклонниците с масло от кандилото на Света Богородица. Но младежът от голямо благоговение и свръхчувствителност не посмя да отиде да бъде помазан, тъй като считаше себе си недостоеен. Когато минаха всички и свещеникът се прибра в олтаря, той почувства дълбоко в сърцето си нужда да отиде и поне да се поклони на иконата на Света Богородица, за да получи и сам той малко благодат. Когато се покланяше с благоговение на иконата на Света Богородица, кандилото ѝ се наклони и изля масло върху главата на младежа, без да накапе нито долу, нито по дрехите му, а само на върха на главата му. Едновременно с това той почувства една неизказана духовна радост, каквато никога в живота си не бе чувствал.

Когато видях младежа, лицето му се беше изменило от божественото събитие и аз го попитах какво се случило, а той ми разказа всичко с голямо простота.

Значи, вижда се, че сама Света Богородица помазва онези, които имат голямо благоговение и смирение, и ги преобразява духовно.

¹ Така, както и Света Богородица е била посветена на служение Богу в деня на въведението ѝ в храма.

² Към края на бдението.

Ревностен млад монах със силна вяра бива изцерен от Христа

По времето на игумена Софроний в Есфигменския манастир живееше един монах млад, но напреднал в добродетелите. Освен с голямото си благоговение той се отличаваше и със смирение и с голямо подвижничество. Но тъй като по природа беше болнав, а и в света беше свикнал на охолен живот, защото беше от знатно семейство, поради рязката промяна към аскетичен живот се разболя от туберкулоза. Разсъдителният игумен му даде благословение да пие консервирано мляко дори и през светата Четиридесетница. Братът прие и каза “да бъде благословено”. Но тъй като имаше силна вяра в Бога, сподели помисъла си с игумена:

Ако е благословено, нека да пия чай, а Христос може да го превърне в мляко и да ме излекува с чая.

Игуменът силно се трогна от любочестието на монаха и му даде благословение вместо мляко да пие чай. Но ако смирените слова на благоговейния монах затрогнаха игумена, колко повече те затрогнаха Христа!

Дядо Доротей, болногледачът монах, ми разказваше, че Христос бе превърнал оня чай не само в мляко, но и в целебно лекарство, и монахът се изцери от туберкулозата. Спря плюенето на кръв, температурата спадна, изчезна слабостта и той съвършено се поправи. След това с лекота изпълняваше духовните си задължения и послушанието си и постеше наравно с всички отци.

От болестите има полза и небесна награда, когато ги търпим

Преди няколко години един старец се беше измъчил много от болести и накрая умря, без ни най-малко да роптае. Малко след това се разболя и ученикът му и тъй като дотогава не беше боледувал, се паникьоса и се приготви да върви в света при лекари, за да се лекува. Вечерта обаче вижда насън своя старец, който му казва:

Чедо мое, ако искаш, послушай ме и не отивай никъде. Потърпи. Аз не намерих никаква полза от делата си, само болестта ми донесе полза. Остани в градината на Света Богородица и потърпи малко болките и душата ти ще намери в това голяма полза.

Ученикът тогава се зарадва, изпълни се с дръзновение и търпеше. После чувстваше голяма радост от болките, защото умът му се намираще близо до светите мъченици и се радваше.

Помощникът, който роптаеше

В една килия, близо до Карея, се подвизаваха двама румънци. Единият се беше разболял тежко, а другият за съжаление се ленеше да му помага. Затова постоянно се молеше на свети Пантелеймон или бързо да изцери болния, или да го вземе от този живот, за да се отърве от малкото труд в служба на болния.

Един ден, докато пак се молеше на свети Пантелеймон, светията му се яви и му каза:

За какво се молиш? Добродетели нямаш. Само поради грижите за брата си ще вземеш малко награда от Бога.

Тези думи на свети Пантелеймон трогнаха брата помощник. Оттогава служеше с голяма готовност на болния и молеше Бога да живее много години, за да може да му служи и на старини.

Невнимателни думи на простодушен монах, който претърпя възпитателно наказание от Бога

В старопиталището ¹ на манастира “Свети Павел” служеше един помощник-болногледач, малко простодушен, но иначе много добър и благ. Самият той ми разказа преди около четиридесет години, че когато служеше в манастирското старопиталище, веднъж един брат му беше дал за благословение чепка грозде. Той поради добрината си не го изяде, но го разчупи на по-малки чепки и го раздаде на старците. Един от старците от благодарност непрестанно го благославяше:

Да се сподобиш с райското блаженство! Да идеш в рая! защото това беше и първото грозде, което вкусваше за годината, тъй като още не бяха узрели лозята. Помощник-болногледачът с присъщото си простодушие му отговори шеговито:

Яж, яж грозде, мили мой. Тук е и раят, и адът.

Въпреки че не вярваше това и го каза на шега и вината му донякъде се облекчаваше от простодушието му, но ето как си изпати. През нощта видя един страшен, сън, но се чувстваше така, сякаш беше буден. Видя едно огнено море и отсреща прекрасен залив с кристални дворци. В прекрасния залив живееше един почтен старец, от когото се излъчваше такава светлина, че дори и брадата му изглеждаше като копринена. Там видя и един брат от манастира, който беше починал преди три години, и го запита какви са тези дворци, които му бяха направили голямо впечатление, и кой е почтеният старец.

Братът му каза:

Този старец е Авраам, а прекрасният залив с кристалните дворци е “лоното Авраамово” ², където почиват душите на праведниците.

Когато братът каза това, праведният Авраам го слушаше и каза със строг тон на помощник-болногледача отец Григорий:

Ти да се махаш бързо, нямаш място тук!

След като патриархът Авраам го сгълча по този начин, болногледачът се обърна бързо, за да си тръгне, и в този момент усети как го обгарят пламъците на огненото море и от болката се събуди. Но какво да види! Кракът, на който беше усетил огъня, беше целият в мехури и обгаряния и го болеше непрекъснато двадесет дена, докато раните заздравеят с различни мехлеми и билки.

Той се разкая за онова, което беше казал, и оттогава беше много внимателен в думите си.

¹ Там, където се полагат грижи за престарелите монаси.

² На гръцки език κόλπος означава и “залив”, и “лоно”, вж. и Лук. 16:22.

Света Богородица закриля и наблюдава монасите в своята градина като добра майка

Веднъж дядо Теофилакт от “Неа Скити”, още когато беше новоначален, страдаше от силни болки, които го караха да плаче безутешно. Тогава изведнъж чу глас от иконата на Света Богородица да му казва:

Защо плачеш? От какво се боиш? Нима аз ще те оставя?

И наистина Света Богородица никога не го остави, но като добра Майка винаги го закриляше, както закриля и всички монаси, които живеят в Нейната градина. (Тази икона на Света Богородица сега е в олтара на съборния храм на “Неа Скити”).

Свещеномъчник Дамян изцерява млад монах

По времето на игумена Софроний в Есфигменския манастир се беше разболял един млад монах, който бе изгубил търпение и постоянно молеше игумена за благословение да излезе в света, за да се лекува. Старецът му даде благословение, за да го успокои, но се молеше много за него, тъй като беше млад и можеше да получи душевна вреда в света.

И така, монахът потегли с едно муле към Карея, за да подпечати разрешението си за излизане ¹ и да тръгне след това от Дафни ². След около половин час път изведнъж пред него се яви един аскет със светло лице и му казва:

Къде отиваш, брате?

Болният монах отвърна:

Отивам в света да се лекувам.

Тогава аскетът отново му каза:

Искаш ли да оздравееш, брате? и го прекръсти, казвайки:

Отсега ще имаш телесно здраве, но награда от Бога няма да имаш.

След тези думи аскетът, който беше светец, изчезна и взе със себе си болестта и болката на брата, който оттогава оздравя.

Братът се върна в манастира и разказа за чудото със светеца. Отците казаха, че е бил свещеномъчник Дамян, който се подвизавал в Самарийския скит на хълма над манастира.

¹ До неотдавна светогорските монаси излизаха в света само с писмено разрешение от манастира, подпечатано от Свещената Епистасия в Карея.

² Главното пристанище на Света Гора.

Цената на монаха

Веднъж един монах от скита “Кавсокаливия” бе нападнат “отдясно” от лукавия, който му внушаваше, че не прави нищо, а в света би могъл да прави добрини на хората и т.н. Внушаваше му и помисъла, че монашеското житие е нещо второстепенно.

Виждайки лукавството на доброненавистника и голямата опасност, на която бе изложен братът, благият Бог се погрижи да го отрезви чрез едно видение.

Монахът видя себе си като да е умрял и демоните да го приближават и да му се надсмиват. А малко по-нататък видя един голям град с множество жители. Изведнъж се появи един ангел и му каза:

Един съвършен монах струва повече от целия онзи град.

Когато монахът дойде на себе си от видението, си каза:

Я гледай с какво се удостоява човек от Бога, когато стане монах.

Оттогава се отдаде на по-големи духовни подвизи. Беше написал и думите на ангела в килията си, за да ги вижда и да се подвизава повече и по-усърдно.

Силата на монашеската молитва

Под скита “Свети Василий”, там, където от местността Зигос се тръгва към “Света Анна”, се намира обиталището на монаха от Великата Лавра, който пасе козлите на манастира ¹.

Веднъж на Заговезни преди Великия пост имаше пълнолуние. Манастирският пастир отец Ефрем се молеше по броеница, когато чу шум като от голяма тълпа без глъчка, но само стонове: “Ох! Ох!...”

“Това ще да са някои чужденци, които се веселят” помисли отец Ефрем. Излиза навън и в светлината на луната какво да види! Около триста демона силно разтревожени, а началникът им казва:

Я гледай! Един калугер като скелет да бави фалангата ни толкова дни и сега не можем да отидем в света за увеселенията и забавите по Заговезни.

¹ По стара традиция монасите от Лаврата са отглеждали козли за продан (виж и житието на свети Иоан Кукузел).

Силата на броеницата и на молитвата

Веднъж един монах от манастира “Свети Павел” беше отишъл на остров Кефалония в манастира на свети Герасим¹. По време на света Литургия стоеше вътре в олтара и се молеше по броеница произнасяше в ума си: “Господи Иисусе Христе Сине Божий, помилуй нас”, а отвън (в храма) пееха. Бяха довели в църквата и един човек, обладан от демон, за да го изцери свети Герасим.

Докато монахът се молеше в олтара, демонът отвън бе изгарян от молитвата и извика:

Не тегли това въже², бре, калугере, защото ме изгаря.

Служещият свещеник също чу това и каза на монаха:

Моли се, брате, колкото можеш, за да се освободи това Божие създание от демона.

Тогава бесът разлютен извика:

Бре, дърти попе, какво му говориш да тегли въжето? Изгори ме!

Тогава монахът с още по-голяма сърдечна болка се молеше с броеницата и страдащият човек се освободи от беса.

¹ Там се намират нетленните мощи на преподобни Герасим Кефалонитски.

² Броеницата.

Силата на молитвата

Дядо Захария разправяше, че в Преображенската килия на “Неа Скити” отците казвали молитвата на глас¹. Веднъж демоните се събрали разгневени вън от килията и единият от тях извикал:

Казват молитвата гласно. Няма сила молитвата им!

Тогава един от висшите измежду тях казал:

Когато казват молитвата било на глас, било наум, тя има сила и ние не можем нищо да направим.

¹ Гласната молитва е първият и низшият стадий на умната молитва.

Молитвата с труд

Дядо Арсений Пещерникът казваше:

Когато се моля по броеница прав, чувствам силно божествено благоухание. А когато казвам молитвата седнал, чувствам съвсем слабо благоухание.

Въпреки че старецът беше вече деветдесет и пет годишен, продължаваше да се подвизава любочестно и непрестанно се обогатяваше духовно, нищо че имаше вложени дотогава толкова много духовни капитали.

От светските удобства произхожда духовно бедствие за монаха

Един ден дядо Теофилакт от “Неа Скити” видя сатаната с изплезен език да минава покрай колибите на скита и да се надсмива над монасите, казвайки:

Ха, ха, ха! Калугерите оставиха молитвата и се хванаха с житейски грижи. Занимават се с много работи...

Когато някои монаси прокараха телефон в скита, дядо Теофилакт беше видял свети Иоан Предтеча много наскърбен. И как да не скърби светият Предтеча и всички свети атонски отци, когато някои монаси подражават на мирските в лекия живот, а не на светите отци, които се подвизаваха любочестно за Христа и получиха святост. И не само те, но се освети и дивата Атонска планина и се нарече Света Гора, така че ние днес се величаем като светогорци.

Светската логика води до духовна катастрофа

Когато за първи път един монах беше донесъл кокошки на Света Гора ¹, му се яви Света Богородица и му се скара със следните думи:

Дошъл си тук да развалиш Мойта градина ли?

А един друг монах от “Света Анна” беше докарал коза, за да пие мляко болният му послушник, но от козата вместо мляко излизаше кръв. Монахът разбра грешката си че Света Богородица не иска кози в градината Си и се погрижи да набави за послушника си консервирано мляко.

Както виждаме, по-рано Света Богородица изобличаваше инициаторите на злото. Сега кого по-напред да изобличи светският дух вече се разпространи в градината?! Сега вече ни търпи като добра Майка.

¹ В хилядолетната традиция на Света Гора никога не е имало селскостопански животни с изключение на товарни мулета, катъри и т.н. Това е забранено и от светогорските устава, но в последния век тази традиция започва да се нарушава.

Безмълвието и безгрижието ¹ са най-голямата предпоставка за духовен живот, на какъвто се радва Света Богородица

Високо в “Света Анна”, в колибата на свети Пантелеймон някога се подвизаваше преподобният Геронтий, основателят на скита “Света Анна”, който преди това беше игумен на манастира “Вулевтирион”. Тъй като в постницата му нямаше вода и послушникът му се оплакваше, преподобният Геронтий застана на молитва и попроси Света Богородица да изкара малко водичка от скалата, за да могат да пият. Света Богородица като любвеобвилна Майка го послуша и изкара вода от една цепнатина на скалата близо до килията, за да пият. Тази вода беше аязмо ².

По-късно обаче послушникът на преподобния поиска да прави градина. Започна да строи дувари за тераси, да носи пръст и да се отдалечава от подвижническия живот, пренебрегвайки духовните си задължения и молитвата за света. Възнамеряваше също да разшири с една кирка пукнатината на скалата, за да изкарва повече вода и да напоява градината си. Тогава му се яви Света Богородица и му каза:

Щом искаш градина, ще носиш на раменете си вода отдолу.

И оттогава водата излиза по-отдолу на скалата, както е и до днес. Това място също е аязмо.

¹Липсата на светски грижи.

²Светена вода.

Монасите трябва да са добър пример за миряните

Веднъж един рибар бе отнесъл на благоговейния папа Мина от “Света Анна” прясна риба за панигира на килията му. Старецът се учуди, кога я е уловил, защото този ден беше неделя. Попита рибаря:

Кога я хвана?

Рибарят отвърна:

Днеска сутринта. Прясна-прясна е!

Тогава папа Мина му каза:

Чедо, не мога да я купя; тя е прокълнатата, защото си я хванал в неделя.

Рибарят не можеше да разбере това. Тогава старецът му каза:

Искаш ли да се увериш? Дай една риба на котката, да видиш, че няма да я яде.

И наистина котката не яде от рибата, но показа отвращение към нея. Това естествено трогна рибаря и той оттогава почиташе неделите и големите празници.

Папа Мина беше истински монах и се отличаваше с голямо благоговение и аскетичност. Ядеше по веднъж на ден след деветия час, и то без олио. Естествено беше Божията благодат да обитава в него, тъй като беше и много смирен.

Свети Георги се грижи за панигира

В килията “Свети Георги Явени” живееше старецът Евлогий ученик на Хаджи Георги. Веднъж, когато наближи панигирът, той не можеше да намери никъде риба¹ и затова остави на свети Георги да уреди този въпрос.

В навечерието на празника изведнъж чу удари по външната врата като от животно. Излезе навън и какво да види! Едно муле, натоварено с хубава риба около седемдесет оки! Той прослави Бога и благодари на светията. След това върза и мулето, което беше дошло самичко отдалече беше го довел свети Георги.

Какво се беше случило? Един човек от Иерисо² карал две мулета, натоварени с риба, за празника в манастира “Зограф”. Светията взел едното муле и го довел до килията “Свети Георги Явени”, където благоговейният дядо Евлогий му се молеше да го снабди с риба. Човекът търсеше навсякъде изгубеното муле и после научи, че то е отнесло рибата в килията “Свети Георги”. Той също проумя чудото и грижата на свети Георги за панигира и всички прославиха Бога.

¹ На светогорските панигири, след като свърши бдението и светата Литургия, се дава обща трапеза с риба.

²Иерисо село на около 15 км от Света Гора.

Свети Спиридон се грижи за панигира

Веднъж в Кутлумушката килия “Свети Спиридон” (Керкирейска) бе наближил панигирът на светията, а отците още не бяха намерили риба и се безпокояха. Монасите предлагаха на стареца си да купят моруна ¹, щом не можеха да намерят друга риба. Старецът им казваше:

Имайте търпение, свети Спиридон ще ни донесе риба и непрекъснато се молеше с броеницата.

След като монасите вече бяха изгубили търпение и се притесняваха, тъй като времето приближаваше и трябваше нещо да готвят, изведнъж чуха да се чука на портата. Отварят и какво да видят! Двама рибари с два коша, пълни с риба, търсят стареца. Монасите извикаха стареца, но щом го видяха, рибарите казаха:

Не е този старецът. При нас дойде друг старец и ни каза: “Да отнесете риба в килията на свети Спиридон, която празнува, и ще получите добра цена. Ако искате, ще ви дам и капаро” ².

Старецът разбра, че е станало чудо, и ги въведе вътре да се поклонят в храма. Щом видяха иконата на свети Спиридон, те казаха:

Ето този беше старецът, който ни каза да донесем рибата тука.

Тогава старецът на килията им каза:

Ах, чеда, защо не взехте капаро от светията, та да го имаме за благословение!

¹Скъпа и вкусна морска риба.

²Предплата.

Божие то благословение идва, когато и ние даваме благословение

Дядо Сава от манастира “Филотей” ми бе разказвал, че по време на големия глад през 1917 г. иверските монаси, виждайки, че манастирските складове се изпразват, бяха ограничили гостоприемството. А по настояване на един от проистамените, който беше голям скъпчия, го прекратиха изцяло. Естествено беше и Христос да прекрати Своето благословение. Отците започнаха да гладуват и да се оплакват пред Христа и Света Богородица, че не се грижат за манастира. За съжаление те не бяха разбрали грешката си.

Един ден Христос се яви на вратаря на манастира във вид на бедняк и го помоли за малко хляб. Вратарят тъжно му каза:

Нямаме, братко, затова и прекратихме гостоприемството. Но ти почакай малко да ти донеса от килията си парчето, което пазя за себе си.

И той бързо отиде до килията си, донесе своя хляб и му го даде. Забеляза обаче, че лицето на Бедняка свети. След като взе хляба, Той каза на вратаря:

Знаете ли защо дойде това нещастие в манастира? Защото прогонихте от манастира: “давайте и ще ви се даде”¹.

След тези думи Той стана невидим, разпръсвайки светлина, която заслепи вратаря. А той загуби ума и дума и уплашен изтича при манастирските проистамени и им разказа случилото се. Отначало отците се мъчеха да си спомнят кои човеци са изгонили от манастира. След това обаче разбраха, че това е бил Христос и си спомниха и евангелските Му слова: “давайте и ще ви се даде” (Лук. 6:38). Незабавно се покаяха за грешката си и щом започнаха да дават от недоимъка си на бедните, дойдоха в манастира и богати Божии благословения.

¹Вж. Лук. 6:38.

Грижата на Гликофилуса¹ за Филотейската обител

По време на германската окупация във Филотейския манастир почти бяха свършили припасите от жито и отците решиха да прекратят гостоприемството². Един благочестив старец дядо Сава, когато разбра за това решение, много се огорчи и молеше манастирския събор да не правят това, защото ще наскърбят Христа и ще отдръпне благословението Си от манастира. Привеждаше им и много примери от Свещеното Писание, например за вдовицата и свети пророк Илия и др. Накрая го послушаха, но постоянно му натякваха, казвайки:

Брашното свърши. Сега какво ще стане?

Старецът им отвръщаше:

Отци, малкото, което имаме, нека го изядем заедно с хората, а Света Богородица няма да ни остави.

Накрая останаха само двадесет и пет оки жито³ в манастирския склад и отците ехидно недоволстваха пред дядо Сава:

Е, дядо Сава, житото свърши. Сега какво ще стане?

Благоговейният и изпълнен с вяра старец отвърна:

Благословени мои, не губете надеждата си в нашата Гликофилуса. Смелете и тези двадесет и пет оки жито, направете хляб и го раздайте на отците и на миряните, а Бог ще се погрижи за всички ни като добър Отец.

Щом хлябът свърши, още преди да огладнеят, един кораб от Кавала спря на пристанището на “Филотей” и капитанът им предлагаше да вземе от манастира дървен материал, а в замяна да им даде жито. Отците като видяха така живо грижата на Света Богородица, която като добра Майка се погрижи за децата Си, прославиха Бога. Разбира се, повече от всички славеше Бога и благодареше на Света Богородица дядо Сава, който и след това постоянно благодареше със светия си живот.

Старецът казваше след това на отците:

Не ви ли казвах, мили мои, че Света Богородица няма да ни остави.

¹ Това е гръцкото име на иконата “Сладкое целование”, която се намира във Филотейския манастир.

² Под гостоприемство се разбира изхранването и подслоняването на поклонници и даването на милостиня за бедните.

³ Около трийсет и три килограма.

Жестоко сърдечният монах, който изпадна в прелест, защото извършваше подвизи без любов и разсъждение

Отец Н. беше дошъл на Света Гора заедно с един свой приятел, за да станат монаси, след като бяха видели едно чудо с иконата на Света Богородица на остров Тинос¹ изцелението на един парализиран по рождение. Приятелят му остана в "Неа Скити", а отец Н. отиде откъм североизточната страна на Света Гора и стана монах в един идиоритмичен манастир². Тъй като в идиоритмиите съществува свобода, иска се, естествено, голямо внимание, защото, ако тази свобода не се оползотвори правилно, монахът може да стане по-лош и от мирянин, може да изпадне в прелест.

Отец Н. имаше борчески дух, но хлабавият дух на идиоритмията в началото го хвърли в гордост, а после и в себепревъзнасяне. Колкото по-сурови подвизи извършваше с гордост, толкова по-сурово и кораво ставаше сърцето му. Не го интересуваше дали ближният му беше в опасност, или се превиваше от болки, стига само да си изпълняваше многото броеници и многото поклони. Всичките си часове и минути беше запълнил с подвизи, молебни канони и т.н. и насилваше себе си егоистично, за да стане светец, достигайки накрая до състояние на душевен стрес. Постеше страхотно, ядеше след деветия час, а често и по три дена не ядеше. Който го гледаше външно приведен, измършавял, със сериозно лице и т.н., си съставяше мнение, че е голям подвижник. В манастира послушанието му беше лесничей и повечето време прекарваше сам в гората, и това също му вредеше. Когато се връщаше в манастира, ще кажеш, че великият Антоний слиза от планината! Не говореше с никого от братята, затваряше се в килията си, както споменах, и насилваше себе си към егоистични подвизи, за да стане свят.

Веднъж в гората един работник падна от едно дърво и се беше осакатил, клетият. Синът му незабавно го вдигна и го занесе близо до манастира, за да съобщи на лесничея, отец Н., за случилото се и да го помоли за едно одеяло, за да пренесе до пристанището осакатения си баща и да го откара до Солун. Отецът за жалост не само че не му даде одеяло, но и се ядосваше, че младежът му отнема толкова време заради случката с баща му. Разбира се, длъжен беше не само да го изслуша, но и да му помогне, тъй като отговаряше за гората, а беше и проистамен в манастира. За жалост обаче затвори портата на килията си, за да не се бави да изпълни духовните си задължения.

Когато манастирските отци видяха младежа да плаче, дойдоха при него и му оказаха подкрепа. Утешиха го и помогнаха да се пренесе раненият баща и да се настани в болница.

След такова жестоко сърдечие естествено беше Божията благодат да се отдалечи съвсем и клетникът да изпадне в помрачение. Той започна да се хвали, че е дошъл до мярата на светите отци и че вижда наяве светии, ангели, светлини и т.н.

Един ден отново му се яви лъжеангел и му каза:

Готви се бързо, отче Н., защото след малко ще мина да те взема.

Той отвърна:

Да бъде благословено! и бързо-бързо облече новото си расо и схимата.

Междувременно онзи отново извика:

Хайде, бързо, качи се на прозореца, за да те взема.

¹Гръцки остров в Егейско море.

²Допреди 2030 години доста от големите светогорски манастири бяха идиоритмични.

Жестокосърдечният монах,
който изпадна в прелест,
защото извършваше подвизи
без любов и разсъждение

Отецът отговори:

Потърпи да намеря едно столче, за да се кача.

След този диалог разказваше ми проигуменът М. се чу звук от падане и едно “ох!”. Докато отците притичат, вече беше свършил. Беше се изпотрошил изцяло, тъй като имаше едро тяло, а и височината беше голяма бе паднал от третия етаж на постлания с плочи двор. Отците го положиха на едно одеяло, чувствайки двойна болка за телесната му смърт, но повече за погубването на душата му. След това се качиха в килията му, за да я оправят, и намериха на един лист написано с големи букви: “Под този лист има три хиляди драхми за една четиридесетница³. Ако не я отслужите, да ви постигне проказата на Гиезий, бесилката на Юда и проклятието на треста и осемнадесетте богоносни отци от Първия Вселенски Събор”. На края имаше и неговия подпис.

Благият Бог, Който цял е милосърдие, нека съжали окаяното Си създание и това двойно падение на прелъстения брат нека стане за нас двойна спирачка, за да се подвизаваме с много смирение и любов и да се приближаваме към Бога. Амин.

³За извършване на 40 литургии.

Монахът, който се спаси от страшна прелест

Един брат от една светогорска обител се подвизаваше много, но заедно с това имаше силна фантазия и голямо самомнение. Постепенно спря да се причастява, защото се довери на собствения си помисъл, който му внушаваше, че вече няма необходимост от свето Причастие, тъй като Христос вече обитава вътре в него. Взимаше само антидор¹ и често изкарваше целия ден само с него; извършваше страхотни пости. Никога не пиеше светена вода. Клетникът казваше:

Аз вече се осветих и дори и урината ми е осветена и пия, когато поискам.

Нещастникът пиеше урината си! Виджте в каква отвратителна прелест беше изпаднал!

Започна да става раздразнителен, да причинява безпорядки в манастира и да говори големи безсмислици. Отците се принудиха за безопасност да го затворят в манастирската кула и се молеха да дойде на себе си. Бяха възложили на един от братята да го обслужва и да го наблюдава да не направи някое зло на самия себе си. Но колкото пъти му отнасяше ядене, все слушаше от него да му разказва за някое от обичайните си "видения": "Видях, брате, един светец", или "видях един ангел", или "ще стана свят мъченик" и т.н. Имайки предвид това, служещият брат никога не му оставяше никакви остри и режещи предмети, но очистваше и нарязваше всичко предварително.

Но веднъж му занесе една отворена рибна консерва, тъй като беше празник и лукавият му отвори работа. След като прелъстеният се наяде, дяволът му се яви като ангел и му каза:

Христос има за тебе готов преподобнически венец. Сега ти приготвя и мъченически и чака да пострадаш в затвора на кулата, където ти търпиш заради любовта Му.

След като прие внушения помисъл да пострада мъченически, болният взе да търси нещо остро и така попадна на капака от консервата. Взе го и започна сам мъчението. Започна да реже гърлото си, но бавно, защото го болеше режеше и викаше.

Когато отците чуха тези сърцераздирателни викове, незабавно се притекоха начело с обслужващия го брат и какво да видят! Такава сцена не знаеш дали да плачеш, или да се смееш! От една страна викаше, от друга режеше гърлото си. Когато отците изтръгнаха капака от ръцете му, викаше:

Оставете ме да стана мъченик!

Тогава братът, който му служеше, го сграбчи и му каза:

Чакай малко да ти превържа раната, а после аз ще те направя мъченик, за да имаш награда...

Братът имаше любов и се жертваше заради другите, но по природа беше и малко буен. След като му превърза раната, свали си колана и започна да го налага по гърба. Обаче прелъстеният не можеше да понесе ударите и завика:

Остави ме, не мога да понеса мъките!

Така той се изложи и се смири пред другите. Сам по собствената си воля и с помощта на беса беше склонен да си отреже главата, обаче от брата, който го обичаше и го наложи два-три пъти, за да дойде на себе си, не можа да понесе мъчения!

Манастирските отци, клетите, постоянно се молеха Бог да намери начин да спаси брата от страшната прелест и благият Бог помогна. Братът се смири, покая се, изповяда се, причасти се и с Христовата благодат дойде

¹Нафора.

Монахът, който се спаси
от страшна прелест

на себе си и се спаси от ноктите на човеко-убиеца. След това живя дълги години със съкрушение и смирение и се упокои в Господа. Слава Богу!

Радостни събития

Когато човек постоянно яде сладки плодове и накрая се случи някой горчив или кисел, се принуждава отново да изяде един-два сладки плода, за да се разсее горчилката. Същото трябва да се приложи и тук в духовно отношение. Тъй като ви огорчих с последните два разказа, счетох за добре да ви предложа пак две малки, но много сладки божествени ¹ случки, за да подсладя отново душата ви духовно. Аз самият не съм ги видял с очите си, но съм ги чул от благоговейни отци, а също и от моя старец, които са били свидетели.

И така, в постниците на Катуня, в колибата “Достойно ест” ² преди около петдесет години живееше един старец с тримата си ученици отците Георги, Пахомий и Хризостом. След смъртта на стареца ръководството по неговият наследник отец Георги най-старшият от тримата според времето на монашеския постриг. Но тъй като новият старец беше прост и съвършено неграмотен, другите двама не пожелаха да останат на послушание при него, защото бяха малко по-образовани от отец Георги, но и малко горди. Затова те напуснаха килията и го изоставиха. Разделиха се и двамата помежду си, защото нито един от тях не искаше да се подчини на другия. Смениха много обиталища от манастир на манастир и от килия на килия.

Един ден единият от тях си спомни за стареца, когото бяха изоставили в такава напреднала възраст и реши да отиде да го посети. Взе и нещо за благословение в торбата си и тръгна. Когато стигна до една съседна колиба, попита за стареца, но там не знаеха нищо не бяха го виждали. Един друг отец му каза:

Преди около седмица коминът му пушеше трябва да е добре.

Обезпокоен, братът стигна до колибата и когато видя, че отвън и отвътре цари пълна тишина, се разтревожи още повече. Започна да вика силно и да тропа по вратата, но нищо. Накрая блъсна вратата, отвори я и влезе. Видя стареца легнал на кревата и му каза:

Благослови, отче, как си? Дойдох да те видя.

Старецът, много разстроен, му отвърна:

Благословени мой, по-добре да не беше идвал, защото щом влезе, изгони светия ангел, който ми служеше. Заради това не ти отварях. Друг път недей да идваш, брате, защото прогонваш светия ангел.

Братът си замина, а старецът остана да лежи върху дъските на леглото, съвършено оставен от хората. Но тъй като беше оставил себе си в Божиите ръце, Бог го удостои да му служат ангели.

Почти по същото време и в същата местност, малко по-нагоре в скита “Свети Василий” живееше дядо Теофилакт, който беше много благоговееен и голям подвижник. Всички признаваха светостта му, защото, колкото и да се мъчеше да се укрива, не беше възможно да останат скрити божествените му преживявания. Много пъти отците го виждаха, че се намира в състояние на духовно видение. Имаше и двама ученици отец Арсений и отец Памфил. Както споменах, дядо Теофилакт беше голям подвижник, но имаше голямо благоговение и умиление и се затрудняваше да се моли заедно с други хора. За да не чуват другите риданията му и да не гледат сълзите му, които не можеше да удържа, обикновено по време на църковната служба отиваше навън по баирите и по пещерите и се връщаше сутрин. Живееше много духовно, но вършеше добродетели винаги скришом, защото беше много смирен.

Веднъж, една зимна нощ, излезе отново по чукарите, за да извърши службата си, но внезапно падна голям сняг. Другите отци се обезпокоиха, когато сутринта не видяха стареца си, и излязоха в планината, да видят да не го е затрупал снегът. По едно време забелязаха нещо да се чернее върху една скала и когато приближиха, с голяма тревога видяха, че беше техният старец абсолютно неподвижен. Те помислиха, че е замръзнал, но когато го хванаха да го разтърсят, усетиха, че тялото му гори и снеговете наоколо са разтопени от горещата

¹ Под “божествени” отец Паисий разбира свръхестествени.

² Различна от килията “Достойно ест” близо до Карея, в която доскоро живееха българи.

му молитва. Когато го разтърсиха, той дойде на себе си от състоянието на духовно видение, в което се намираше, или по-точно умът на светия старец се върна от рая в градината на Света Богородица.

Макар и отците от пустинята ³ да признаваха дядо Теофилакт за исихаст и да го почитаха, враждуващите демони му завиждаха. Понеже бе станал приятел на ангелите и често беше грабван на небесата ⁴, демоните всячески се мъчеха по време на молитва да го откъснат от съзерцанието, но не успяваха. Веднъж, когато, намирайки се на "Свети Василий", беше изпаднал в духовно видение, демоните, за да го откъснат от това състояние, го пренесоха в скита "Кавсокаливия", но пак не успяха.

Старците от онова време казваха също, че дядо Теофилакт имаше голяма любов дори и към дивите животни, които чувстваха любовта му и идваха в колибата му, когато имаха някаква нужда. Една сърна, която беше счупила крака си, дойде до килията му и започна жално да блее, протягайки счупеното си краче към стареца. Той ѝ донесе да яде малко сухар и в това време приготви две летвички, с които пристегна здраво счупения крак и каза на сърничката:

Сега си иди, а след една седмица да минеш пак, за да го видя.

Добрият старец се отнасяше към животното като лекар към боледуващ човек, тъй като беше станал Божи човек! Молитвите му да имаме, а също и молитвите на всички преподобни наши отци.

По молитвите на нашите преподобни светогорски отци и чрез застъпничеството на Света Богородица, Господи Иисусе Христе Боже наш, помилуй нас. Амин.

³ "Пустиня" обикновено се нарича районът между Лаврата и манастира "Свети Павел".

⁴ Тоест намираше се в състояние на свещен възторг, на небесно видение най-висшето молитвено състояние.

Ангел от осмия век

Отец Вениамин от Катуня беше много благочестив още в мирския си живот, защото в семейството му господстваха християнските добродетели. Извънредната любов на младежа към Христа го накара да напусне родители, родно място и професия (беше полицаи), а също и светските радости и да дойде в градината на Света Богородица Света Гора, за да се зачисли като доброволец в ангелския чин на монасите.

В началото отиде при стареца Калиник Исихаста ¹, за да остане при него. Разсъдителният дядо Калиник, щом го видя, прозря голямата ревност на младежа, но в същото време и неговата телесна слабост. Затова му откри собствения си начин на живот, за да го накара да отиде на друго място:

Аз, чедо мое, ям по петдесет грама сухар и вода веднъж на ден след деветия час. Ако можеш да издържиш така, остани, ако не иди някъде другаде.

Тъй като младежът беше в начален стадий на туберкулоза и здравето му не позволяваше такива строги подвизи, отиде при стареца Пахомий в килията “Достойно ест”. Там стана монах, бе наречен Вениамин и се подвизаваше любочестно дълги години. Беше голям подвижник, въпреки крехкото си здраве! Всяка нощ правеше бдение, през деня ръцете му винаги държаха или ръкоделие, или светоотеческа книга, а молитвата винаги беше в устата му до края на живота му, когато ангелската му душа литна на небето.

Когато душата му се възнесяше към небето, една юродива, която живееше извън манастира “Кератея” ² и пазеше манастирските кошари, започна да вика силно:

О, о! Какво изгубихме! Замина, замина! В този миг умря Вениамин от Катуня и душата му отиде при Христа, а Христос нареди на ангелите да сложат на челото на Вениамин червена лента, на която да пише: “Ангел от осмия век” ³.

¹ Един от големите светогорски подвижници от началото на века.

² Манастир в Гърция, близо до Атина.

³ В светоотеческата традиция под осми век се разбира крайният период от земната история на човечеството преди свършека на света и началото на деветия век, който ще продължи вечно.

Връщането към Бога от земята на небето

Благият Бог създаде ангелите, но някои ангели поради гордостта си станаха демони. След това Бог сътвори човека, за да попълни изпадналия ангелски чин, а остави демоните свободни, но в определени граници и за определено време, за да ни помагат със злобата си тоест да се явяваме на изпити тук на земята, за да преминаваме в небесния, вечния живот. Докато човек е жив, има право да се явява на духовни изпити. След това вече поправителни няма. Нека да се подвизаваме да получим поне тройка в духовното, за да преминем в рая. Амин.

Който се подвизава духовно, се бори с врага дявол и естествено е и той да бъде борен от него. Онзи, който победи духовния враг, ще бъде увенчан от Христа.

Опитът се придобива в огъня ¹, с който демоните обстрелват Христовия воин в духовната битка. Преди да започне битката, врагът извършва бомбардировка с помисли. Иисусовата молитва е най-мощното оръжие срещу вражеските помисли.

Духовният напредък на подвизаващия се не зависи от това, дали е добър духовният отец, но от добрите помисли на послушника ².

Послушникът, който приема лош помисъл за стареца си и се лишава от доверието си към него, рухва от само себе си, така както рухва куполът, когато бъде лишен от ключовия (централния) камък.

За да се очистят умът и сърцето, човек не трябва да приема лукави помисли, нито сам той да мисли лукаво, но трябва да постъпва просто и смирено и да се подвизава любочестно.

Онези, които се подвизават да пазят душевна и телесна чистота ³, получават по-голяма сила от чистите помисли, отколкото от всички други подвизи, пости, бдения и т.н.

Природната плътска борба отслабва от поста, бдението и молитвата, когато няма гордост.

Лукавият помисъл, когато влезе във взаимодействие с ветхия плътски човек ⁴, причинява двойно зло на душата. Също така и дяволът, когато влезе във взаимодействие с някой човек, причинява двойно зло на света.

Хулните помисли обаче са изцяло от дявола и никак от човека.

Обикновено дяволът измъчва с хулни помисли чувствителните хора, за да ги опечалява и да ги хвърля в отчаяние.

Хулните помисли са като самолетите смущават ни с шума си, без да го желаем, но не можем и да им попречим. Най-добрата противовъздушна отбрана срещу тях е пеенето ⁵, защото е едновременно и молитва към Христа, и презрение към дявола.

В началото на духовния живот подвизаващият се прогонва лошите помисли с четене на духовни книги, непрестанна молитва и любочестно подвизаване. След това вече идват само добри помисли. По-късно спират и добрите помисли и човек усеща една празнота ⁶. После у човека идва божественото просвещение.

¹Игра на думи - πείρα - опит, πυρά - военен огън.

²На гр. ὑποτακτικός подчинен, който е в послушание, който се учи, ученик.

³Под телесна чистота се разбира чистота от плътски грехове, от чревоугодие и т.н..

⁴Ветхият човек е евангелски термин.

⁵Има предвид пеене на църковни, духовни песни.

⁶Тоест липса на каквито и да било мисли това е състоянието, предшестващо състоянието на духовно съвършенство.

Божият човек разпознава кога нещо идва от лукавия, докато лукавият не може да узнае добрите помисли на хората.

Най-голямата болест на времето ни са суетните помисли на светските хора, които довеждат до стрес. Лечението идва само от Христа, Който дава душевния покой, а заедно с това и вечността, стига само човек да се покае и да се обърне към Христа.

Който има много грехове, има и много материал за смиряване. А голямото смирение получава Божията благодат, стига само човек и впоследствие да избягва поводите и причините към греха, за да съхрани благодатта.

Пустинята помага много за очистването на душевните страсти, така както и трескотът повяхва в безплодната пустиня, а в блатото наедрява като тръстика.

Не се чудете на онези, които достигат до луната, но на онези, които отбягват светския дух и достигат до Бога и ликуват.

Човекът, който е отдалечен от Бога, не може да намери душевен покой нито в този временен живот, нито във вечния. Защото, който не вярва в Бога и в бъдещия вечен живот, той и в този живот не намира утеха, а и във вечността душата му бива осъдена.

Колкото повече хората се отдалечават от естествения, простия живот, и напредват в разкоша, толкова повече се увеличава у тях душевният стрес. И колкото повече се разпространява светската учтивост, толкова повече се губят простотата, радостта и естествената човешка усмивка.

Бог е безкраен ум и човекът чрез ума бива сроден на Бога и чрез ума се доближава до Него. Бог е безкрайна любов и човекът, който има чисто сърце, живее в Бога. Бог е прост и човекът вярва с простота и се подвизава смирено, любостно, и изживява Божиите тайнства.

Годините минават, хората остаряват. Недейте да стоите на кръстопътя. Изберете си един кръст в съответствие с вашата ревност и любостно и тръгнете по един от двата пътя на Църквата ни⁷. Следвайте Христа в разпятието Му, ако искате да се зарадвате възкресенски.

Човешките кръстове са просто кръстчета, които ни помагат за спасението на душата ни, докато Христовият кръст беше много тежък, тъй като Той не употреби божествената Си сила по отношение на Самия Себе Си⁸.

Най-доброто лекарство за всяко наше изпитание е да можем да си припомним в мисълта си някое по-голямо изпитание на събратята ни⁹.

Иисус е пресладък и който допре горчивината на болката си до Иисуса, за него горчивото се превръща в сладък сироп.

Искаш ли молитвата ти да стане сърдечна, за да бъде благоприятна Богу? Тогава направи болката на ближния си своя собствена болка. Само една въздишка от сърце за ближния ти може да има положителен резултат¹⁰. Божественият знак, че молитвата е била благоприятна Богу, е божественото утешение, което човек чувства след молитвата.

Нощната тиха молитва е много полезна със своя покой и е много резултатна по отношение на духовното ни развитие, както и нощният тих дъждец е много полезен за растежа на растенията.

Сънят след залез слънце е много полезен за тялото. Но и бдението след залез слънце с умиление в молитвата е много полезно за душата.

⁷ Има предвид монашеството и семейния живот в света.

⁸ Тоест не е използвал божествената Си сила, за да облекчи тежестта на кръста Си.

⁹ И чрез сравнението да установим колко по-големи трудности претърпяват братята ни и с това да се смирим и успокоим.

¹⁰ Положителен резултат по отношение на ближния молитвата ни за него, извършена със състрадание, да бъде чута от Бога.

Теглете непрестанно броеницата, докато се загрее духовното масло и тръгне духовната машина, та сърцето само да поражда молитвата.

В каквато мяра човек се жертва и се моли за самия себе си или за ближния си, в такава ще получи и божествена помощ.

Доверието в Бога за всичко, което по човешки не може да се уреди, е една съкровена постоянна молитва с положителни резултати.

Който се доверява на Бога, посява славословие и добива божествената радост и вечното благословение. Който сее злополучие, той и жъне злополучие¹¹ и натрупва смут и напрежение в душата си.

Сладостта на живота не се чувства от онези, които живеят със светските радости, но от онези, които живеят духовно и посрещат с радост и горчивините като целебни билки за здравето на душата си, и се хранят само за поддържане на тялото си¹².

Ако ближният ти гладува, дай му своята храна. Ако няма нито един гладен, дай храната си на гладните животни, защото ти ще получиш душевна помощ от поста за придобиване на рая, а бедните животни нямат рай. Обаче имат това добро, че нямат и ад.

Радостта, която чувства човек, когато получава някой материален подарък, е човешка радост. А радостта, която чувства, когато дава, е божествена. Божествената радост идва с даването!

Това духовно преобразяване и тази сърдечна радост, които получава душата след някоя малка милостиня или добрина, оказана на ближния, не може да даде и най-големият кардиолог, дори и да му дадеш един чувал долари.

Който се уморява заради ближния си, подбуждан от чиста любов, той си отпочива в умората. Докато онзи, който обича самия себе си и се лени, се уморява и от седенето.

Прилежният човек, какъвто и живот да живее било монашески, било светски ще успее в духовното, защото ще се труди от любочестие. А човекът, който не развива любовта към доброто, дарена му от Бога, не ще има успех нито в единия, нито в другия начин на живот.

Бедните животни показват по-добро поведение от безчувствените човеци, защото биват купувани и от състрадателни, и от немилосърдни, но те се подчиняват, без да правят разлика, и се трудят здраво и търпят безропотно, без да имат никаква награда. Следователно са ни надминали и в нестяжанието, и в търпението, и в послушанието.

По-висша любов има онзи, който понася смирено грешката на ближния си, отколкото онзи, който понася тежката торба на спътника си.

Приеми неправдата¹³ като голямо благодеение, защото чрез нея печелиш небесно благословение. Но недей сам да се стремиш към това, да се държат несправедливо с тебе, защото в това се крие изтънчена злоба¹⁴.

Когато някой постъпва несправедливо с тебе, не казвай: "Бог да му въздаде", защото така извършваш учтиво проклятие.

На човек, който искрено те моли за прошка, когато сгреши, прощавай съгрешението всеки пък с доброта и го обичай отблизо. А лукавият, който уж ти иска прошка, за да може да върши своята си работа и постоянно те заплита в делата си, които навреждат душевно и на други хора, на него прости наведнъж седемдесет и седем пъти и вече го обичай отдалече и се моли за него.

¹¹ Който гледа само черно на живота, той наистина живее черен живот.

¹² А не за удоволствие.

¹³ Неправдата спрямо теб.

¹⁴ Защото истинската любов не желае ближният ни да получи осъждане заради това, че се държи несправедливо с нас.

Приеми несправедливостта с радост, когато не вреди на душата ти. Колкото по-духовен е човек, толкова по-малко права има в този живот, защото Христос пази правата на праведника за небесния живот.

Колкото повече тялото се труди за Христа, толкова повече се весели душата близо до Христа, а приносът на човека към ближните е по-резултатен, защото тогава е духовен.

Състрадателният човек поставя себе си на мястото на страдащия, моли се за него, утешава го, но и сам получава въздаяние от Христа чрез божествено утешение, съответно на силата на състраданието му. А немилостивият, който се домогва до мястото на другия, когато го завземе, сам бива обзет от стрес и още в този живот започва отчасти да изживява ада.

В любовта ни към ближния се крие голямата ни любов към Христа. В благоговението ни пред Света Богородица и светиите се крие благоговението ни отново към Христа, към Троицния Бог.

Светите ангели неспирно славословят Бога с трепетно благоговение: “Свят, Свят...”

Човек, за да излети като ангел, трябва да изхвърли ¹⁵ да изхвърли всичките си душевни страсти, а и материалните си вещи, на бедните, защото, където има материално богатство, там има духовна беднота.

Над бедния човек се смилява дори и крадецът и го помилва, докато богатия крадецът прави нестяжател по некрасив начин. Добре е човек сам да става нестяжателен, подтикван от свещеното Евангелие на Христа, за да наследи небесното Му царство.

Тъй като небесният живот на човеците ще бъде ангелски, затова някои ревностни и любочестни младежи започват да го живеят още от този живот – стават монаси и живеят в девство, нестяжание и послушание.

Един е ангелският образ за монасите и монахините. “Няма мъжки пол, ни женски” ¹⁶ .

За да се развие монашеският дух в сърцето ни, преди това трябва да умре светският дух у нас и да стане на тор. А за да умрат страстите, човек трябва да помни постоянно за смъртта, за съда и от любочестие сам да пострада за Христа, Който пострада дори до смърт, за да ни освободи!

Добре е за монаха да умре в мястото на покаянието си, но и в покаяние.

Който е познал великото достойнство на ангелския образ ¹⁷ , не се стреми към други звания. Ако станеш истински монах, ще се радваш ангелски и на земята, и на небето. Иначе ще ти се присмиват светските хора и ще скърбят ангелите.

Монахът, който живее светски, се измъчва и не успява в живота. Ще бъде проблем и за Христа, към кои да го причисли в другия живот – към монасите или към мирските.

Монахът е светлина, фар в скалите, а не уличен фенер в града.

Когато монахът заради Христа не вижда хора, тогава вижда много хора ¹⁸ и помага по божествен ¹⁹ начин за неща, които по човешки не могат да станат.

Монасите са радистите на Църквата ни и заради това се отдалечават от светските шумове, за да имат добра връзка с Христа в молитвата и да помагат.

Ако монахът гордо сравнява себе си с мирските хора, ще последва падение и той ще стане също светски. Ако смирено проси Божията милост и се подвизава и гледа на всички хора като на добри и свети, тогава подражава на светиите.

¹⁵ Игра на думи πτήω летя, хвъркам, а също и изхвърлям.

¹⁶ Гал. 3:28.

¹⁷ Тоест на монашеската схима.

¹⁸ Тоест когато отбягва срещи и разговори с хората, за да се отдаде изцяло на Христа в молитва и безмълвие, тогава Господ му показва духом нуждите и страданията на мнозина, за да се моли за тях.

¹⁹ Тоест по свръхестествен.

За да възкръсне духовно душата, човекът трябва да претърпи разпятие, да умрат душевните страсти, най-вече егоизмът тази безчинна рожба на гордостта, който възпрепятства Божията благодат и съсипва човека.

Монахът, за да успее в духовното, трябва да остави логиката, да се смири и да действа чрез сърцето си. А монахинята, за да успее, трябва да остави завистта, да възмъжее духовно и да остави логиката да върви отпред, за да възпира сърцето.

Не считайте загуба на време духовната работа над себе си, защото това е добра духовна предпоставка за самите вас и положителна помощ за ближните ви.

Внимавайте да не придобиете добро име, защото после името ви ще стане най-големият враг на безмълвието ви. Искате се най-голямо внимание от страна на монаха да не придобива добро име заради внимателния си духовен живот, защото губи трудовете си поради светските похвали. Докато, ако някой не е живял внимателно, но се покае, изплаща някой и друг грях, тъй като е паднал вече в очите на хората.

Ако човек разгласява и се гордее със стореното от него добро, губи наградата си за него, труди се напразно и пада в грях.

Монахът, който мисли по светски, явно, че е сбъркал пътя си. И въпреки че е тръгнал към Христа, душата му отива в света.

Монасите, които постоянно се занимават с излишни строежи и светски подредби, показват, че са земни глинена тухла, и никак божествен ум.

Простите сгради и непретенциозните предмети пренасят мислено монасите в пещерите и бедните постници на нашите свети отци и така ги подпомагат духовно. А пък светските напомнят за света и правят монасите светски по душа.

Атонските свети бяха човеци като нас. Атон беше дива планина подобна на останалите планини. Но с любочестните си подвизи отците ни станаха свети, осветиха и планината ни и тя стана Света Гора, а ние сега се величаем като светогорци!

Светите ни отци осветиха пустинята и я превърнаха в духовен град, а ние за съжаление я обърнахме в светски град.

Всеки светски порядък в монашеството е един голям духовен безпорядък.

Не пожелавай, брате, да приспособиш тихата пустиня към неспокойното си светско същество, но почитай пустинята, за да ти помогне с тишината си да опустееш от страстите и да придобиеш благодат от Христа.

Ако искаш да станеш исихаст и да живееш в безмълвие, придобий първо вътрешен покой сред външното неспокойствие чрез добри помисли.

Новоначалният, който се откъсва от братството си, за да стане исихаст, прилича на неузряла смокиня, която се откъсва от смоковницата, но все още пуска мляко явно е, че все още има нужда от мляко.

Преди, когато бяха повече духовните старци, младите също имаха духовен напредък. В наше време, когато повечето сме просто стари, какво да правят младите?

Преди отците ни имаха борчески дух. Постеха много и предпочитаха вареното²⁰, затова притежаваха и святост, и телесно здраве. В наше време, когато избягваме подвизите и вареното, самите ние станахме като сварени²¹. И кокошката, ако не рови постоянно и се лиши от тлъстините си, ще може да лети и няма да я хваща соколът.

²⁰Ястие от варени зеленчуци.

²¹Мекушави, немъжествени по дух.

Човек и една торба да носи, гледа колкото може по-скоро да се отърве от товара. А колко по-тежко е постоянно да носи излишна тежест, която идва от многояденето и е вредна за здравето!

Аскетически настроеният човек гледа на изпосталялата си плът като на приятел на душата си, който помага тя да стане свята. А добре охраненият прави от плътта враг на душата си, който воюва срещу него. Тогава и лукавият търси удобен случай да го бомбардира със скверни помисли.

След пост хлябът е сладък. След бдение сънят е сладък. А след умора и на твърдия камък си отпочиваме по-добре, отколкото на кресло.

Доколкото човек отбягва човешката утеха, дотолкова близо до него е божественото утешение.

Ако хората живееха просто, евангелски, близо до Христа, щяха да се услаждат духовно от Христа и нямаше да ги задушава светският стрес, тъй че да пият горчиви хапове за успокояване на нервите и да водят само биологично съществуване.

Тъй като човешките удобства преминаха всяка граница, вече се превърнаха в неудобства. Умножиха се машините, умножиха се грижите, направиха и от човека машина, и сега машините и железата управляват човека, та затова и човешките сърца станаха железни.

Светският прогрес заедно с греховната свобода²² доведе до духовно робство. Духовното подчинение пред Божията воля е свобода за душата, а духовното следене²³ съдържа божествена сигурност.

Духовният отец носи дотолкова отговорност за намиращия се в послушание, доколкото и той се подчинява.

Новоначалният е като празна магнетофонна касета; отговорност ще се търси от стареца.

Послушание не е, когато послушникът се подчинява външно, но когато с радост е подчинил своя разум на духа на стареца си.

Който държи на своята воля, прогонва Божията воля и възпира идването на Божията благодат.

Смиреният човек, понеже няма своя воля и егоизъм, получава божествено просвещение. Тъй като смирено приема и съвети, става и философ.

Човек, за да се подчини, трябва или да почита другия, или да се бои от него. Подчинението поради почит е духовно, а поради страх военна дисциплина.

Ако всеки от нас не може да се поправи, за да се умножи доброто, как може доброто да възтържествува по добър начин?

Не насилвайте егоистично себе си свръх силите си така предизвиквате стрес в душата си. Христос е любещ Отец, а не тиранин. Христос се радва на свободния ни подвиг, извършен от любочестие.

Ако не можем да се подвизаваме много или пък никак, поне смирено да го признаваме и да просим Божията милост. Ако непризнаването би ни било полезно, тогава Христос и това²⁴ нямаше да изисква от нас.

За да чуе човек божественото съобщение на Словото Божие, за да се промени, трябва и сам той да завърти копчето си на същата честота, на която предава Христос чрез свещеното Евангелие и благочестиво да спазва божествените Му заповеди.

Едно е благочестие, а друго религиозност. Има разлика между източноправославното благочестие и западноевропейската религиозност. Благочестието съдържа Божия благодат, а религиозността човешки интелект.

²²Свободата, която се дава на греха в обществото.

²³Извършването от духовния отец следене на духовното развитие.

²⁴Тоест признаването на слабостта си.

В наше време, когато съществува такова умствено разстройство, оставихме светоотеческите книги и грабнахме списанията, които разстройват още повече. Повечето от нас оставихме и светото Евангелие и се нахвърлихме на Пидалиона²⁵ опитни и неопитни, затова и така се люлее свещеният кораб на Църквата ни.

Добро нещо е човек да чете духовни книги, но по-добро е да ги прилага, да живее духовно.

Изправен човек не е онзи, който говори правилни неща, но онзи, който живее изправно, по евангелски.

Преди хората бяха принципни, откровени и честни в живота си. Тогава материалните неща бяха евтини. Сега, в наше време за съжаление принципността избяга от нас, хората, а материалните неща поскъпнаха²⁶.

По-рано християните преди всяко свое действие се осеняваха с кръстно знамение, а за разрешаването на сериозните въпроси се молеха дълго. За съжаление в наше време повечето от нас не само не се молим, когато ни предстои сериозен въпрос, но дори и не размисляме, и после другите плащат за нашите недомислици.

Всяка добра мисъл и идея, която идва в човешкия ум, е от Бога. Наше е само това, което излиза от носа ни, когато имаме хрема.

Дали човек ще е като огледало, или като капак от консерва без да попаднат на него слънчевите лъчи, няма да засвети.

Не се притеснявайте, ако имате наследствени слабости, нито се хвалете за добродетелите, които имате по наследство, защото Бог ще изпитва каква работа е извършил всеки върху ветхия си човек.

Ако мекият характер спомага за духовния напредък, то гневливият спомага още повече, стига тази сила на гнева да бъде обърната срещу злото и душевните страсти.

Така, както няма край работата върху една дърворезбована икона, която се извършва на силна светлина²⁷, така безкрайна е и работата върху човешката душа, когато се очистят душевните очи на човека и станат като телескоп.

Ако някой път не намиращ човек, в когото да се огледаш духовно, тогава се отдалечи малко от килията си и погледни оттам към себе си като към друг човек, и ще намериш много слабости.

Ако човек не познае ветхия човек у себе си, за да се смири естествено, тогава смирението не може да бъде негово постоянно състояние, за да задържи Божията благодат.

Не се стреми да станеш старец, защото и самата мисъл за това е неудачна. Нито пък искай да бъдеш старец, без да си бил послушник.

Ако сам си станал капитан, без да си бил юнга, поне се съветвай с опитните мореплаватели, за да не потънеш заедно с екипажа си и да се провалиш напълно.

Който сам се стреми към звания и постове, той и сам ще се бори през целия си живот. Който бива издиган от човеци, ще има в своя подкрепа човеци. А който бива известяван от Бога²⁸, ще има за своя подкрепа Бога.

Ако някой от нас, старците, случайно е малко кривоглед в духовното, нека не изискваме сляпо послушание от послушниците си, за да не паднем всички в пропастта според казаното: "ако пък слепец слепеца води, и двамата ще паднат в ямата" (Мат. 15:14).

Не идвайте прибързано в манастира, преди да сте разплели светските си кълбета, ако искате да се вплетете нормално в братството.

²⁵ Сборник с правилата на вселенските и поместните събори.

²⁶ Игра на думи ακριβεια точност, принципност, а също и висока цена.

²⁷ Тъй като на силната светлина се виждат и най-дребните недостатъци.

²⁸ За поемането на някое отговорно служение.

Преди да напуснеш света, отпрати сърдечна молитва към Христа и повери родителите, братята и сестрите си на Бога и вече не мисли за тях, защото тогава Христос е длъжен да им помага.

Новоначалният, който мисли за родителите, братята и сестрите си, пречи на Божията помощ. Ако мисли и за света, то много бързо е забравил какво е претърпял, за да се откъсне от света.

Ако не можеш да се откъснеш от света, подвизавай се поне да изкорениш от себе си светския дух.

Трудно се изкоренява светът вътре в нас, ако преди това ние не се изкореним от света, от походите към грях.

Трудно е човек да придобие божествена любов, ако не разпростре любовта извън малкото си семейство, за да влезе в голямото наше семейство на Адам на Бога.

Новоначалният не трябва да поема светски дух в началото на монашеството си, защото ще пращи постоянно като свещ, чийто фитил е поел вода при леенето на свещта.

Младият, който е буен и егоист, не трябва да бъде смиряван рязко от стареца, защото подобно на младото дърво, което се подрязва прекалено, ще пуска издънки поради многото сокове.

Докато духовното ти дърво е още младо и клоните му ниско, приеми духовното ограждане и ограничителното връзване с радост, за да не бъдеш ошмулен и обезобразен от козите. Потърпи, докато пораснеш духовно, за да храниш с плодовете си и да прохладяш със сянката си.

Малкото дръвче се връзва нежно с трева, а не с тел, защото се наранява кората му и повяхва. Също и ограничаването на новоначалния да бъде меко, с доброта, за да не увехне духовно.

Духовното чедо не трябва да предоставя духовни права върху себе си на никой друг освен на стареца си, нито да споделя помислите си със светски хора и да се смирява пред тях, защото ще получи душевна вреда от хора, които не познават голямата добродетел на смирението.

Плътската бран не е пречка за младежа, който иска да стане монах, стига да не мисли за брак. С малко подвизи, пост, бдение и молитва плътта се подчинява на духа, естествено, ако има и смирение. Едновременно с това младежът придобива и небесна награда за подвига си.

Не пристъпвайте към монашеството, ако сърцето ви не принадлежи изцяло на самите вас, защото в противен случай няма да имате успех.

Младежът, който отдава сърцето си изцяло на Христа и се предоставя с доверие на опитен духовен старец, лесно смъква от себе си ветхия човек, подобно на пресен картоф, който се обелва с голяма лекота. Докато възрастният, ако няма голяма простота и смирение, прилича на стар картоф, който трудно се бели. Дори и да е сварен, трябва да се бели, докато е горещ.

По-чиста е схимата, която монахът е приел още в младостта си, дори и с времето малко да се е понапрашила, отколкото схимата на възрастния, който я е приел в последните си дни и вземайки я чиста и изгладена от шивача, я оставя в гроба²⁹.

Най-добрата панихида за света и за предците ни е нашият духовен напредък, защото тогава те придобиват право за получаване на божествената помощ. Освен това, тогава и молитвата ни за тях има дръзновение, а и предците ни чувстват радост за наследниците си, докато от лошия ни живот страдат тройно повече.

Сред многодетните родители най-добър и най-ценен е онзи, който се е възродил духовно и съдейства и за духовното възраждане на децата си, за да си осигурят място душите им в рая.

²⁹ Това е във връзка със съществуващото убеждение, че схимата трябва да се приеме малко преди смъртта, за да няма време да бъде опетнена с грехове, а дотогава може да се живее и по-свободно. Схващането на стареца Паисий е това, че монахът още от началото на монашеския път трябва с цялото си сърце да се подвизава за Христа.

Които са се родили инвалиди или са станали инвалиди, пострадвайки от някого или от собствено невнимание, но славят смирено Бога и живеят близо до Христа, Бог ще ги причисли заедно с изповедниците.

Благият Бог е толкова снизходителен, че приема и нашето нищожно приношение! Ние, човечите, ядем сладкия мед, а на Бога принасяме восъка, но Бог се радва на приношението ни!

Бог храни дърветата с отпадъци и тор и те раждат за нас прекрасни ароматни плодове и получаваме богато Негово благословение. А ние, окаяните поради неблагодарността си човечи, въпреки че се храним с прекрасните плодове и ги превръщаме в тор, отгоре на това имаме и гордост!

Всички хора получават богатите Божии благословения, но малцина благодарят на Бога и са щастливи и радостни близо до Него.

Мнозина човечи имат всичко, но имат и тъга, защото им липсва Христос ³⁰.

Рождество Богородично, 8.IX.1980г.

Кутлумушка килия "Панагуда", Света Гора

Монах Паусий

Край и Богу слава!

³⁰ На гръцки "тъга" (λύπη) и "липсва" (λείπει) звучат по един начин.